

LATVIJAS
CILVĒKTIESĪBU
CENTRS

LATVIAN
CENTRE FOR HUMAN
RIGHTS

Patvēruma meklētāju aizturēšana un aizturēšanas alternatīvas Latvijā

Rīga, 2011

LATVIJAS
CILVĒKTIESĪBU
CENTRS

LATVIAN
CENTRE FOR HUMAN
RIGHTS

Šis ziņojums ir sagatavots projekta “Soļi uz brīvību. Patvēruma meklētāju aizturēšanas monitorings un aizturēšanas alternatīvu veicināšana Latvijā, Lietuvā, Igaunijā, Slovērijā un Čehijā” ietvaros. Projekta īstenošanu koordinē Latvijas Cilvēktiesību centrs sadarbībā ar Lietuvas Sarkanā Krusta biedrību (Lietuva), *Jaan Tõnisson* institūtu (Igaunija), Cilvēktiesību līgu (*Human Rights League*, Slovērija), Organizāciju palīdzībai bēgļiem (*Organisation for Aid to Refugees*, Čehija) un ANO Augstā komisāra bēgļu lietās (*UNHCR*) Baltijas valstu un Ziemeļvalstu reģionālo biroju.

Projektu līdzfinansē Eiropas Bēgļu fonds.

Par šī ziņojuma saturu pilnībā atbild autori, un tas nevar tikt uzskatīts par Eiropas Savienības viedokli.

Autori:

Svetlana Djačkova

Džena Andersone (piedalījās 3.5.2. nodaļas sagatavošanā)

Kristīne Laganovska (piedalījās 3.5.2. un 6. nodaļas sagatavošanā)

© Latvijas Cilvēktiesību centrs, 2011

ISBN 978-9984-9920-6-8

Foto uz vāka – *Stephan Geyer* (www.flickr.com)

Pateicības

Autori pateicas starptautiskajai ekspertei Dafnei Buteijē-Pakē (*Daphne Bouteillet-Paquet*) par ziņojuma izstrādes laikā izteiktajiem komentāriem.

LIETOTIE SAĪSINĀJUMI

AĀIC – Aizturēto ārzemnieku izmitināšanas centrs

AĀPMIC – Aizturēto ārzemnieku un patvēruma meklētāju izmitināšanas centrs

ECPAK – Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija

ECT – Eiropas Cilvēktiesību tiesa

EK – Eiropas Komisija

EP – Eiropas Padome

ES – Eiropas Savienība

EST – Eiropas Savienības tiesa

LCC – Latvijas Cilvēktiesību centrs

LR – Latvijas Republika

PMLP – Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde

PLN – Patvēruma lietu nodaļa

PMIC – Patvēruma meklētāju izmitināšanas centrs

SPPPT – Starptautiskais pakts par politiskajām un pilsoniskajām tiesībām

UNHCR – ANO Augstā komisāra bēgļu lietās birojs

VR – Valsts robežsardze

SATURS

Kopsavilkums	5
1. Ievads	8
2. Pārskats par patvēruma sistēmu Latvijā	
2.1. Priekšvēsture: tiesību aktu pilnveidošana	15
2.2. Patvēruma procedūra	16
2.3. Statistika un tendences	18
3. Patvēruma meklētāju aizturēšanas piemērošana	
3.1. Patvēruma meklētāju aizturēšanas un atbrīvošanas pamati	20
3.2. Aizturēšanas pamati izraidīšanas procedūras laikā	22
3.3. Garantijas pret patvaļīgu aizturēšanu	24
3.4. Nepilngadīgo un citu mazaizsargāto grupu aizturēšana	25
3.5. Aizturēšanas piemērošana praksē	27
3.6. Secinājumi	37
4. Aizturēšanas alternatīvas	
4.1. Aizturēšanas alternatīvu tiesiskais regulējums	39
4.2. Aizturēšanas alternatīvu piemērošanas perspektīvas	40
4.3. Secinājumi	42
5. Procesuālās garantijas	
5.1. Piekļuve informācijai par aizturēšanu	43
5.2. Piekļuve tiesiskās aizsardzības līdzekļiem un juridiskajai palīdzībai aizturēšanas lietās	44
5.3. Patvēruma procedūras pieejamība	45
5.4. Piekļuve UNHCR, Tiesībsarga birojam un nevalstiskajām organizācijām	47
5.5. Secinājumi	48
6. Apstākļi aizturēšanas centrā un izmitināšanas centrā	
6.1. AĀPMIC – pārcelšanās no Olaines uz Daugavpili	49
6.2. PMIC “Mucenieki”	55
6.3. Secinājumi	57
7. Rekomendācijas	59
I pielikums “Metodoloģijas apraksts”	63
II pielikums “Aizturēšanas alternatīvu veidi un labās prakses piemēri”	65
III pielikums “Galvenie ES un starptautiskie tiesību dokumenti attiecībā uz patvēruma meklētāju aizturēšanu”	69
IV pielikums “Bibliogrāfija”	72

KOPSAVILKUMS

Nacionālajā, Eiropas un globālajā līmenī arvien aktuālāki kļūst jautājumi, kas saistīti ar imigrantu un patvēruma meklētāju aizturēšanu. Ziņojumā analizēts, cik lielā mērā patvēruma meklētāju aizturēšana Latvijā atbilst nacionālajiem, Eiropas un starptautiskajiem standartiem. Ziņojumā sniegts neatkarīgs situācijas izvērtējums gan par tiesību aktiem, gan to piemērošanas praksi. Ziņojuma pamatā ir juridiskā analīze, ieskaitot tiesu lēmumu analīzi saistībā ar patvēruma meklētāju aizturēšanu, monitoringa vizītes gūtā informācija, kā arī Latvijas Cilvēktiesību centra (turpmāk tekstā LCC) prakse darbā ar klientiem.

Pēdējos gados Latvija ir virzījies uz to, lai pārņemtu Eiropas Savienības (ES) direktīvas attiecībā uz patvēruma meklētāju un neregulāro imigrantu (ārzemnieku, kas Latvijā uzturas nelegāli) tiesībām, ieskaitot to patvēruma meklētāju, kuru lūgums saņemt starptautisko aizsardzību ir noraidīts pēdējā tiesas instancē, tiesībām. Tomēr aizturēto patvēruma meklētāju kopskaits saglabājas augsts: pēdējo gadu laikā aptuveni puse visu patvēruma meklētāju kādu laiku ir bijuši aizturēti. 2011. gada Imigrācijas likuma grozījumi piedāvā aizturēšanas alternatīvas attiecībā uz ārzemniekiem – regulāru reģistrēšanos un dokumentu nodošanu attiecīgajām amatpersonām. Līdz ar to aizturēšanas alternatīvu prakse sāka attīstīties tikai 2011. gada otrajā pusē. Aizturēšanas alternatīvas līdz šim nav izmantotas attiecībā uz patvēruma meklētājiem, jo Patvēruma likums tieši nenosaka iespēju tās piemērot personām, kas prasa starptautisko aizsardzību, un amatpersonas uzskata, ka, lai gan patvēruma meklētāji šobrīd aizturami Imigrācijas likumā noteiktajā kārtībā, tomēr šajā likumā noteiktās aizturēšanas alternatīvas uz tiem nav attiecināmas.

Ziņojumā iekļauti secinājumi un rekomendācijas atbildīgajām valsts iestādēm un pilsoniskajai sabiedrībai visās četrās analizētajās jomās.

1. Aizturēšanas piemērošana un pieļaujamie aizturēšanas un atbrīvošanas pamati

Patvēruma likums (2009) saskaņā ar starptautiskajiem un ES standartiem nosaka pamatus patvēruma meklētāju aizturēšanai. Tomēr šo pamatu pārāk vispārīgs

formulējums, Valsts robežsardzes (turpmāk tekstā VR) tiesības sākotnēji (pirms tiesas) aizturēt patvēruma meklētāju līdz septiņām diennaktīm, kā arī aizturēšanas procesa noteikumi Imigrācijas likuma kārtībā, kas piemērojami visiem ārzemniekiem, arī patvēruma meklētājiem, ļauj VR un tiesnešiem visai plaši interpretēt aizturēšanas pamatus.

Gandrīz ikviens patvēruma meklētājs, kurš ieradies Latvijas Republikā bez derīgas pases un/vai ceļošanas dokumenta, tiek aizturēts. Tie patvēruma meklētāji, kuri spēj pierādīt savu identitāti, nereti tiek atbrīvoti, ja nav citu aizturēšanas pamatu. Tomēr šāda aizturēšanas prakse kopumā neatbilst starptautiskajiem standartiem, proti, patvēruma meklētājus nedrīkst sodīt par nelikumīgu ieceļošanu.

Bērni un dažas citas mazaizsargātas grupas, piemēram, sievietes ar bērniem, praksē ir tikuši atbrīvoti tūlīt pēc sākotnējās aizturēšanas, tomēr Imigrācijas likums pieļauj nepilngadīgu personu aizturēšanu, izņemot personas, kuras nav sasniegušas 14 gadu vecumu. Normatīvajos aktos nav nekāda speciāla regulējuma attiecībā uz citu mazaizsargāto grupu aizturēšanu.

2. Aizturēšanas alternatīvas

Nacionālie normatīvie akti neuzliek atbildīgajām valsts iestādēm pienākumu vispirms apsvērt iespēju piemērot aizturēšanai alternatīvus līdzekļus un tikai tad lemt par aizturēšanu. Turklāt Imigrācijas likumā iekļauts noteikums, ka alternatīvos līdzekļus piemēro “humānu apsvērumu dēļ”. Patvēruma likums nesatur aizturēšanas alternatīvas. Līdz ar to amatpersonas, kas darbojas, pamatojoties uz Patvēruma likumu, uzskata, ka viņu kompetencē nav tās piemērot.

3. Procesuālās garantijas

Nacionālie tiesību akti satur normas par patvēruma meklētāju un ārzemnieku tiesībām saņemt informāciju par aizturēšanas iemesliem un savas aizturēšanas lietas virzību. Tomēr patvēruma meklētāji bieži vien apgalvo, ka viņi nesaņem pilnīgu informāciju par aizturēšanas iemesliem. Valodas barjera un nekvalitatīvs tulkojums daudziem patvēruma meklētājiem apgrūtina efektīvu piekļuvi informācijai. Līdzīgi kā par aizturēšanu, bieži ir problemātiski iegūt pilnīgu informāciju arī par patvēruma procedūru, īpaši tiem patvēruma meklētājiem, kuri ir aizturēti.

Juridiskās palīdzības pieejamība aizturēšanas lietās ir ierobežota gan nepilnīga tiesiskā regulējuma, gan citu apstākļu dēļ. Piemēram, Daugavpils Aizturēto ārzemnieku un patvēruma meklētāju izmitināšanas centrā (turpmāk tekstā AĀPMIC “Daugavpils”) trūkst informācijas par advokātiem, daudzām aizturētajām personām nav līdzekļu, lai nolīgtu advokātu u. tml. Patvēruma meklētājiem ir ierobežoti kontakti ar ANO Augstā komisāra bēgļu lietās biroju un Tiesībsarga biroju, praktiski nav nekādu kontaktu ar nevalstiskajām organizācijām, izņemot LCC.

4. Apstākļi aizturēšanas centrā

Kopš Aizturēto ārzemnieku izmitināšanas centra (turpmāk tekstā AĀIC “Olaine”) pārceļšanas no Olaines uz Daugavpili aizturēto patvēruma meklētāju un neregulāro imigrantu sadzīves apstākļi ir ievērojami uzlabojušies. Materiālā bāze un pamatvajadzību nodrošināšanas iespējas lielākoties atbilst standartiem (ēdiens, sanitārie apstākļi, apkure, mēbeles utt.). Tomēr dažas problēmas, piemēram, valodas barjera saziņā ar valsts iestādēm, nepietiekamas komunikācijas iespējas ar ārpusauli, aktivitāšu trūkums centrā un psihologa nepieejamība, vēl joprojām nav atrisinātas.

Galvenās rekomendācijas Latvijas valdībai

1. Veikt grozījumus Patvēruma likumā, iekļaujot tajā patvēruma meklētāju aizturēšanas procedūru un aizturēšanas alternatīvas; paredzēt prezumpciju, ka patvēruma meklētāji netiek aizturēti, izņemot gadījumus, kad tas ir galēji nepieciešams.
2. Pārskatīt Patvēruma likumā iekļautos aizturēšanas pamatus, izstrādājot tos detalizētāk atbilstoši starptautiskajiem un ES standartiem.
3. Iekļaut Imigrācijas likumā un Patvēruma likumā noteikumu, ka personas, kas jaunākas par 18 gadiem, var aizturēt tikai tad, ja tas ir galēji nepieciešams; paredzēt prezumpciju, ka bērnus nedrīkst aizturēt. Noteikt, ka aizturēšana piemērojama iespējami īsu laiku un ka primārais apsvērums tam ir bērna intereses.
4. Izstrādāt adekvātus mehānismus mazaizsargāto personu identificēšanai.
5. Iekļaut Imigrācijas likumā un Patvēruma likumā noteikumu, ka atbildīgajām valsts iestādēm, pieņemot lēmumu par aizturēšanu, vispirms jāizvērtē iespēja piemērot aizturēšanas alternatīvas un, ja konkrētajā gadījumā tas nav iespējams, lēmumā jānorāda pamatojums, kāpēc tas nav bijis iespējams.
6. Samazināt Imigrācijas likumā un Patvēruma likumā sākotnējās (pirmstiesas) aizturēšanas termiņu līdz 48 stundām.
7. Novērst patvēruma meklētāju automātisku aizturēšanu (ieskaitot sākotnējo aizturēšanu pirms tiesas lēmuma) gadījumos, kad viņi ierodas bez personu apliecinošiem dokumentiem vai/un derīgiem ceļošanas dokumentiem.
8. Nodrošināt visiem patvēruma meklētājiem kvalitatīvus tulka pakalpojumus un informācijas pieejamību par aizturēšanas iemesliem un patvēruma procedūru.
9. Veicot nepieciešamos grozījumus normatīvajos aktos, ieviest aizturēšanas alternatīvu piemērošanu praksē attiecībā uz patvēruma meklētājiem. Attīstīt aizturēšanas alternatīvu piemērošanas praksi attiecībā uz noraidītajiem patvēruma meklētājiem izraidīšanas procedūras laikā.
10. Veicināt sadarbību un dialogu ar nevalstiskajām organizācijām, kas patvēruma meklētājiem un neregulārajiem imigrantiem sniedz juridisko un sociālo palīdzību.

1. IEVADS

Problēmas definējums

Pēdējos gados Latvija ir spērusi vairākus soļus, lai pārņemtu ES direktīvas par patvēruma meklētāju tiesībām un iestrādātu tās nacionālajos normatīvajos aktos. Patvēruma meklētāju vidējais aizturēšanas ilgums¹ ir samazinājies no 88 diennaktīm 2008. gadā līdz 59 diennaktīm 2010. gadā.² Tomēr jāatzīst, ka patvēruma meklētāju aizturēšanas biežums joprojām saglabājas augsts: 2010. gadā no 61 patvēruma meklētāja 32 tika aizturēti.³

Imigrācijas likuma 2011. gada grozījumos paredzētās aizturēšanas alternatīvas⁴ līdz 2011. gada septembrim netika piemērotas.⁵ Lai gan šobrīd aizturēšanas alternatīvu piemērošanas prakse attiecībā uz ārzemniekiem ir sākusi attīstīties,⁶ tomēr ir nepieciešamas diskusijas starp ieinteresētajām pusēm par iespējām pilnveidot aizturēšanas praksi saskaņā ar cilvēktiesību standartiem un ieviest efektīvu aizturēšanai alternatīvu līdzekļu sistēmu. Šis ziņojums ir labs pamats diskusijas uzsākšanai, jo tajā atrodams neatkarīgs normatīvo

---

¹ *UNHCR* definē "aizturēšanu" šādi: "Turēšana apsardzībā ierobežotā telpā, tai skaitā cietumos, slēgtās nometnēs, aizturēšanas telpās vai lidostu tranzītzonās, kur pārvietošanās brīvība ir būtiski ierobežota un kur vienīgā iespēja atstāt šo ierobežoto zonu ir pamest teritoriju." *UNHCR* Vadlīnijas Patvēruma meklētāju un bēgļu aizturēšanai (1999).

² Informācija iegūta no VR 14.09.2011. Sk. sīkāk 3.5. nodaļā.

³ Turpat.

⁴ Šī projekta ietvaros termins "aizturēšanas alternatīvas" ir ņemts no *UNHCR* pētījuma par aizturēšanas alternatīvām: "Praktiski pasākumi, kas samazina vai izslēdz nepieciešamību atņemt patvēruma meklētājiem brīvību, vienlaikus ņemot vērā attiecīgo valstu bažas, konkrēti, mazinot patvēruma meklētāju bēgšanas gadījumu skaitu un panākot, lai viņi ievērotu patvēruma procedūras prasības." (Neoficiāls tulkojums.) Sk. *O. Field, UNHCR, Alternatives to Detention of Asylum Seekers and Refugees, Legal and Protection Policy Research Studies*, POLAS/2006/03. Pieejams: <http://www.unhcr.org/refworld/pdfid/4472e8b84.pdf>

⁵ Informācija iegūta no VR 14.09.2011.

⁶ Informācija iegūta nacionālajā seminārā "Patvēruma meklētāju aizturēšana un aizturēšanas alternatīvas", ko organizēja LCC sadarbībā ar *UNHCR* 21.10.2011.

aktu un prakses izvērtējums, kā arī rekomendācijas attiecīgajām valsts iestādēm un pilsoniskajai sabiedrībai.⁷

Šajā projektā visi patvēruma aspekti skatīti caur cilvēktiesību prizmu. Līdz ar to ziņojumā tiek pētīta situācija gan attiecībā uz patvēruma meklētājiem (kas skar visas personas, kuras gaida galīgo lēmumu apelācijas instancē patvēruma piešķiršanas procesā), gan noraidītajiem patvēruma meklētājiem, kuru lūgums piešķirt starptautisko aizsardzību ir noraidīts pēdējā tiesas instancē.

Aktuālās debates globālajā, Eiropas un nacionālajā līmenī

Visos līmeņos – globālajā, Eiropas un nacionālajā – arvien aktuālāks kļūst jautājums par imigrantu un patvēruma meklētāju aizturēšanu. Šajā kontekstā vislielākās debates ir par diviem jautājumiem. Pirmais pamatjautājums saistīts ar to, ka pasaulē pieaug imigrantu aizturēšana, kaut gan valstu pienākums ir atturēties no pretlikumīgas jeb patvaļīgas aizturēšanas.⁸ Vairāki starptautiskie dokumenti,⁹ kā arī Eiropas Cilvēktiesību tiesas¹⁰ (turpmāk tekstā ECT) un Eiropas Savienības tiesas (turpmāk tekstā EST)¹¹ prakse norāda uz valstu pienākumu panākt, lai aizturēšana tiktu piemērota kā samērīgs līdzeklis tikai pēc rūpīgas izpētes par tās nepieciešamību katrā konkrētā gadījumā un pēc iespējas īsāku laiku. Valstīm vispirms būtu jāapsver iespēja vēlamo rezultātu, ko plānots sasniegt ar aizturēšanu, panākt ar līdzekļiem, kas mazāk ierobežo personas tiesības.¹² Otrs diskusiju pamatjautājums – efektīvas aizturēšanas alternatīvu sistēmas izveidošana – ir nepieciešamais priekšnoteikums, lai nodrošinātu, ka imigrācijas un patvēruma politika atbilst cilvēktiesību pamatstandartiem, kas noteikti

⁷ Sk. I pielikumu “Metodoloģijas apraksts”.

⁸ UNHCR, UNOCHR, *Global Roundtable on Alternatives to Detention of Asylum-Seekers, Refugees, Migrants and Stateless Persons*, Geneva, Switzerland, 11-12 May, 2011, *Summary Conclusions*.

⁹ Sk., piemēram, *Human Rights Council, 13th session, Report of the Working Group on Arbitrary Detention*, para 64, UN General assembly, A/HRC/13/30, 18 January 2010.

¹⁰ Sk., piemēram, ECT spriedumus: 1996. gada 25. jūnija spriedums lietā “Amuur pret Franciju”, iesniegums Nr. 19776/92; 2008. gada 29. janvāra spriedums lietā “Saadi pret Lielbritāniju”, iesniegums Nr. 13229/03; 2009. gada 21. jūnija spriedums lietā “S.D. pret Grieķiju”, iesniegums Nr. 53541/07; 2003. gada 27. novembra spriedums lietā “Shamsa pret Poliju”, iesniegums Nr. 45355/99 un 45357/99; 2010. gada 8. janvāra spriedums lietā “Mikolenko pret Igauniju”, iesniegums Nr. 10664/05; 2009. gada 19. februāra spriedums lietā “A un citi pret Lielbritāniju”, iesniegums Nr. 3455/05.

¹¹ EST 2009. gada 30. novembra spriedums lietā “Kadzoev” (C-357/09 PPU); EST 2011. gada 28. aprīļa spriedums lietā “Hassen El Dridi” (C-61/11 PPU).

¹² Sk. standartu analīzi: A. Edwards, *Back to Basics: The Rights to Liberty and Security of Person and “Alternatives to Detention” of Refugees, Asylum-Seekers, Stateless Persons and Other Migrants, Legal and Protection Policy Research Series, UNHCR, Division of International Protection, PPLA/2011/01. Rev.1, April 2011*. Sk. arī starptautisko un ES standartu sarakstu 3. pielikumā.

ES ietvaros (sk. aizturēšanas alternatīvu veidus un labās prakses piemērus II pielikumā).¹³

Saskaņā ar Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām (SPPPT) 9.1. pantu un Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (ECPAK) 5.1. pantu jebkurai brīvības atņemšanai ir jābūt skaidri un detalizēti pamatotai likumā. Aizturēšanas pamatiem jābūt ne tikai izsmeļoši uzskaitītiem, bet arī pilnībā jāatbilst sarakstam, kas iekļauts ECPAK 5.1. pantā, īpaši (f) apakšpunktā, kas attiecas uz nelikumīgas ieceļošanas novēršanu un izraidīšanu (izdošanu). Lai tiktu ievērotas ECPAK prasības, aizturēšanai vienlaikus jāatbilst nacionālajos normatīvajos aktos ietvertajiem pamatiem un jābūt attaisnojamai kā pirmsuzņemšanas vai pirmsizraidīšanas aizturēšanai saskaņā ar vienu no diviem pamatiem, kuri minēti ECPAK 5.1. panta (f) apakšpunktā. ES tiesībās brīvības atņemšanu, kas minēta 5.1. panta (f) apakšpunktā, savukārt regulē pamatdokumenti, kas nosaka kopīgo ES patvēruma un imigrācijas tiesisko režīmu.¹⁴ Turklāt starptautiskie standarti nosaka vispārīgo principu, ka patvēruma meklētājus nedrīkst aizturēt vai sodīt par nelikumīgu ieceļošanu (sk. tālāk).¹⁵

SPPPT: 9.1. pants

1. Katram cilvēkam ir tiesības uz brīvību un personas neaizskaramību. Nevienam nedrīkst patvaļīgi arestēt vai turēt apcietinājumā. Nevienam nedrīkst atņemt brīvību bez likumā noteiktā pamata un neievērojot tajā paredzēto procedūru.

ECPAK: 5.1. pants

Ikvienam ir tiesības uz brīvību un drošību. Nevienam nedrīkst atņemt brīvību, izņemot sekojošos gadījumos un likumā noteiktā kārtībā:

- a) ja kāda persona tiek likumīgi ieslodzīta uz kompetentas tiesas sprieduma pamata;
- b) ja kāda persona tiek likumīgi aizturēta vai apcietināta par nepakļaušanos likumīgam tiesas nolēmumam vai lai nodrošinātu jebkuru likumā paredzētu pienākumu izpildi;

¹³ A. Edwards, *Back to Basics...*, 25.–26. lpp.

¹⁴ 2005. gada 1. decembra Padomes direktīvas 2005/85/EC Par minimāliem standartiem attiecībā uz dalībvalstu procedūrām, ar kurām piešķir un atņem bēgļa statusu 18. pants; 2003. gada 27. janvāra Padomes direktīvas 2003/9/EC, ar ko nosaka obligātos standartus patvēruma meklētāju uzņemšanai, 6. panta otrā daļa, 13. panta otrā daļa un 14. panta sestā daļa; 2008. gada 16. decembra Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvas 2008/115/EC par kopīgiem standartiem un procedūrām dalībvalstīs attiecībā uz to trešo valstu valstspiederīgo atgriešanu, kas dalībvalstī uzturas nelikumīgi, 15. pants.

¹⁵ UNHCR Vadlīnijas par patvēruma meklētāju un bēgļu aizturēšanu, 1999, 3. lpp. ANO Konvencijas par bēgļu statusu 31. panta 1. daļa nosaka: “Dalībvalsts nesoda bēgļus sakarā ar viņu nelegālo ierašanos vai atrašanos tajā, ja viņi ieradušies tieši no teritorijas, kurā bēgļu dzīvība vai brīvība bija apdraudēta atbilstoši 1. panta izpratnei, un bez kavēšanās pieteikušies valsts varas iestādēs, uzrādot pamatotus iemeslus tam, kādēļ viņi ieradušies vai atrodas šajā valstī nelegāli.”

c) ja kāda persona tiek likumīgi aizturēta vai apcietināta ar nolūku nodot viņu kompetentām tiesībsardzības iestādēm, balstoties uz pamatotām aizdomām, ka šī persona ir pārkāpusi likumu, vai ja ir pamatots iemesls uzskatīt par nepieciešamu aizkavēt viņu izdarīt likumpārkāpumu vai nepieļaut viņas bēgšanu pēc likumpārkāpuma izdarīšanas;

d) ja likumīgi tiek aizturēts nepilngadīgais vai nu pāraudzināšanas nolūkā, vai lai nodotu viņu kompetentām tiesībsardzības iestādēm;

e) ja likumīgi tiek aizturētas personas ar nolūku aizkavēt infekcijas slimību izplatīšanos vai garīgi slimas personas, alkoholiķi vai narkomāni, vai kļaidoņi;

f) ja likumīgi tiek aizturēta vai apcietināta kāda persona ar nolūku neļaut šai personai nelikumīgi ieceļot valstī vai ja pret kādu personu tiek veiktas darbības ar nolūku šo personu deportēt vai izraidīt no valsts.

Konvencija par bēgļu statusu: 31. pants “Bēgļi, kas nelegāli atrodas patvēruma zemē”

1. Dalībvalsts nesoda bēgļus sakarā ar viņu nelegālo ierašanos vai atrašanos tajā, ja viņi ieradušies tieši no teritorijas, kurā bēgļu dzīvība vai brīvība bija apdraudēta atbilstoši 1. panta izpratnei, un bez kavēšanās pieteikušies valsts varas iestādēs, uzrādot pamatotos iemeslus tam, kādēļ viņi ieradušies vai atrodas šajā valstī nelegāli.

2. Dalībvalstis neierobežo bēgļu pārvietošanos vairāk, nekā tas ir nepieciešams, un šie ierobežojumi var tikt piemēroti tikai tik ilgi, kamēr tiek noteikts viņu statuss šajā valstī vai kamēr viņi netiek uzņemti citā valstī. Dalībvalstīm jādod bēglim pietiekami ilgs laiks un visas iespējas, lai viņš varētu nokārtot formalitātes uzņemšanai citā valstī.

Padomes Direktīva 2005/85/EK par minimāliem standartiem attiecībā uz dalībvalstu procedūrām, ar kurām piešķir un atņem bēgļa statusu

18. pants “Aizturēšana”

1. Dalībvalstis neaiztur personu tikai tāpēc, ka šī persona ir patvēruma meklētājs.

2. Ja patvēruma meklētājs tiek aizturēts, dalībvalstis nodrošina, ka pastāv iespēja paātrināti veikt izskatīšanu tiesā.

UNHCR Vadlīnijas par patvēruma meklētāju un bēgļu aizturēšanu, 1999

Izņēmuma gadījumi, kad ir pamats aizturēt patvēruma meklētāju:

- (i) lai pārbaudītu personas identitāti,
- (ii) lai noteiktu tos elementus, uz kuriem balstās bēgļa statusa pieprasījums,
- (iii) gadījumos, kad patvēruma meklētāji ir iznīcinājuši savus ceļošanas un/vai personas dokumentus vai ir izmantojuši viltotus dokumentus, lai maldinātu tās valsts amatpersonas, kurā viņi plāno pieprasīt patvērumu,
- (iv) lai aizsargātu nacionālo drošību vai sabiedrisko kārtību.

Tomēr starp valstīm pastāv ievērojamas atšķirības aizturēšanas pamatu piemērošanas un aizturēšanas alternatīvu ziņā.¹⁶ Īpaši rūpīgi jāvērtē situācija Centrālajā un Austrumeiropā, kur nereti dominē viedoklis, ka aizturēšanas alternatīvas var izrādīties neefektīvas tā dēvētajās tranzīvalstīs. Kaut arī šajā jomā ir nepieciešams vairāk pētījumu, mērķa valsts izvēle ir tikai viens no faktoriem, kas jāņem vērā, izvērtējot aizturēšanas nepieciešamību, nosakot to dažādu faktoru kopsakarā.¹⁷ Individuālā motivācija attiecībā uz mērķa valsti neatbrīvo valsti no pienākuma izskatīt pieteikumu par patvēruma piešķiršanu un nodrošināt patvēruma meklētāju tiesību īstenošanu saskaņā ar atbilstošajām cilvēktiesību normām un standartiem patvēruma pieteikuma izskatīšanas laikā, kā arī atgriešanas procedūras laikā gadījumos, kad galīgajā tiesas instancē ir atteikta starptautiskā aizsardzība.

2011. gadā vairākas valstis, ieskaitot Latviju, ir strādājušas pie ES Atgriešanas direktīvas (Eiropas Parlamenta un Eiropas Padomes direktīva 2008/115/EK par kopīgiem standartiem un procedūrām dalībvalstīs attiecībā uz to trešo valstu valstspiederīgo atgriešanu, kas dalībvalstī uzturas nelikumīgi) pārņemšanas, paredzot alternatīvas aizturēšanai.¹⁸ 2010. gadā vairākumā (divās trešdaļās) ES valstu bija iespējams piemērot aizturēšanas alternatīvas atgriešanas procedūras laikā.¹⁹ Daudzās valstīs aizturēšanu nedrīkst piemērot nepilngadīgām personām bez pavadības izraidīšanas procesā. Arvien vairāk ir valstu, kurās nedrīkst aizturēt ģimenes ar bērniem.²⁰

Jaunie ES likumdošanas priekšlikumi uzliek valstīm nepārprotamu pienākumu paredzēt aizturēšanas alternatīvas patvēruma procedūras laikā. Tajos ir arī atsevišķas normas par aizturēšanas nosacījumiem. Tādēļ diskusija par aizturēšanas alternatīvām ir svarīga kontekstā ar ES kopējās patvēruma sistēmas izveides otro posmu. Šī sistēma balstās uz kopīgiem pilnveidotiem aizsardzības standartiem, kas izklāstīti Patvēruma politikas plānā,²¹ Stokholmas programmā²² un Eiropas Komisijas (turpmāk tekstā EK)

---

¹⁶ *European Union Agency for Fundamental Rights (EU-FRA), Detention of Third-Country Nationals in Return Procedures, Thematic Report, September 2010.*

¹⁷ A. Edwards, *Back to Basics...*, 84. lpp. See also: "Brīvības atņemšana nedrīkst būt neatbilstoša vai nesamērīga, ņemot vērā individuāla gadījuma apstākļus." (Neoficiāls tulkojums.) Sk.: *UN Human Rights Committee, communication n° 305/1988, van Alphen v The Netherlands, 23 July 1990, para 58.*

¹⁸ Praksē Atgriešanas direktīvā noteiktās normas ir piemērojamas ne tikai trešo valstu valstspiederīgajiem, kuri nelikumīgi uzturas valstī, bet arī personām, kuru statuss nav noteikts, pat ja formāli viņiem nav tiesiska pamata palikt valstī, piemēram, tiem, kuri gaida galīgo lēmumu apelācijas lietā par patvēruma piešķiršanu vai kuri ir pieprasījuši starptautisko aizsardzību, būdami aizturēti.

¹⁹ *EU-FRA, Detention of Third-Country Nationals in Return Procedures...*, 73. lpp.

²⁰ Turpat, 90. lpp.

²¹ Commission of the European Communities, Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the Economic and Social Committee and the Committee of Regions, *Policy Plan on Asylum. An integrated approach to protection across the EU*, Brussels, 17.06.2008, COM (2008) 360 final.

²² *The Stockholm Programme — An open and secure Europe serving and protecting citizens 2010/C 115/01.*

priekšlikumos par jaunām direktīvām. EK priekšlikums par jauno direktīvu, kurā noteikti minimālie standarti attiecībā uz patvēruma meklētāju uzņemšanu, uzliek dalībvalstīm pienākumu nodrošināt, lai nacionālajos normatīvajos aktos tiktu iekļauti noteikumi par aizturēšanas alternatīvām, piemēram, regulāru reģistrēšanos attiecīgajās iestādēs, drošības naudas iemaksu vai pienākumu uzturēties norādītajā dzīvesvietā.²³

Aizturēšanai alternatīvu līdzekļu priekšrocības

Nav empīrisku pierādījumu, ka aizturēšana attur no patvēruma pieprasīšanas vai aizkavē nelegālo imigrāciju.²⁴ Jaunākie UNHCR veiktie pētījumi liecina, ka vairāk nekā 90% personu, kuras tiek atbrīvotas ar nosacījumu, ka tās atradīsies uzraudzībā un tām tiks sniegts efektīvs atbalsts, necenšas bēgt.²⁵ Turklāt alternatīvie pasākumi bieži izmaksā mazāk nekā aizturēto personu uzturēšana.²⁶ Vairākos pētījumos minēta aizturēšanas postošā ietekme uz aizturēto garīgo veselību.²⁷ Aizturēto aptauja 23 ES dalībvalstīs parāda, ka situācija, kas veidojas aizturēšanas dēļ, ieskaitot apgrūtinātas iespējas iegūt pietiekamu informāciju par savas lietas virzību, veicina patvēruma meklētāju mazaizsargātību, padarot par tādām arī personas, kuras agrāk nepiederēja pie mazaizsargātu personu kategorijām.²⁸ Visi šie fakti ir papildu arguments tam, ka demokrātiskā sabiedrībā ir jāgarantē pamattiesības uz brīvību.

Ziņojuma mērķis un struktūra

Šajā ziņojumā analizēta situācija saistībā ar patvēruma meklētāju aizturēšanu Latvijā no nacionālo, ES un starptautisko standartu viedokļa. Ziņojuma mērķis ir rosināt diskusiju starp valsts iestādēm, tiesnešiem, praktizējošiem juristiem, nevalstisko organizāciju pārstāvjiem un citiem ekspertiem par iespējām un piemērotākajiem modeļiem, kas veicinātu aizturēšanas alternatīvu piemērošanu Latvijā. Specifiskais

---

²³ *Commission of the European Communities, Proposal of a Directive of the European Parliament and the Council laying down minimum standards for the reception of asylum seekers (Recast), Brussels, 3.12.2008, COM (2008) 815 final, 2008/0244 (COD), article 10, para 3.*

²⁴ *UNHCR, UNOHCR, Global Roundtable on Alternatives to Detention of Asylum-Seekers, Refugees, Migrants and Stateless Persons..., 1. lpp.*

²⁵ *A. Edwards, Back to Basics..., 82. lpp.*

²⁶ *Turpat, 85. lpp.*

²⁷ *International Detention Coalition (IDC), La Trobe Refugee Research Centre, There are Alternatives. A handbook for preventing unnecessary immigration detention, 2011, 011.–012. lpp.*

²⁸ *Jesuit Refugee Service-Europe (JRS-E), Becoming Vulnerable in Detention, Civil Society Report on the Detention of Vulnerable Asylum Seekers and Irregular Migrants in the European Union (The DEVAS Project), June 2010.*

ziņojuma mērķis ir izvērtēt situāciju un izstrādāt rekomendācijas kompetentām iestādēm un plašākai sabiedrībai četrās galvenajās jomās:

- patvēruma meklētāju aizturēšanas piemērošana (3. nodaļa),
- aizturēšanas alternatīvas (4. nodaļa),
- procesuālās garantijas (5. nodaļa),
- apstākļi aizturēšanas centrā un izmitināšanas centrā (6. nodaļa).

2. PĀRSKATS PAR PATVĒRUMA SISTĒMU LATVIJĀ

2.1. Priekšvēsture: tiesību aktu pilnveidošana

1997. gadā Latvija pievienojās 1951. gada Konvencijai par bēgļa statusu un tās 1967. gada protokolam. Pirmais likums attiecībā uz patvērumu Latvijā tika pieņemts 1997. gadā.²⁹ Līdz tam visi potenciālie patvēruma meklētāji tika uzskatīti par nelegālajiem imigrantiem.³⁰ Patvēruma pieteikumus sāka izskatīt 1998. gadā. 2002. gadā tika pieņemts Patvēruma likums ar mērķi iekļaut Latvijas normatīvajos aktos ES normas.³¹

2009. gada jūnijā LR Saeima pieņēma jaunu Patvēruma likumu.³² Likuma mērķis bija pārņemt Latvijas normatīvajos aktos vairākas ES direktīvas, vispirms Padomes direktīvu 2005/85/EK (Procedūru direktīva) un Padomes direktīvu 2004/83/EK (Kvalifikācijas direktīva).³³

Ar 2009. gada Patvēruma likumu visu Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes (turpmāk tekstā PMLP) Patvēruma lietu nodaļas (turpmāk tekstā PLN) lēmumu pārsūdzēšanas termiņš, kas iepriekš bija izpelnījies starptautisko organizāciju kritiku, tika pagarināts līdz desmit darbdiem, tostarp paātrinātās procedūras ietvaros.³⁴

---

²⁹ Likums “Par patvēruma meklētājiem un bēgļiem Latvijas Republikā” (pieņemts 19.06.1997., zaudējis spēku 01.09.2002.). Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=44221>

³⁰ Sk. likumu “Par ārvalstnieku un bezvalstnieku ieceļošanu un uzturēšanos Latvijas Republikā” (pieņemts 09.06.1992., zaudējis spēku 01.05.2003.). Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=73092>

³¹ Patvēruma likums (pieņemts 07.03.2002., zaudējis spēku 14.04.2009.). Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=60721&mode=KDOC>

³² Patvēruma likums (pieņemts 15.06.2009., spēkā ar 14.07.2009.). Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=194029>

³³ Likumprojekta “Patvēruma likums” anotācija. Pieejama: <http://titania.saeima.lv/LIVS/SaeimaLIVS.nsf/0/E6A48815C1D5BBACC22574640035521B?OpenDocument>

³⁴ Patvēruma likums, 30. panta otrā daļa.

Tomēr, pretēji *UNHCR* un *LCC* viedoklim,³⁵ Patvēruma likums noteic, ka patvēruma meklētāju aizturēšana notiek Imigrācijas likumā noteiktajā kārtībā (kas būtu piemērojama ārzemniekiem, nevis patvēruma meklētājiem).³⁶ Kaut arī sākotnējās aizturēšanas termiņš (pirms tiesas) tika samazināts no desmit līdz septiņām diennaktīm, tomēr jaunajā likumā netika iestrādāta *UNHCR* rekomendācija nepārsniegt 48 stundu termiņu, kā, piemēram, nosaka Kriminālprocesa likums attiecībā uz kriminālprocesa laikā kārtībā aizturētajām personām.³⁷

Abas institūcijas – VR un PMLP, kas nodarbojas ar patvēruma jautājumiem, – atrodas Latvijas Republikas (LR) Iekšlietu ministra pārraudzībā. VR atbild par aizturēšanas vietām, tostarp AĀPMIC “Daugavpils”, kas atrodas aptuveni 230 km attālumā no Rīgas.³⁸ Gan patvēruma meklētāji, gan neregulārie imigranti (izmitināti nošķirti) tiek ievietoti AĀPMIC “Daugavpils”. Iepriekš, pirms 2011. gada maija beigās tika atvērta jaunais AĀPMIC “Daugavpils”, aizturētos patvēruma meklētājus izmitināja Aizturēto ārzemnieku izmitināšanas centrā “Olaine” aptuveni 25 km attālumā no Rīgas. Pirms ievietošanas aizturēšanas centrā patvēruma meklētājus līdz septiņām diennaktīm var turēt citās VR telpās, piemēram, lidostā, VR reģionālajās pārvaldēs vai galvenajā pārvaldē Rīgā, kā arī līdz trim stundām – policijas iecirkņos. PMLP ir atbildīga par Patvēruma meklētāju izmitināšanas centru “Mucenieki”, kas atrodas aptuveni 17 km attālumā no Rīgas.

2011. gada jūnijā stājās spēkā Imigrācijas likuma grozījumi, kuru mērķis bija pārņemt direktīvu 2008/115/EK (Atgriešanas direktīvu).³⁹ Likuma normas ir attiecināmas uz dažādām neregulāro imigrantu kategorijām, kā arī personām, kuru patvēruma pieteikums ir ticis noraidīts Administratīvajā rajona tiesā un kuras ir zaudējušas patvēruma meklētāja statusu un atrodas izraidīšanas procedūrā.

2.2. Patvēruma procedūra

Patvēruma procedūra sākas ar brīdi, kad persona iesniedz patvēruma pieteikumu uz robežas vai, ja persona atrodas LR teritorijā, attiecīgajā VR struktūrvienībā. VR nepiedalās lēmuma pieņemšanā par starptautiskās aizsardzības piešķiršanu, tomēr ir

---

³⁵ *UNHCR* paziņojums attiecībā uz Patvēruma likuma projektu, ar kuru Latvijas normatīvajos aktos tiek ieviestas ES patvēruma tiesību normas; ANO Augstā komisāra bēgļu lietās pārstāvja Baltijas valstīs un Ziemeļvalstīs Hansa ten Felda (*Hans ten Feld*) runa Latvijas Republikas Saeimas Cilvēktiesību un sabiedrisko lietu komisijas sēdē Rīgā 2009. gada 12. maijā, 2. lpp.

³⁶ Patvēruma likums, 9. pants.

³⁷ *UNHCR*, Draft law with detailed preliminary comments. Asylum Law, 2008, 8. lpp.

³⁸ Līdz 23.05.2011. – Aizturēto ārzemnieku izmitināšanas centrs “Olaine”.

³⁹ 26.05.2011. likums “Grozījumi Imigrācijas likumā” (pieņemts 26.05.2011., spēkā no 16.06.2011.). Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=231630>

atbildīga par patvēruma meklētāja identificēšanu, intervējot personu, kā arī savācot un nosūtot visu informāciju par patvēruma meklētāju uz PMLP.⁴⁰

PMLP PLN termiņā, kurš noteikts Patvēruma likumā (sk. tālāk), pieņem lēmumu par:

- 1) iesnieguma pieņemšanu izskatīšanai vai tā atstāšanu bez izskatīšanas,
- 2) bēgļa vai alternatīvā statusa piešķiršanu vai atteikumu to piešķirt,
- 3) bēgļa vai alternatīvā statusa zaudēšanu vai atņemšanu,
- 4) atbildīgo dalībvalsti, kura izskatīs iesniegumu saskaņā ar Padomes noteikumiem (EK) Nr. 343/2003 (Dublinas II regulu),
- 5) pagaidu aizsardzības piešķiršanu vai pagarināšanu.⁴¹

1. tabula. PLN lēmumu pieņemšanas termiņi

Lēmuma veids	Termiņš
Iesnieguma pieņemšana izskatīšanai vai atstāšana bez izskatīšanas	5 darbdienas
Iesnieguma izskatīšana saīsinātajā kārtībā	10 darbdienas
Iesnieguma izskatīšana parastajā kārtībā	3 mēneši ar iespēju pagarināt līdz 12 mēnešiem

PLN lēmumu, ar kuru bēgļa vai alternatīvais statuss ir atteikts, patvēruma meklētājs vai viņa pilnvarota persona var pārsūdzēt Administratīvajā rajona tiesā desmit darbdienu laikā. Tiesas lēmums ir galīgs un nav pārsūdzams.⁴² Tiesvedības laikā persona ir uzskatāma par patvēruma meklētāju, izņemot gadījumu, kad PLN ir atstājusi bez izskatīšanas atkārtotu patvēruma pieteikumu.⁴³ Latvijā vairākums patvēruma lietu ir skatītas parastās un Dublinas procedūras ietvaros, un laiks, kas vajadzīgs patvēruma meklētāja identificēšanai un patvēruma procedūrai (neskaitot laiku, kas nepieciešams PLN lēmuma pārsūdzēšanai), vidēji ir pieci līdz seši mēneši.⁴⁴

Ja PLN ir pieņēmusi negatīvu lēmumu, sākas izraidīšanas procedūra, kas balstīta uz izbraukšanas rīkojumu vai lēmumu par piespiedu izraidīšanu (sīkāk par izraidīšanas procedūru 3. nodaļā).

⁴⁰ Patvēruma likums, 6. pants.

⁴¹ Patvēruma likums, 12. pants.

⁴² Patvēruma likums, 31. panta ceturtnā daļa.

⁴³ Patvēruma likums, 30. pants.

⁴⁴ Informācija iegūta LCC darbā ar klientiem 2009.–2011. gadā.

Nepilngadīgu personu bez pavadības⁴⁵ personiskās un īpašuma intereses patvēruma procedūras un izraidīšanas procedūras laikā pārstāv bāriņtiesa vai tās iecelts aizbildnis, vai bērnu aprūpes iestādes vadītājs.⁴⁶

Pēc patvēruma meklētāju pārvietošanas uz jaunatklāto aizturēšanas centru Daugavpilī lēmumu pieņemšana par patvēruma meklētāju (kā arī neregulāro imigrantu) aizturēšanu, aizturēšanas termiņa pagarināšanu vai atteikumu aizturēt ārzemnieku vai pagarināt aizturēšanas termiņu ir piekritīga Daugavpils tiesai (līdz 2011. gada maijam – Rīgas rajona tiesai). Savukārt sūdzības par rajona (pilsētas) tiesas (Daugavpils tiesas) tiesneša lēmumu izskata Latgales apgabaltiesa (pirms tam – Rīgas apgabaltiesa).

2.3. Statistika un tendences

No 1998. gada, kad Latvija sāka izskatīt patvēruma meklētāju pieteikumus, līdz 2011. gada pirmajai pusei Latvijā patvērumu ir pieprasījušas 580 personas.⁴⁷ Vislielākais patvēruma meklētāju skaits bijis 2011. gada pirmajos astoņos mēnešos – 213 pieteikumi. Galvenokārt tas skaidrojams ar gruzīnu ģimeņu, t. sk. ar bērniem, ierašanos.

Lielākā daļa patvēruma meklētāju ir pieauguši vīrieši (sk. 2. attēlu). Pēdējos gados ir palielinājies nepilngadīgo patvēruma meklētāju skaits. Nepilngadīgo personu bez pavadības skaits ir bijis visai neliels (četri 2008. gadā un pieci – 2010. gadā). Ir palielinājusies arī izcelsmes valstu daudzveidība. 2010. gadā visvairāk patvēruma meklētāju ieradās no Afganistānas, Kirgizstānas un Krievijas, 2011. gadā – no Gruzijas, Kongo Demokrātiskās Republikas un Kamerūnas.⁴⁸

Patvēruma meklētāji galvenokārt ieradušies caur Rīgas lidostu, pāri Latvijas-Krievijas un Latvijas-Baltkrievijas robežai (2011. gada pirmajos astoņos mēnešos 148 patvēruma meklētāju pieteikumi nonāca VR Daugavpils pārvaldē no Latvijas-Baltkrievijas robežas⁴⁹).

Starptautiskās aizsardzības piešķiršanas gadījumu skaits nav bijis liels: laika posmā no 1998. līdz 2011. gadam (pirmie astoņi mēneši) 32 personām tika piešķirts bēgļa statuss, bet 55 personām – alternatīvais statuss (sk. 1. attēlu). 2010. gadā bēgļa statuss

---

⁴⁵ Saskaņā ar Patvēruma likumu nepilngadīgais bez pavadības ir “trešās valsts valstspiederīgais vai bezvalstnieks, kas ir jaunāks par 18 gadiem un kurš ir ieradies Latvijas Republikā bez tādu pieaugušo pavadības, kas ir par viņu atbildīgi saskaņā ar likumu vai paražu, arī nepilngadīgais bez pavadības, kurš ir palicis bez pavadības pēc ierašanās Latvijas Republikā”. Patvēruma likums, 1. panta 5. punkts.

⁴⁶ Patvēruma likums, 6. panta piektā daļa; Imigrācijas likums (pieņemts 31.10.2002., spēkā no 01.05.2003., ar grozījumiem līdz 16.06.2011.), 50⁸. panta otrā daļa.) Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=68522>

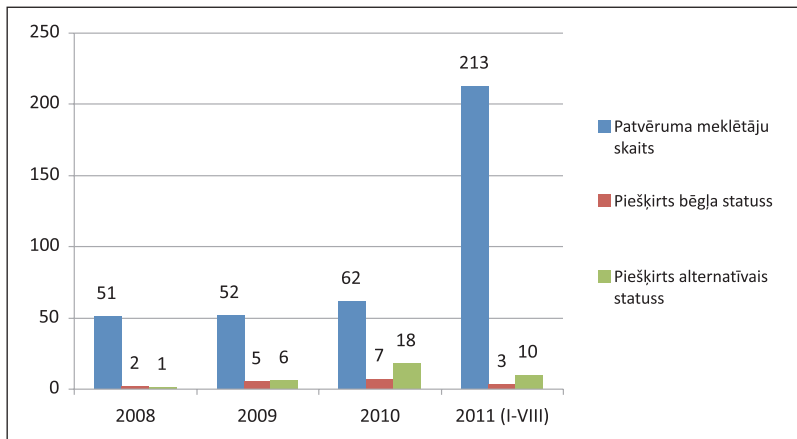
⁴⁷ Informācija iegūta no PMLP 15.09.2011.

⁴⁸ Bijuši arī patvēruma pieteikumi no Krievijas, Ukrainas, Azerbaidžānas, Bangladešas, Pakistānas, Alžīrijas, Afganistānas, Irākas, Sirijas un Turcijas.

⁴⁹ Informācija iegūta LCC monitoringa vizītē AĀPMIC “Daugavpils” 07.09.2011.

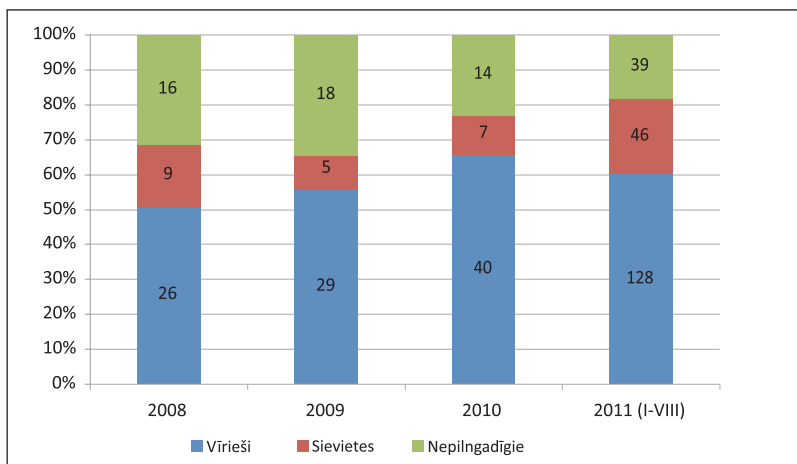
tika piešķirts patvēruma meklētājiem no Uzbekistānas un Turcijas, bet alternatīvais statuss – personām no Afganistānas, Irānas un Palestīnas.⁵⁰

1. attēls. Patvēruma meklētāji, bēgļi un personas, kurām piešķirts alternatīvais statuss Latvijā (2008–2011)

Avots: Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes dati

2. attēls. Patvēruma meklētāji pēc vecuma un dzimuma (2008-2011)

Avots: Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes dati

⁵⁰ Informācija iegūta no PMLP 29.03.2011.

3. PATVĒRUMA MEKLĒTĀJU AIZTURĒŠANAS PIEMĒROŠANA

3.1. Patvēruma meklētāju aizturēšanas un atbrīvošanas pamati

Patvēruma likums noteic, ka VR ir tiesības aizturēt patvēruma meklētāju, ja pastāv vismaz viens no šiem nosacījumiem:⁵¹

- 1) nav noskaidrota patvēruma meklētāja identitāte,
- 2) ir pamats uzskatīt, ka patvēruma meklētājs cenšas ļaunprātīgi izmantot patvēruma procedūru,
- 3) kompetentām valsts iestādēm, t. sk. Valsts robežsardzei, ir pamats uzskatīt, ka patvēruma meklētājs rada draudus Latvijas Republikas nacionālajai drošībai vai sabiedriskajai kārtībai un drošībai.

Iepriekš spēkā esošais Patvēruma likums paredzēja, ka VR ir tiesības aizturēt patvēruma meklētāju, ja “ir pamats uzskatīt, ka patvēruma meklētājam saskaņā ar šā likuma nosacījumiem nebūs likumīga pamata uzturēties Latvijas Republikā”. Šis nosacījums tika izslēgts no Patvēruma likuma projekta, jo to asi kritizēja vairākas iesaistītās puses.⁵² Kritiku ir izpelnījies arī formulējums “ir pamats

---

⁵¹ Patvēruma likuma 9. panta pirmā daļa.

⁵² *UNHCR* un cilvēktiesību novērotāji (LCC un Tiesībsarga birojs), kuri piedalījās Saeimas deputātu debatēs par Patvēruma likuma pieņemšanu, norādīja, ka praksē šādu formulējumu var potenciāli piemērot plašam patvēruma meklētāju lokam un vienīgais aizturēšanas iemesls var būt tas, ka persona ir patvēruma meklētājs. Latvijas Cilvēktiesību centra ieteikumi attiecībā uz likumprojektu “Patvēruma likums”, kas tika iesniegti Saeimas Cilvēktiesību un sabiedrisko lietu komisijai 16.02.2009., 1. lpp.; *UNHCR, Draft Law with detailed preliminary comments. Asylum Law, 2008, 8. lpp.*

uzskatīt”, kas neatbilst starptautiskajos dokumentos ietvertajam: “ir *nopietns* pamats uzskatīt”.⁵³

Daži aizturēšanas pamati ir formulēti vispārīgā veidā. Piemēram, likums nenoskaidro gadījumus, kad patvēruma meklētāja identitāte nav noskaidrota, jo viņš nevēlas sadarboties, no situācijām, kuras patvēruma meklētājs nespēj ietekmēt (piemēram, bezvalstnieka statuss, personu apliecinošu dokumentu trūkums un/vai neiespējamība iegūt jebkādas dokumentus izcelsmes valstī, komunikācijas grūtības).⁵⁴

Patvēruma likumā ir uzskaitīti apstākļi, kuriem pastāvot PMLP PLN desmit darbdienu laikā pieņem lēmumu par atteikumu piešķirt bēgļa vai alternatīvo statusu saīsinātajā kārtībā.⁵⁵ Taču aizturēšanas pamats “ļauņprātīga patvēruma procedūras izmantošana” nav likumā sīkāk izskaidrots, un tādēļ pastāv iespēja, ka VR un tiesa, kas pieņem lēmumu par aizturēšanu, var to interpretēt pārāk plaši. Likumā nav noteikti konkrēti kritēriji šī pamata piemērošanai, piemēram, viltotu dokumentu izmantošana vai ceļošana bez jebkādiem dokumentiem ar nolūku maldināt valsts iestādes, vai atteikšanās sadarboties ar valsts varas iestādēm, kā minēts *UNHCR* Vadlīnijās par kritērijiem un standartiem, kas piemērojami patvēruma meklētāju aizturēšanai.⁵⁶

Ne Imigrācijas likumā, ne Patvēruma likumā nav definēts, kas ir draudi nacionālajai drošībai vai sabiedriskajai kārtībai. Tādējādi nav garantijas, ka šis nosacījums tiks piemērots vienīgi attiecībā uz gadījumiem, kad “pastāv pierādījumi, ka patvēruma meklētāja pagātnē ir kriminālas darbības un/vai ir saistība ar tām”⁵⁷ vai “viņš ir bijis notiesāts par nopietna nozieguma izdarīšanu”.⁵⁸

Saskaņā ar Patvēruma likumu VR aiztur patvēruma meklētāju un tiesnesis pieņem lēmumu par patvēruma meklētāja aizturēšanu Imigrācijas likumā noteiktajā kārtībā.⁵⁹ Saskaņā ar Imigrācijas likumu ārvalstnieks var tikt atbrīvots: 1) ja ir beidzies aizturēšanas termiņš vai tiesa ir pieņēmusi lēmumu to nepagarināt, 2) pēc piespiedu izraidīšanas,

---

⁵³ *Universal Periodic Review: Latvia, Stakeholder Report. By Latvian Centre for Human Rights (NGO), 2010-11-08, 2. lpp.*

⁵⁴ Šādas diferenciacijas nepieciešamība skaidrota ES Pamattiesību aģentūras pētījumā. Skatīt: *European Agency for Fundamental Rights (EU-FRA), Detention of Third-Country Nationals in Return Procedures, Thematic Report, September 2010, 19. lpp.*

⁵⁵ Patvēruma meklētājs ir no drošas izcelsmes valsts; patvēruma meklētājs ieradies Latvijas Republikā, šķērsojot valsti, kas nav dalībvalsts un attiecībā uz patvēruma meklētāju uzskatāma par drošu trešo valsti; patvēruma meklētājs ir iesniedzis vēl vienu iesniegumu, norādot citus personas datus; patvēruma meklētājs bez pamatota iemesla nav iesniedzis iesniegumu agrāk, lai gan viņam bija šāda iespēja, tajā skaitā lai kavētu vai novērstu viņa izraidīšanu no Latvijas Republikas; patvēruma meklētājs rada draudus valsts drošībai vai sabiedriskajai kārtībai un drošībai. Patvēruma likums, 19. panta pirmā daļa.

⁵⁶ *UNHCR Guidelines on Detention of Asylum-Seekers and Refugees, 1999, 4. lpp.*

⁵⁷ Turpat.

⁵⁸ 2005. gada 1. decembra Padomes direktīva 2005/85/EC par minimāliem standartiem attiecībā uz dalībvalstu procedūrām, ar kurām piešķir un atņem bēgļa statusu.

⁵⁹ Patvēruma likums, 9. panta otrā daļa.

3) saskaņā ar VR amatpersonas lēmumu par aizturētā ārzemnieka atbrīvošanu, ja ir zuduši apstākļi, kas bija par pamatu viņa/-as aizturēšanai, vai nav iespējams iegūt dokumentus, kuri ir nepieciešami, lai veiktu ārzemnieka izraidīšanas procedūru.⁶⁰ Tomēr šobrīd spēkā esošie tiesību akti nereglamentē patvēruma meklētāju atbrīvošanas kārtību un pamatus, ņemot vērā patvēruma meklētāju īpašos apstākļus (piemēram, to, ka ir noskaidrota personas identitāte).

3.2. Aizturēšanas pamati izraidīšanas procedūras laikā

Līdz 16.06.2011., kad stājās spēkā grozījumi Imigrācijas likumā, tas neparedzēja, ka personu var aizturēt vienīgi uz izbraukšanas rīkojuma vai lēmuma par piespiedu izraidīšanu pamata.⁶¹ Praksē pietika ar faktu, ka persona ir neregulārais imigrants, lai atbildīgās amatpersonas varētu pamatot dažādu ārzemnieku grupu aizturēšanu, starp tām arī personas, kas jau gadu desmitiem bija uzturējušās LR, bet dažādu iemeslu dēļ nebija ieguvušas likumisku statusu, piemēram, 20. gs. 90. gados nebija nomainījušas savas PSRS pases.⁶² Dažos šādos gadījumos personas netika aizturētas, piemēram, vecuma vai veselības stāvokļa dēļ.⁶³

Grozījumi Imigrācijas likumā, kas stājās spēkā 16.06.2011., ieviesa normu, ka VR amatpersonai ir tiesības aizturēt ārzemnieku, ja uz viņu attiecas izraidīšanas procedūra.⁶⁴ Izbraukšanas rīkojums, ko izdod PMLP vai VR, uzliek personai pienākumu atstāt LR laika posmā no septiņām līdz 30 dienām ar iespēju pagarināt izbraukšanas termiņu līdz vienam gadam pēc personas lūguma.⁶⁵ Grozījumi paredz, ka izbraukšanas rīkojums tiek izsniegts arī personām, uz kurām ir pieņemts lēmums atteikt bēgļa vai alternatīvo statusu.⁶⁶

VR vai PMLP kā atbildīgā iestāde ir tiesīga pieņemt lēmumu par ārzemnieka piespiedu izraidīšanu, un VR amatpersona ir tiesīga pieņemt lēmumu par ārzemnieka

---

⁶⁰ Imigrācijas likums, 59⁴. pants.

⁶¹ Valsts robežsardzei bija tiesības aizturēt ārvalstnieku, izņemot nepilngadīgu personu, kas jaunāka par 14 gadiem, šādos gadījumos: 1) ja viņš nelikumīgi šķērsojis Latvijas Republikas valsts robežu vai citādi pārkāpis normatīvajos aktos noteikto ārzemnieku ieeļošanas un uzturēšanās kārtību Latvijas Republikā; 2) lai izraidītu no Latvijas Republikas ārzemnieku, attiecībā uz kuru pieņemts lēmums saskaņā ar šā likuma 61. panta pirmo daļu; 3) lai izpildītu lēmumu par ārzemnieka piespiedu izraidīšanu no Latvijas Republikas; 4) lai izpildītu papildsodu – izraidīšana no Latvijas Republikas. Imigrācijas likums, (redakcijā līdz 15.06.2011.), 51. panta pirmā daļa. Pieejams: http://www.likumi.lv/doc.php?id=68522&version_date=04.02.2011

⁶² Latvijas Cilvēktiesību centrs, "Cilvēktiesības Latvijā 2005. gadā", 256. lpp.

⁶³ Informācija iegūta LCC darbā ar klientiem 2008.–2011. gadā.

⁶⁴ Imigrācijas likums, 51. panta pirmās daļas 1. punkts, piektās daļas 1. punkts.

⁶⁵ Imigrācijas likums, 43. panta pirmā, otrā daļa.

⁶⁶ Imigrācijas likums, 41. panta otrās daļas 2. punkta e) apakšpunkts.

aizturēšanu, ja ir pamats uzskatīt, ka viņš/-a izvairīsies no izraidīšanas procedūras vai traucēs tās sagatavošanu vai pastāv ārzemnieka bēgšanas iespējamība un to pamato kāds no Imigrācijas likumā minētajiem apstākļiem.⁶⁷ Savos komentāros par Imigrācijas grozījumu likumprojektu LCC Saeimas komisijai norādīja uz risku, ka daži aizturēšanas pamati (piemēram, “ārzemnieks slēpj savu identitāti, sniedz nepatiesas ziņas vai citādi atsakās sadarboties”) praksē var tikt interpretēti pārāk plaši. Aizturēšanas pamats: “Ārzemnieks šķērsojis ārējo robežu, izvairoties no robežpārbaudēm, kā arī izmantojis viltotu ceļošanas dokumentu, viltotu vīzu vai uzturēšanās atļauju” nesatur izņēmumu, kad robeža šķērsota nolūkā meklēt patvērumu.⁶⁸ Šādas normas piemērošana potenciāli var veidot 1951. gada ANO Konvencijas par bēgļa statusu 31. panta pārkāpumu, jo šis pants noteic, ka patvēruma meklētājus nedrīkst sodīt par nelegālu ieceļošanu.

Kaut arī jaunākajos ES tiesas spriedumos atzīts, ka nacionālās drošības un sabiedriskās kārtības un drošības apsvērumi nevar būt par pamatu aizturēšanai Atgriešanas direktīvas kontekstā, tomēr šādi apsvērumi ir iekļauti aizturēšanas pamatu sarakstā Imigrācijas likumā.⁶⁹ Saskaņā ar ES Pamattiesību aģentūras viedokli “dalībvalstīm ir jānodrošina, lai nacionālajā līmenī noteiktie aizturēšanas pamati precīzi iekļautos ECPAK 5.1. pantā noteiktajā ietvarā, nepārsniedzot tā izsmēlošā saraksta robežas. Brīvības atņemšanai, kuras iemesls ir nozieguma novēršana, [...] jābūt pamatotai ar tiem pašiem noteikumiem neatkarīgi no attiecīgās personas tiesiskā statusa uzņemšanas valstī. Tātad šos pamatus neregulē tiesību akti imigrācijas jomā, bet gan citi tiesību akti.”⁷⁰

Bez uzskaitītajiem aizturēšanas pamatiem, piemēram, ja ārzemnieks nepamatoti nav ievērojis noteikto pienākumu reģistrēties VR vai iepriekš patvaļīgi ir atstājis aizturēto ārzemnieku izmitināšanas centru vai aizturēšanas telpas (sk. 67. atsauci), likumā nav

---

⁶⁷ 1) ārzemnieks slēpj savu identitāti, sniedz nepatiesu informāciju vai citādi atsakās sadarboties; 2) ārzemnieks ir nelegāli šķērsojis robežu, izvairījies no robežkontroles, kā arī izmantojis viltotu ceļošanas dokumentu, vīzu vai uzturēšanās atļauju; 3) ārzemnieks nevar norādīt, kur viņš uzturēsies līdz izraidīšanas procedūras beigām; 4) kompetenta valsts vai ārvalsts iestāde ir sniegusi informāciju, kas ir par pamatu tam, lai uzskatītu, ka ārzemnieks apdraud valsts drošību vai sabiedrisko kārtību un drošību; 5) ārzemnieks ir iesaistīts nelegālās imigrācijas veicināšanā; 6) ārzemniekam ir uzrādīta apsūdzība par kriminālnoziedzuma pastrādāšanu, par ko paredzētais sods ir saistīts ar brīvības atņemšanu vismaz uz vienu gadu; 7) ārzemnieks iepriekš izvairījies no izraidīšanas procedūras Latvijas Republikā vai citā Eiropas Savienības dalībvalstī; 8) ārzemnieks nepamatoti nav izpildījis izbraukšanas rīkojumu; 9) ārzemnieks nepamatoti nav ievērojis noteikto pienākumu reģistrēties attiecīgajā Valsts robežsardzes struktūrvienībā; 10) ārzemnieks iepriekš patvaļīgi atstājis aizturēto ārzemnieku izmitināšanas centru vai aizturēšanas telpas; 11) ārzemnieks ieceļojis Latvijas Republikā, neievērojot lēmumu par iekļaušanu sarakstā vai lēmumu par ieceļošanas aizliegumu Šengenas teritorijā. Imigrācijas likums, 51. panta otrā daļa.

⁶⁸ LCC komentāri par likumprojektu “Grozījumi Imigrācijas likumā”, kuri iesniegti Saeimas Aizsardzības, iekšlietu un pretkorupcijas komisijā 21.02.2011.

⁶⁹ EST 2009. gada 30. novembra spriedums lietā “Kadzoev” (C-357/09 PPU); EST 2011. gada 28. aprīļa spriedums lietā “Hassen El Dridi” (C-61/11 PPU), 70. punkts.

⁷⁰ EU_FRA, *Detention of Third Country Nationals in Return Procedures*, 24. lpp.

noteikti izsmeļoši kritēriji, kas ļautu noteikt, vai pastāv bēgšanas iespējamība katrā atsevišķā gadījumā, kā to paredz Atgriešanas direktīva:⁷¹

“Bēgšanas iespējamība” nozīmē to, ka attiecīgajā gadījumā, pamatojoties uz tiesību aktos noteiktiem objektīviem kritērijiem, ir iemesls uzskatīt, ka trešās valsts valstspiederīgais, uz ko attiecas atgriešanās procedūras, varētu aizbēgt. (Atgriešanas direktīvas 3. panta 7. punkts.)

3.3. Garantijas pret patvaļīgu aizturēšanu

Patvēruma likums noteic, ka VR patvēruma meklētāju aiztur un tiesnesis lēmumu par patvēruma meklētāja aizturēšanu pieņem Imigrācijas likumā noteiktajā kārtībā. Patvēruma meklētāja aizturēšanas termiņu var pagarināt, taču kopējais aizturēšanas termiņš nedrīkst pārsniegt patvēruma procedūras termiņu.⁷² Šī Patvēruma likuma norma ir izpelnījies *UNHCR* kritiku. *UNHCR* uzskata, ka šim jautājumam jābūt PMLP, nevis VR kompetencē un ka šāda norma paver VR iespēju prasīt aizturēt patvēruma meklētājus uz visu patvēruma procedūras laiku, kas var ilgt mēnešus un pat gadus.⁷³ Tomēr jāņem vērā, ka patvēruma meklētāju aizturēšana notiek Imigrācijas likumā noteiktajā kārtībā, līdz ar to maksimālais aizturēšanas termiņš nedrīkst pārsniegt 18 mēnešus (sk. tālāk).⁷⁴ Praksē aizturētie patvēruma meklētāji, kuru patvēruma lūgums ir noraidīts, izraidīšanas procedūras laikā tikuši aizturēti atkārtoti, atkal atsaucoties uz Imigrācijas likumu. Līdz ar to faktiskais laiks, kad persona bijusi aizturēta, dažkārt kopumā ir pārsniedzis maksimālo likumā noteikto aizturēšanas termiņu (sk. 3.5.5. nodaļu).

Līdz 2011. gadam Imigrācijas likumā nebija iestrādāta garantija, ka aizturēšanu drīkst piemērot tikai kā samērīgu līdzekli, rūpīgi izpētot tās nepieciešamību katrā atsevišķā gadījumā, un pēc iespējas uz īsāku laiku. Imigrācijas likumā bija noteikti kritēriji, kuri tiesnesim bija jāizvērtē, pieņemot lēmumu pagarināt vai nepagarināt ārzemnieka aizturēšanas termiņu (piemēram, ja ārzemnieks slēpj savu identitāti vai atsakās sadarboties ar VR amatpersonām; kad viņam trūkst līdzekļu, lai uzturētos valstī; kad kompetentām valsts iestādēm ir pamats uzskatīt, ka ārvalstnieks ir izdarījis vai plāno izdarīt smagu vai sevišķi smagu noziegumu utt.).⁷⁵ Tiesnesim bija pienākums pamatot

⁷¹ 2008. gada 16. decembra Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva 2008/115/EK par kopīgiem standartiem un procedūram dalībvalstīs attiecībā uz to trešo valstu valstspiederīgo atgriešanu, kas dalībvalstī uzturas nelikumīgi.

⁷² Patvēruma likums, 9. panta trešā daļa.

⁷³ *UNHCR, Draft Law with detailed preliminary comments. Asylum Law, 2008, 8. lpp.*

⁷⁴ Imigrācijas likums, 54. panta septītā daļa.

⁷⁵ Imigrācijas likums, 54¹. panta pirmā daļa.

savu lēmumu. Likumā nebija normu, kas ļautu ņemt vērā ārzemniekam labvēlīgus apstākļus, piemēram, ģimenes saites Latvijā, veselības stāvokli u. c.⁷⁶

2011. gada jūnijā Imigrācijas likumā tika iekļauta norma, kas noteic, ka tiesnesis, kurš pieņem lēmumu par aizturēšanas pagarināšanu vai par atteikumu to pagarināt, izvērtē un ņem vērā apstākļus, kuri noskaidroti izraidīšanas procedūras laikā, kā arī to, vai ir spēkā apstākļi, kas bija par pamatu ārzemnieka aizturēšanai.⁷⁷ Likums joprojām neparedz prasību izvērtēt aizturēšanas nepieciešamību un samērīgumu, un tajā nav ietverti kritēriji, kas ļautu samērot valsts un indivīda intereses, izvērtējot aizturēšanas nepieciešamību.⁷⁸ Tomēr papildinātā likuma norma stiprina garantijas pret patvaļīgu aizturēšanu.

Imigrācijas likumā noteiktais maksimālais aizturēšanas termiņš, kurš iepriekš bija 20 mēnešu, tagad ir saīsināts līdz sešiem mēnešiem, paredzot iespēju to pagarināt vēl par 12 mēnešiem, kā noteikts ES Atgriešanas direktīvā, “ja ārzemnieks atsakās sadarboties vai kavējas nepieciešamo dokumentu saņemšana no trešajām valstīm”.⁷⁹

Kā tika minēts 3.1. nodaļā, VR pieņem lēmumu atbrīvojot ārzemnieku arī gadījumā, ja nav iespējams iegūt nepieciešamos dokumentus, lai veiktu ārzemnieka piespiedu izraidīšanas procedūru.⁸⁰ Šāds noteikums var ierobežot ārzemnieka ilgstošu aizturēšanu, ja viņa identitāte nav noskaidrota tāpēc, ka nav bijis iespējams saņemt atbildi no viņa izcelsmes valsts.⁸¹ Tomēr Imigrācijas likumā nav paredzēta likumiska statusa piešķiršana personai gadījumos, kad izraidīšana nav iespējama. Tādēļ teorētiski tāpat kā iepriekšējos gados turpina pastāvēt atkārtotas aizturēšanas risks⁸² (par atkārtotu aizturēšanu sīkāk 3.5.5. nodaļā).

3.4. Nepilngadīgo un citu mazaizsargāto grupu aizturēšana

Saskaņā ar Patvēruma likumu nepilngadīgu personu bez pavadības izmitina patvēruma meklētāju izmitināšanas centrā, pie bāriņtiesas iecelta aizbildņa vai bērnu

---

⁷⁶ I. Pūce un L. Grāvere, Nelegālo imigrantu uzturēšanas nometne “Olaine” un patvēruma meklētāju izmitināšanas centrs “Mucenieki”, atrodams: Latvijas Cilvēktiesību centrs, “Monitoringa ziņojums par slēgtajām iestādēm Latvijā”, 2006, 85. lpp.

⁷⁷ Imigrācijas likums, 54¹. panta pirmā daļa.

⁷⁸ Sk. Eiropas prakses analīzi: *European Agency for Fundamental Rights (EU-FRA), Detention of Third-Country Nationals in Return Procedures*, 25. lpp.

⁷⁹ Imigrācijas likums, 54. panta septītā daļa.

⁸⁰ Imigrācijas likums, 59⁴. pants.

⁸¹ Informācija iegūta LCC darbā ar klientiem 2009.–2010. gadā.

⁸² I. Pūce, *Legal norms of detention and legal rights of detainees in Latvia*, *Latvian Centre for Human Rights*, 2005, 3. lpp. Pieejams: http://www.humanrights.org.lv/upload_file/Latvia_immigration.pdf

aprūpes iestādē. Ja iespējams, tad nepilngadīgo ievieto kopā ar viņa pilngadīgajiem radniekiem, nenosūstot no brāļiem vai māsām, izņemot gadījumus, kad tas ir nepieciešams bērna interesēs.⁸³

Tomēr Imigrācijas likums pieļauj iespēju aizturēt nepilngadīgos, kas ir sasnieguši 14 gadu vecumu. Latvijas likumdošana negarantē, ka bērnu aizturēšana tiek piemērota tikai kā galējais līdzeklis un pēc iespējas īsāku laiku, kā to nosaka Atgriešanas direktīva.⁸⁴ Līdz ar to ir bažas par nacionālo tiesību aktu atbilstību ANO Konvencijas par bērna tiesībām 1. pantam (par bērnu tiek uzskatīta ikviena persona līdz 18 gadu vecumam) un 37. pantam,⁸⁵ Atgriešanas direktīvas 17. panta 5. punktam (princips par bērna labākajām interesēm)⁸⁶ un Eiropas Padomes Divdesmit vadlīnijām par piespiedu izraidīšanu (11. vadlīnija – Bērni un ģimenes).⁸⁷ Latvijas normatīvie akti neatbilst ES rīcības plānam attiecībā uz nepilngadīgajiem bez pavadības (2010–2014), kurš paredz, ka gadījumos, kad aizturēšana ir izņēmuma kārtā pamatota, tā izmantojama vienīgi kā galējais līdzeklis un pēc iespējas īsāku laiku, pirmajā vietā liekot bērna labākās intereses.⁸⁸

Imigrācijas likums noteic, ka, ja tiek konstatēts nepilngadīgs ārzemnieks, kurš ir bez vecāka vai viņa likumiskā pārstāvja pavadības un kurš nelikumīgi uzturas Latvijas Republikā, PMLP vai VR amatpersona nekavējoties informē Valsts policiju un bāriņtiesu un rīkojas tā, lai nodrošinātu bērna tiesības un intereses visā izraidīšanas procesā saskaņā ar bērnu tiesību aizsardzību reglamentējošiem normatīvajiem aktiem.⁸⁹

Imigrācijas likums paredz, ka nepilngadīgo (vecumā no 14 līdz 18 gadiem) bez pavadības ievieto attiecīgajā Valsts policijas struktūrvienībā līdz aizturēšanas termiņa beigām.⁹⁰ Ja Valsts robežsardzei sadarbībā ar Konsulāro departamentu līdz aizturēšanas termiņa beigām nav bijis iespējams noskaidrot identitāti un pilsonības vai mītnes valsti aizturētam nepilngadīgam ārzemniekam, kurš ir vecumā no 14 līdz 18 gadiem un kurš ir

---

⁸³ Patvēruma likums, 8. panta trešā daļa.

⁸⁴ Eiropas Parlamenta un Padomes 2008. gada 16. decembra direktīvas 2008/115/EK par kopīgiem standartiem un procedūrām dalībvalstīs attiecībā uz to trešo valstu valstspiederīgo atgriešanu, kas dalībvalstī uzturas nelikumīgi, 17. panta pirmā daļa.

⁸⁵ Konvencija par bērna tiesībām, 1989, (GA Res 44/25). Pieejama: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=85620&from=off>

⁸⁶ Eiropas Parlamenta un Padomes 2008. gada 16. decembra direktīva 2008/115/EK par kopīgiem standartiem un procedūrām dalībvalstīs attiecībā uz to trešo valstu valstspiederīgo atgriešanu, kas dalībvalstī uzturas nelikumīgi.

⁸⁷ *Ad hoc Committee of Experts on the Legal Aspects of Territorial Asylum, Refugees and Stateless persons (CAHAR) – Twenty Guidelines on forced return* (CM(2005)40 final)

⁸⁸ *European Commission: Communication from the European Commission to the European Parliament and the Council Action Plan on Unaccompanied Minors (2010 -2014)*, Brussels, 6.5.2010, COM (2010) 213 final, 6 May 2010, p.9.

⁸⁹ Imigrācijas likums, 50⁸. panta pirmā daļa.

⁹⁰ Imigrācijas likums, 59⁵. panta pirmā daļa.

bez vecāka vai viņa likumiskā pārstāvja pavadības, Valsts policija nodrošina nepilngadīgā ārzemnieka ievietošanu bērnu aprūpes iestādē.⁹¹

Ja nepilngadīgais ārzemnieks ir aizturēts kopā ar vecāku vai viņa likumisko pārstāvi, izmitināšanas centrā viņus izmitina kopā.⁹² Gadījumā, ja aizturētajam ārzemniekam ir bērns, kurš nav aizturēts, pēc aizturētā ārzemnieka lūguma, lai saglabātu ģimenes vienotību, bērnu var ievietot izmitināšanas centrā kopā ar aizturēto ārzemnieku.⁹³

Likumā nav speciālu normu attiecībā uz citu mazaizsargāto grupu aizturēšanu.

3.5. Aizturēšanas piemērošana praksē

Starptautiskās organizācijas ir izteikušas bažas par patvēruma meklētāju aizturēšanas praksi Latvijā un aicinājušas atbildīgās amatpersonas nodrošināt, lai aizturēšana tiktu piemērota vienīgi izņēmuma gadījumos kā galējais līdzeklis un pēc iespējas īsāku laiku.⁹⁴

3.5.1. Dati par aizturētajiem patvēruma meklētājiem

VR sniegtā statistika liecina, ka patvēruma meklētāju aizturēšanas gadījumu skaits, salīdzinot ar kopējo patvēruma pieteikumu skaitu, pēdējos gados ir palielinājies, ar nelielu kritumu 2011. gadā (sk. 3. attēlu). Gandrīz puse no visiem patvēruma meklētājiem kādu laiku bijuši aizturēti. Aizturēto skaita samazināšanos 2011. gadā ietekmēja tas, ka daudzi (115) patvēruma meklētāji tika atbrīvoti jūnijā, jūlijā un augustā,⁹⁵ ko daļēji var izskaidrot ar jaunatklātā AĀPMIC “Daugavpils” darbības sākumposmu, kā arī LCC sniegto juridisko palīdzību aizturēšanas lietās. Vidējais aizturēšanas termiņš patvēruma procedūras laikā ir sarucis līdz vienam mēnesim, salīdzinot ar trim mēnešiem 2008. gadā⁹⁶ (sk. 4. attēlu). Vidējais aizturēšanas laiks kļuvis īsāks arī tāpēc, ka arvien biežāk patvēruma meklētāji tiek atbrīvoti, jo zuduši apstākļi, kas bija par pamatu viņu

---

⁹¹ Imigrācijas likums, 59^s. panta otrā daļa.

⁹² Imigrācijas likums, 59¹. panta trešās daļas 2. punkts.

⁹³ Imigrācijas likums, 59¹. panta piektā daļa.

⁹⁴ *United Nations, Committee against Torture, Conclusions and Recommendations of the Committee against Torture, Latvia, CAT/C/LVA/CO/2, 19 February 2008. UNCHR, Comments by the UNHCR Regional Office for the Baltic and Nordic Countries on the Draft Asylum Law of the Republic of Latvia, ROBNC/005/08, 21 January 2008, p. 2.*

⁹⁵ Informācija iegūta no VR 14.09.2011. Salīdzinājumam: aprīlī un maijā tika atbrīvotas tikai 6 personas.

⁹⁶ Šie skaitļi neatspoguļo laiku, kad personas aizturētas izraidīšanas procedūras ietvaros.

aizturēšanai, visbiežāk – gadījumos, kad patvēruma meklētājs spējis uzrādīt personu apliecinošus dokumentus (sīkāk 3.5.4. nodaļā).

Patvēruma meklētāji, kuri ieradušies Rīgā ar derīgiem personu apliecinošiem dokumentiem (ES atzīta pase) un ceļošanas dokumentiem, parasti nav tikuši aizturēti, bet uzreiz nosūtīti uz PMIC “Mucenieki”.⁹⁷ Taču, kopš atvērta jaunais aizturēšanas centrs Daugavpilī, visi patvēruma meklētāji, kuri šķērso austrumu robežu (Latvija-Baltkrievija), tostarp dažādu vecumu nepilngadīgie, sākotnēji ir tikuši aizturēti.⁹⁸ VR Daugavpils pārvaldes sniegtā informācija liecina, ka patvēruma meklētāji tiek aizturēti, lai VR veiktu sākotnējo patvēruma procedūru (identitātes pārbaude, dokumentu ekspertīze, intervija utt.), pirms visi nepieciešamie dokumenti tiek nosūtīti uz PLN. Ja netiek konstatēts pamats aizturēšanai, tad vidēji pēc piecām līdz septiņām dienām patvēruma meklētāji tiek pārvietoti uz PMIC “Mucenieki”.⁹⁹ Vairākas patvēruma meklētāju kategorijas aizturēšanas centrā pavada ilgāku laiku (sīkāk par aizturēšanas piemērošanu 3.5.2. nodaļā).

Aizturēto bērnu skaits nav bijis liels: piemēram, 2008. gadā AĀIC “Olaive” pavisam bija četri bērni kopā ar ģimeni.¹⁰⁰ 2011. gada pirmajos astoņos mēnešos tika aizturēti deviņi nepilngadīgie, 24 sievietes un 80 vīrieši.¹⁰¹ Ir zināmi gadījumi, kad tika aizturēti nepilngadīgie (vecāki par 14 gadiem) bez pavadības, kuri Latvijā ieradās bez dokumentiem, piemēram, 2010. gadā tika aizturēti trīs nepilngadīgie bez pavadības, kuri pēc tam tika nogādāti PMIC “Mucenieki”. Pēc dažu nepilngadīgo sniegtās informācijas, viņu kopējais sākotnējās aizturēšanas termiņš ildzis 15 dienas, jo viņi pieprasījuši patvērumu pēc tam, kad jau pavadījuši astoņas dienas VR aizturēšanas telpās, pamatojoties uz Imigrācijas likumu, un pēc patvēruma pieteikuma iesniegšanas atkārtoti aizturēti, pamatojoties uz Patvēruma likuma normām līdz brīdim, kad tiesa pieņēma lēmumu par viņu atbrīvošanu.¹⁰²

---

⁹⁷ Informācija iegūta LCC darbā ar klientiem 2010.–2011. gadā.

⁹⁸ Informācija iegūta LCC monitoringa vizītē AĀPMIC “Daugavpils” 07.09.2011.

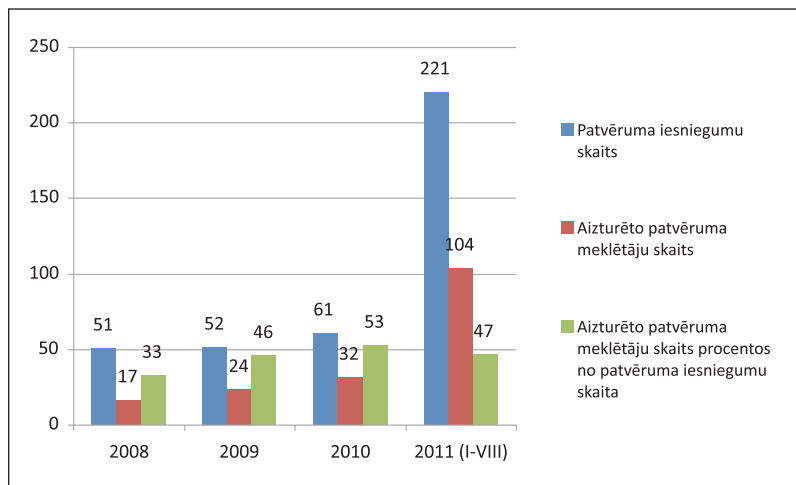
⁹⁹ Informācija iegūta LCC monitoringa vizītē AĀPMIC “Daugavpils” 07.09.2011.

¹⁰⁰ VR pārstāvja sniegtā informācija, 26.06.2009.

¹⁰¹ Informācija iegūta no VR 14.09.2011.

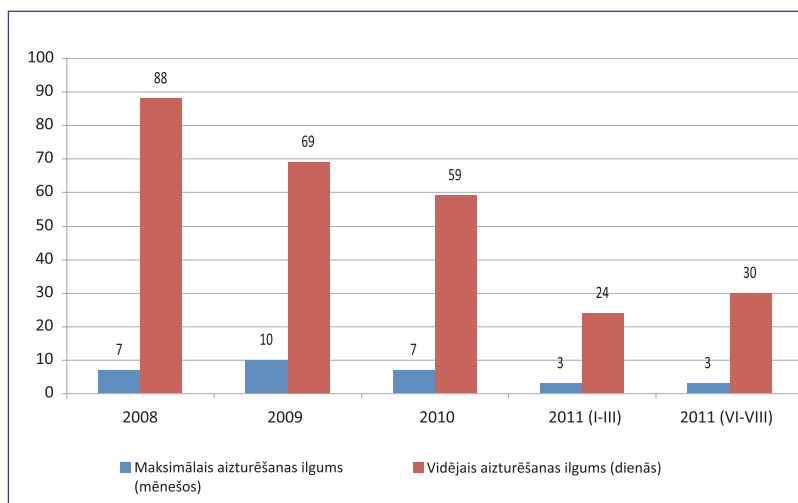
¹⁰² Informācija iegūta LCC darbā ar klientiem 2010.–2011.gadā, kā arī LCC monitoringa vizītē PMIC “Mucenieki”.

3. attēls. Aizturētie patvēruma meklētāji

Avots: VR dati. VR dati par patvēruma pieteikumu skaitu 2011. gadā (221) var atšķirties no PLMP datiem (213), iespējams, tāpēc, ka dažas personas atsauca savus pieteikumus īsi pēc patvēruma pieprasīšanas.

4. attēls. Maksimālais un vidējais patvēruma meklētāju aizturēšanas ilgums

Avots: VR dati

3.5.2. Aizturēšanas pamatu piemērošana Valsts robežsardzē un tiesās

LCC veica 66 tiesu lēmumu analīzi par aizturēšanu un aizturēšanas termiņa pagarināšanu. Šie lēmumi bija izdoti no 2008. gada decembra līdz 2011. gada augustam un lielākoties attiecās uz LCC klientiem (2008. gads – 2011. gada pirmais ceturksnis). Pārējie lēmumi (2011. gada jūnijs – augusts) tika pieprasīti no Daugavpils tiesas un Latgales apgabaltiesas¹⁰³ (sīkāk analizēto lēmumu skaits tālāk 2. tabulā un tiesu lēmumu sarakstā bibliogrāfijā).

2008. gada decembris – 2009. gada 14. jūlijs

Laika posmā no 2008. gada beigām līdz 2009. gada jūlijam, kad stājās spēkā jaunais Patvēruma likums, VR aizturēja patvēruma meklētājus galvenokārt uz pamatiem, kas minēti Imigrācijas likumā¹⁰⁴ un ir piemērojami neregulārajiem imigrantiem, nevis patvēruma meklētājiem (piemēram, “*personai nav ceļošanai derīga dokumenta, kā arī nav derīgas vīzas vai uzturēšanās atļaujas*”, “*personas rīcībā nav pietiekamu finanšu līdzekļu, lai sevi uzturētu*”, “*persona nevar gūt legālus ienākumus, strādājot algotu darbu*”, “*personai nav pastāvīgas dzīvesvietas, nav pajumtes un nav tuvinieku, kas palīdzētu personu uzturēt*”)¹⁰⁵ (sk. 2. tabulu). Rīgas rajona tiesa (pirmā instance) parasti akceptēja VR argumentus. Rīgas apgabaltiesas lēmumi par aizturēšanas pagarināšanu uz diviem mēnešiem bija ļoti īsi un bez izvērstas motīvu daļas. Tādēļ nav iespējams pārliecināties, vai aizturēšana tika piemērota tikai pēc rūpīgas izpētes par tās nepieciešamību katrā konkrētā gadījumā kā samērīgs līdzeklis un pēc iespējas īsāku laiku.

2010. gads – 2011. gada 1. ceturksnis

2010. gadā un 2011. gada sākumā VR aizturēja patvēruma meklētājus, izmantojot tos pamatus, kas uzskaitīti jaunajā Patvēruma likumā (parasti – vairākus pamatus, lielākajā daļā gadījumu nebija noskaidrota patvēruma meklētāja identitāte). Tomēr VR un tiesas minēja arī citus aizturēšanas pamatus, piemēram, finanšu līdzekļu

---

¹⁰³ LCC lūdz tiesas veikt nolēmumu atlasī, ņemot vērā šādus kritērijus: dažādu tiesnešu piedalīšanās tiesas procesā; gan vīriešu, gan sieviešu dzimuma patvēruma meklētāju lietas, kā arī dažādas patvēruma meklētāju izcelsmes valstis; gan lietas, kurās ir lemts par aizturēšanu vai aizturēšanas pagarināšanu, gan lēmumi par patvēruma meklētāju atbrīvošanu.

¹⁰⁴ Imigrācijas likums, redakcija līdz 16.06.2011., 54¹. pants.

¹⁰⁵ Rīgas rajona tiesas 2008. gada 5. novembra lēmums lietā Nr. 6-3/97; Rīgas rajona tiesas 2008. gada 30. decembra lēmums lietā Nr.6-3/97; Rīgas rajona tiesas 2009. gada 3. februāra lēmums lietā Nr. 6-3/3; Rīgas rajona tiesas 2009. gada 7. jūlija lēmums lietā Nr. 6-3/27.

trūkumu.¹⁰⁶ VR interpretācija attiecībā uz pamatu uzskatīt, ka persona cenšas ļaunprātīgi izmantot patvēruma procedūru vai rada draudus valsts drošībai vai sabiedriskajai kārtībai un drošībai, bija pārāk plaša, un to vairākos gadījumos akceptēja arī tiesa. Piemēram, “*nolūks izvairīties no atbildības par nelikumīgu robežas šķērsošanu*”, “*uzreiz neiesniedza iesniegumu*” un citi iemesli bez pietiekamas argumentācijas tika interpretēti kā cenšanās ļaunprātīgi izmantot patvēruma procedūru vai kā drauds nacionālajai drošībai vai sabiedriskajai kārtībai (sk. 3. un 4. tabulu).¹⁰⁷ Gandrīz visas personas, kas meklēja patvērumu uz robežas bez derīgiem personu apliecinājošiem dokumentiem vai lūdza patvērumu pēc robežas šķērsošanas (bez personu apliecinājošiem dokumentiem vai nepieciešamajām vīzām, tātad atrodoties valstī nelegāli), tika ievietotas aizturēšanas centrā.¹⁰⁸ Tomēr vairākos LCC analizētajos tiesu lēmumos Rīgas rajona tiesa neatrada pierādījumus VR argumentiem par draudiem nacionālajai drošībai vai sabiedriskajai kārtībai vai drošībai. Tiesa atsaucās uz Drošības policijas atzinumu, kas neliecināja, ka persona varētu radīt šādus draudus.¹⁰⁹

2011. gada maija beigas – augusts

Bez Patvēruma likumā minētajiem aizturēšanas pamatiem VR un Daugavpils tiesa atsaucās arī uz Imigrācijas likumā iekļautajiem pamatiem, piemēram, finanšu līdzekļu trūkumu un ceļošanas dokumentu viltošanu. Vienā lēmumā gan Daugavpils tiesa, gan Latgales apgabaltiesa atsaucās tikai uz Imigrācijas likumā minētajiem aizturēšanas pamatiem. Aizturēšanas pamatu interpretācija joprojām bija plaša un nekonekventa, lai gan var runāt arī par dažiem pozitīviem piemēriem.

Tiesas uzskatīja, ka persona “*cenšas ļaunprātīgi izmantot patvēruma procedūru*”, ja, piemēram, patvēruma meklētājs bija izmantojis viltotus dokumentus, iesniedzis patvēruma pieteikumu pēc robežas šķērsošanas vai atkārtoti iesniedzis patvēruma pieteikumu. Tomēr Daugavpils tiesa nav pievienojusies dažiem VR argumentiem par aizturēšanas nepieciešamību. Piemēram, tiesa norādīja, ka “*patvēruma*

---

¹⁰⁶ Rīgas rajona tiesas 2010. gada 29. aprīļa lēmums lietā Nr. 6-3/30; Rīgas rajona tiesas 2008. gada 30. decembra lēmums lietā Nr. 6/3/97; Rīgas rajona tiesas 2010. gada 18. maija lēmums lietā Nr. 6-3/33; Rīgas rajona tiesas 2010. gada 22. jūnija lēmums lietā Nr. 6-3/40; Rīgas rajona tiesas 2010. gada 22. jūnija lēmums lietā Nr. 6-3/30; Rīgas rajona tiesas 2010. gada 20. augusta lēmums lietā Nr. 6-3/40; Rīgas rajona tiesas 2010. gada 19. oktobra lēmums lietā Nr. 6-3/65; Rīgas rajona tiesas 2010. gada 19. oktobra lēmums lietā Nr. 40; Rīgas rajona tiesas 2010. gada 28. oktobra lēmums lietā Nr. 6-3/55; Rīgas rajona tiesas 2010. gada 29. oktobra lēmums lietā Nr. 6-3/68; Rīgas rajona tiesas 2010. gada 22. decembra lēmums lietā Nr. 6-3/78.

¹⁰⁷ Sk., piemēram, Rīgas rajona tiesas 2010. gada 29. aprīļa lēmumu lietā Nr. 6-3/30; Rīgas rajona tiesas 2010. gada 19. oktobra lēmumu lietā Nr. 6-3/40.

¹⁰⁸ *Universal Periodic Review: Latvia, Stakeholder Report. By the Latvian Centre for Human Rights (NGO), 2010-11-08, p. 2.*

¹⁰⁹ Rīgas rajona tiesas 2010. gada 19. oktobra lēmums lietā Nr. 6-3/40.

*pieprasīšanas kārtības neievērošana [...] nevar tikt uzskatīta par ļaunprātīgu patvēruma procedūras izmantošanu”.*¹¹⁰

Divi Daugavpils tiesas tiesneši atšķirīgi interpretēja jēdzienu “*Draudi nacionālajai drošībai vai sabiedriskajai kārtībai un drošībai*” lietā, kurā patvēruma meklētājs bija izmantojis viltotus dokumentus.¹¹¹ Viens tiesnesis noraidīja šādu VR argumentāciju, uzskatot, ka patvēruma meklētājs rada draudus sabiedriskajai kārtībai un drošībai, ja viņš/-a ar likumīgā spēkā stājušos tiesas spriedumu atzīts par vainīgu sevišķi smaga nozieguma izdarīšanā. Otrs tiesnesis tā paša patvēruma meklētāja lietā ir norādījis, ka viltota dokumenta izmantošana liecina par draudu radīšanu valsts drošībai un sabiedriskajai kārtībai.

Vienā lēmumā Latgales apgabaltiesa neatrada pamatojumu VR argumentam, ka persona būtu mēģinājusi ļaunprātīgi izmantot patvēruma procedūru. Tiesa arī norādīja, ka finanšu līdzekļu trūkums kā papildu aizturēšanas pamats, ko minēja pirmās instances tiesa, nav attiecināms uz patvēruma meklētājiem.¹¹²

Vairākos tiesu lēmumos nebija pārliecinošas argumentācijas aizturēšanas nepieciešamībai. 2011. gada maijā, kad Daugavpils tiesa sāka izskatīt patvēruma meklētāju aizturēšanas lietas, pat netika minēti aizturēšanas pamati. Tiesas neatsaucās uz starptautiskajiem cilvēktiesību dokumentiem, izņemot ECPAK 5(f). pantu, lai pamatotu imigrantu aizturēšanu izraidīšanas procedūras laikā (norma, kura tomēr nav piemērojama patvēruma meklētājiem). Taču pretēji līdzšinējai (līdz 23.05.2011.) tiesu praksei automātiski pagarināt aizturēšanu uz diviem mēnešiem Daugavpils tiesa vairākās lietās norādīja konkrētu datumu un laiku, līdz kuram tiek pagarināta aizturēšana.¹¹³

---

¹¹⁰ Daugavpils rajona tiesas 2011. gada 17. jūnija lēmums lietā Nr. KPL 12-049211.

¹¹¹ Daugavpils rajona tiesas 2011. gada 15. jūnija lēmums lietā Nr. KPL 12-04-048711 un Daugavpils rajona tiesas 2011. gada 12. augusta lēmums lietā Nr. KPL-048711.

¹¹² Latgales apgabaltiesas (Rēzeknē) 2011. gada 11. augusta lēmums lietā Nr.12040311.

¹¹³ Daugavpils rajona tiesas 2011. gada 30. maija lēmums lietā Nr. KPL 12-039911; Daugavpils rajona tiesas 2011. gada 31. maija lēmums lietā Nr. KPL 12-040011; Daugavpils rajona tiesas 2011. gada 31. maija lēmums lietā Nr. KPL 12040011; Daugavpils rajona tiesas 2011. gada 6. jūnija lēmums lietā Nr. KPL 12-041511.

2. tabula Patvēruma meklētāju aizturēšanas pamati un papildu argumenti no 2008. līdz 2011. gadam¹¹⁴

Laika periods	Valsts robežsardze	Pirmās instances tiesa	Otrās instances tiesa
2008. g. decembris – 14.07.2009.*	Nenoskaidrota identitāte; Derīgu ceļošanas dokumentu, vīzas vai uzturēšanās atļaujas trūkums; Persona nespēj iegūt legālus iztikas līdzekļus ar darbu; Mēģina ļaunprātīgi izmantot patvēruma procedūru; Patvēruma meklētājam nebūs tiesiska pamata uzturēties Latvijas Republikā; Persona uzturas nelegāli; Ierosināts kriminālprocess par nelegālu robežas šķērsošanu.	Nenoskaidrota identitāte; Derīgu ceļošanas dokumentu, vīzas vai uzturēšanās atļaujas trūkums; Persona nespēj iegūt legālus iztikas līdzekļus ar darbu; Personai nav pastāvīgas dzīvesvietas, patvēruma vai radnieku, kuri varētu palīdzēt uzturēt šo personu; Cenšas ļaunprātīgi izmantot patvēruma procedūru; Patvēruma meklētājam nebūs tiesiska pamata uzturēties Latvijas Republikā.	Nenoskaidrota identitāte; Naudas līdzekļu trūkums.
2010. gads**	Nenoskaidrota identitāte; Cenšas ļaunprātīgi izmantot patvēruma procedūru; Drauds nacionālajai drošībai vai sabiedriskajai kārtībai un drošībai; Personas izcelsmes valsts ir iekļauta to valstu sarakstā, kuru pilsoņi ir pakļaujami papildu kontrolei pirms vīzu vai uzturēšanās atļauju izsniegšanas; Persona ilgstoši dzīvojuši kādā trešajā valstī; Naudas līdzekļu trūkums un nespēja iekārtoties darbā; Administratīvi un/vai citi pārkāpumi (nelegāla robežas šķērsošana).	Cenšas ļaunprātīgi izmantot patvēruma procedūru; Drauds nacionālajai drošībai vai sabiedriskajai kārtībai un drošībai; Naudas līdzekļu trūkums; Maksimālais aizturēšanas termiņš – 20 mēneši – nav beidzies.	Nenoskaidrota identitāte; Cenšas ļaunprātīgi izmantot patvēruma procedūru; Naudas līdzekļu trūkums; Personas izcelsmes valsts ir iekļauta to valstu sarakstā, kuru pilsoņi ir pakļaujami papildu kontrolei pirms vīzu vai uzturēšanās atļauju izsniegšanas.

¹¹⁴ Informācija iegūta, analizējot tiesas lēmumus par patvēruma meklētāju aizturēšanu.

<p style="text-align: center;">2011. gada janvāris – marts***</p>	<p>Nenoskaidrota identitāte; Cenšas ļaunprātīgi izmantot patvēruma procedūru; Drauds nacionālajai drošībai vai sabiedriskajai kārtībai un drošībai.</p>	<p>Nenoskaidrota identitāte; Cenšas ļaunprātīgi izmantot patvēruma procedūru; Persona sniegusi pretrunīgu informāciju; Persona patvaļīgi atstājusi Patvēruma meklētāju uzņemšanas centru, atstājusi vai mēģinājusi nelegāli atstāt Latviju.</p>	<p>Nenoskaidrota identitāte; Cenšas ļaunprātīgi izmantot patvēruma procedūru; Drauds nacionālajai drošībai vai sabiedriskajai kārtībai un drošībai.</p>
<p style="text-align: center;">2011. gada maija beigas – augusts****</p>	<p>Nenoskaidrota identitāte; Cenšas ļaunprātīgi izmantot patvēruma procedūru; Drauds nacionālajai drošībai vai sabiedriskajai kārtībai un drošībai; Naudas līdzekļu trūkums; Pret patvēruma meklētāju ierosināts kriminālprocess par dokumentu viltošanu; Personai nav vīzas vai uzturēšanās atļaujas, lai ieceļotu ES; Patvēruma meklētāja sākotnējais nolūks bija ieceļot citā valstī un izmantot Latviju kā tranzīvalsti; Nepieciešams pārbaudīt, vai persona neatrodas starptautiskā meklēšanā; Persona ir pieprasījusi patvērumu citā valstī.</p>	<p>Nenoskaidrota identitāte; Cenšas ļaunprātīgi izmantot patvēruma procedūru; Drauds nacionālajai drošībai vai sabiedriskajai kārtībai un drošībai; Patvēruma meklētājs šķērsojis robežu ar vilto tiem dokumentiem; Personai ir aizliegts ieceļot Šengenas teritorijā; Persona ir pieprasījusi patvērumu citā valstī; Maksimālais aizturēšanas termiņš – 20 mēneši – nav beidzies.</p>	<p>Nenoskaidrota identitāte; Cenšas ļaunprātīgi izmantot patvēruma procedūru; Drauds nacionālajai drošībai vai sabiedriskajai kārtībai un drošībai.</p>

* Tika analizēti 5 Rīgas rajona tiesas un 2 Rīgas apgabaltiesas lēmumi.

** Tika analizēti 11 Rīgas rajona tiesas un 5 Rīgas apgabaltiesas lēmumi.

*** Tika analizēti 4 Rīgas rajona tiesas un 3 Rīgas apgabaltiesas lēmumi.

**** Tika analizēts 21 Daugavpils tiesas un 4 Latgales apgabaltiesas lēmumi.

Piezīme: Tabulā netika iekļauti 11 lēmumi, ko Rīgas rajona tiesa un Rīgas apgabaltiesa pieņēma 2009. gadā, sākot ar 16. jūniju.

3. tabula Piemēri, kā tiesas interpretējušas pamatu: “Cenšas ļaunprātīgi izmantot patvēruma procedūru”

2010. gads	Nolūks izvairīties no atbildības par nelikumīgu ieceļošanu; nolūks izvairīties no izraidīšanas; persona uzreiz neiesniedza patvēruma pieteikumu; nepatiesa ziņu sniegšana par savu identitāti; patvēruma pieteikuma iesniegšanas patiesais mērķis ir cits, nekā to norāda persona; patvēruma meklētājs neievēro prasības, kas minētas Patvēruma likumā. (sadarbība ar VR utt.) (Rīgas rajona tiesa)
2011. gada janvāris – marts	PMIC “Mucenieki” atstāšana un mēģinājums izbraukt no LR patvēruma procedūras laikā. (Rīgas rajona tiesa)
2011. gada maija beigas – augusts	<p>Patvēruma meklētājs ir pieprasījis patvērumu citā valstī; atkārtota pieteikuma iesniegšana; informācijas slēpšana par iepriekšējo patvēruma procedūru; patvēruma pieteikuma iesniegšana pēc aizturēšanas; pret patvēruma meklētāju uzsākts kriminālprocess par viltota dokumenta izmantošanu. (Daugavpils tiesa)</p> <p>Patvēruma meklētājs nelikumīgi ieceļojis LR, izmantojot to kā tranzītvalsti; patvēruma meklētājs ir patvaļīgi atstājis PMIC “Mucenieki”; persona iesniegusi patvēruma iesniegumu pēc ieceļošanas LR; persona atkārtoti iesniegusi pieteikumu par patvērumu LR. (Latgales apgabaltiesa)</p>

4. tabula. Piemēri, kā tiesas interpretējušas pamatu: “Draudī nacionālajai drošībai vai sabiedriskajai kārtībai un drošībai”

2010. gads	Ceļošanai nederīgi dokumenti; iespējami izdarīti noziedzīgi nodarījumi; argumenti, kuri citos lēmumos tikuši uzskatīti par mēģinājumu ļaunprātīgi izmantot patvēruma procedūru (Rīgas rajona tiesa).
2011. gada maijs – augusts	<p>Patvēruma meklētājs ticis kriminālsodīts par viltota dokumenta izmantošanu; patvēruma meklētājs iesniedzis patvēruma pieteikumu divus mēnešus pēc ieceļošanas LR. (Daugavpils tiesa)</p> <p>Persona ir sodīta par noziedzīga nodarījuma izdarīšanu (viltota dokumenta izmantošana) ar papildsodu – izraidīšanu no LR. (Latgales apgabaltiesa)</p>

3.5.3. Iemesli, ko patvēruma meklētāji min attiecībā uz savu ierašanos Latvijā un aizturēšanu

Projekta ietvaros tika intervēti patvēruma meklētāji, t. sk. noraidītie patvēruma meklētāji, kuri atrodas izraidīšanas procesā.¹¹⁵ Viņi minēja dažādus iemeslus, kāpēc meklējuši patvērumu Latvijā. Daži no viņiem vēlējās iegūt patvērumu Latvijā, citiem Latvija bija tranzīvalsts, lai lūgtu patvērumu citā valstī. Daži patvēruma meklētāji apgalvoja, ka tikuši aizturēti tikai tāpēc, ka viņiem bijuši nederīgi dokumenti vai arī tāpēc, ka VR uzskatījusi, ka viņu dokumenti ir viltoti.

3.5.4. Aizturēto patvēruma meklētāju atbrīvošanas prakse

Patvēruma meklētāju atbrīvošanas praksi lielā mērā ir veicinājusi LCC īstenotā patvēruma meklētāju pārstāvība tiesās, kā arī *UNHCR* iesaistīšanās aizturēšanas lietās kopš 2009. gada. Tiesas un VR amatpersonas bieži vien ir pieņēmušas lēmumu atbrīvot patvēruma meklētājus, ja viņi ir varējuši uzrādīt dokumentu, kas apliecina viņu identitāti.¹¹⁶ Pēc VR Rīgas pārvaldes amatpersonas sniegtās informācijas, patvēruma meklētāji tiek atbrīvoti tad, kad arī citi aizturēšanas pamati ir zuduši.¹¹⁷ Rīgas rajona tiesa atsevišķos lēmumos ir norādījusi, ka nebūtu pareizi uzskatīt, ka patvēruma meklētājs varētu ļaunprātīgi izmantot patvēruma procedūru tad, kad PMLP PLN ir pieņēmusi patvēruma iesniegumu izskatīšanai parastajā kārtībā.¹¹⁸

Pēc VR Daugavpils pārvaldes amatpersonu sniegtās informācijas, no AĀPMIC “Daugavpils” pēc sākotnējās (pirmstiesas) aizturēšanas nav tikušas atbrīvotas šādas patvēruma meklētāju kategorijas: personas, kuras izdarījušas kriminālnozieģumu; personas bez identitāti apliecinājošiem dokumentiem un tādas personas, kuru identitāti nav iespējams noteikt; personas ar viltotiem dokumentiem; personas, kurām aizliegts iebraukt Šengenas teritorijā (šobrīd netiek piemērots); personas, kuras iepriekš patvaļīgi atstājušas PMIC “Mucenieki”.¹¹⁹

Mazaizsargāto grupu pārstāvji (ģimenes ar bērniem, nepilngadīgie, grūtnieces un personas ar nopietnām veselības problēmām, piemēram, garīga rakstura slimībām) parasti tikuši atbrīvoti pēc sākotnējās aizturēšanas.¹²⁰

---

¹¹⁵ Tika veiktas padziļinātas intervijas ar 18 cilvēkiem AĀIC “Olaive”, AĀPMIC “Daugavpils” un PMIC “Mucenieki”.

¹¹⁶ Informācija iegūta LCC darbā ar klientiem 2009.–2011. gadā.

¹¹⁷ Informācija iegūta LCC monitoringa vizītē AĀIC “Olaive” 29.03.2011.

¹¹⁸ Informācija iegūta LCC darbā ar klientiem 2010.–2011. gadā.

¹¹⁹ Informācijas avots: LCC monitoringa vizīte AĀPMIC “Daugavpils” 07.09.2011.

¹²⁰ Informācija iegūta LCC darbā ar klientiem 2010.–2011. gadā.

Tikai trijos no analizētajiem 66 tiesu lēmumiem tiesas bija nolēmušas nepagarināt patvēruma meklētāja aizturēšanu. Tas liecina par tiesas vispārējo praksi aizturēt patvēruma meklētājus.

3.5.5. Noraidīto patvēruma meklētāju aizturēšana

Attiecībā uz noraidītajiem patvēruma meklētājiem PMLP parasti ir pieņēmusi lēmumu par piespiedu izraidīšanu (ar nedaudziem izņēmumiem, piemēram, attiecībā uz sievietēm ar bērniem) pat tad, ja viņi uzturējās PMIC “Mucenieki”.¹²¹ Līdz ar to noraidītajiem patvēruma meklētājiem nav piedāvāta iespēja atgriezties brīvprātīgi, un viņi bieži vien tikuši aizturēti uzreiz pēc tam, kad saņēmuši lēmumu par atteikumu piešķirt bēgļa vai alternatīvo statusu. Pozitīvas tendences var iezīmēties, ieviešot 2011. gada Imigrācijas likuma grozījumus, kas dod noraidītajiem patvēruma meklētājiem iespēju saņemt izbraukšanas rīkojumu (sk. 3.2. nodaļu).

Ir zināmi gadījumi, kad kopējais personas aizturēšanas laiks pārsniedzis maksimālo aizturēšanas termiņu, kas paredzēts Imigrācijas likumā (20 mēneši). Šajos gadījumos izraidīšana nebija iespējama tādēļ, ka atbildīgās iestādes nebija varējušas noskaidrot personas identitāti.¹²² Noraidītie patvēruma meklētāji, kas jau bija aizturēti uz Patvēruma likuma pamata, nereti tikuši aizturēti otrreiz, pamatojoties uz Imigrācijas likumu. VR un tiesneši aizturēšanas termiņu ir rēķinājuši no otrreizējās aizturēšanas brīža. Pēc atbrīvošanas noraidītajiem patvēruma meklētājiem tiek izsniegts tikai lēmums par atbrīvošanu, nepiešķirot nekādu legālu statusu vai sociālās garantijas, piemēram, attiecībā uz uztura un mājvietas nodrošināšanu.

Ir bijis gadījums, kad VR vairākkārt aizturēja noraidīto patvēruma meklētāju, bet tiesa viņu vairākkārt atbrīvoja. Visbeidzot Rīgas apgabaltiesa nolēma, ka attiecīgās personas atkārtota aizturēšana ir pretrunā ar Imigrācijas likumu un direktīvu 2008/115/EK (Atgriešanas direktīvu), un persona tika atbrīvota.¹²³

3.6. Secinājumi

Patvēruma likums (2009) ieviesa pamatus patvēruma meklētāju aizturēšanai izņēmuma gadījumos, kā to nosaka starptautiskie un ES standarti. Tomēr aizturēšanas pamatu pārāk vispārīgie formulējumi, nesamērīgi ilgais (septiņas diennaktis) laiks, kādu VR ir tiesības pirms tiesas aizturēt patvēruma meklētāju, kā arī Imigrācijas likumā noteiktā aizturēšanas procedūra, kas piemērojama visiem ārzemniekiem,

¹²¹ Informācija iegūta LCC darbā ar klientiem 2010.–2011. gadā.

¹²² Informācija iegūta LCC darbā ar klientu lietām no 2008. gada decembra līdz 2009. gada jūnijam.

¹²³ Informācija iegūta LCC darbā ar klientiem no 2008. gada oktobra līdz 2010. gada augustam.

ieskaitot patvēruma meklētājus, dod VR un tiesnešiem pārāk plašas interpretācijas iespējas, piemērojot šos pamatus praksē.

Gandrīz ikviens patvēruma meklētājs bez derīgas pases un/vai ceļošanas dokumentiem sākotnēji ir ticis automātiski aizturēts. Tie patvēruma meklētāji, kuri spēj pierādīt savu identitāti, nereti tiek atbrīvoti, ja nav citu aizturēšanas pamatu. Tomēr šāda aizturēšanas prakse kopumā neatbilst starptautisko standartu garam, proti, uzstādījumam, ka patvēruma meklētājus nedrīkst sodīt par nelikumīgu ieceļošanu. Praksi, kad visi patvēruma meklētāji, kas šķērso austrumu robežu, tiek ievietoti AĀPMIC "Daugavpils", var uzskatīt par patvaļīgu, ja to piemēro automātiski un bez pamatojuma.¹²⁴

Lai gan praksē bērni un citu mazaizsargāto grupu pārstāvji, piemēram, sievietes ar bērniem, visbiežāk tiek atbrīvoti pēc sākotnējās aizturēšanas, Imigrācijas likums pieļauj nepilngadīgo (vecumā no 14 līdz 18 gadiem) aizturēšanu, un nav nekāda speciāla normatīva regulējuma par citu mazaizsargāto grupu pārstāvju aizturēšanu.

Noraidīto patvēruma meklētāju aizturēšana ir bijusi sistemātiska, un Imigrācijas likumā noteiktie aizturēšanas pamati joprojām izraisa bažas sakarā ar atbildīgo iestāžu iespējām tos plaši interpretēt, pieņemot lēmumu par piespiedu izraidīšanu. Jāatzīmē, ka 2011. gadā Imigrācijas likums tika būtiski pilnveidots, piemēram, iestrādājot tajā prasību izvērtēt aizturēšanas nepieciešamību, kā arī brīvprātīgas atgriešanās iespējas. Taču likums neparedz neregulāro imigrantu statusa legalizāciju vai sociālo atbalstu gadījumos, kad izraidīšana nav iespējama.

---

¹²⁴ A. Edwards. *Back to Basics...*, 12.–13. lpp.

4. AIZTURĒŠANAS ALTERNATĪVAS

4.1. Aizturēšanas alternatīvu tiesiskais regulējums

Līdz 2011. gadam Latvijas nacionālie normatīvie akti neparedzēja aizturēšanas alternatīvas attiecībā uz ārzemniekiem. Imigrācijas likuma grozījumi, kas stājās spēkā 16.06.2011., nosaka, ka VR amatpersona, izlemjot jautājumu par ārzemnieka aizturēšanu, humānu apsvērumu dēļ var pieņemt lēmumu piemērot vienu no šiem aizturēšanai alternatīvajiem līdzekļiem:

- 1) regulāra reģistrēšanās noteiktā VR struktūrvienībā;
- 2) ceļošanas dokumenta un citu ārzemnieka rīcībā esošo personu apliecināšu dokumentu nodošana VR amatpersonai.¹²⁵ Lēmumā par aizturēšanai alternatīva līdzekļa piemērošanu VR amatpersona norāda ziņas par ārzemnieku, viņam noteikto pienākumu un tā izpildes nosacījumus, kā arī pievieno lēmumam ārzemnieka fotoattēlu.¹²⁶

Tomēr, no Atgriešanas direktīvas viedokļa, šai normai ir vairākas nepilnības. Pirmkārt, likums negarantē, ka aizturēšana tiks piemērota vienīgi tad, “ja vien konkrētajā gadījumā nav iespējams efektīvi piemērot citus pietiekamus, bet vājākus piespiedu līdzekļus”, kā paredzēts Atgriešanas direktīvā.¹²⁷ Nosacījums “humānu apsvērumu dēļ” nozīmē, ka aizturēšanai alternatīvi līdzekļi galvenokārt var tikt piemēroti mazai zargātajām personām, nevis pēc iespējas plašākam personu lokam.

Otrkārt, noteikumā regulāri reģistrēties nav precizēts maksimālais reģistrēšanās biežums (piemēram, ne biežāk par trim reizēm nedēļā, kā noteikts Kriminālprocesa likumā¹²⁸). Tādēļ šo normu atbildīgās iestādes potenciāli var plaši interpretēt, iznākamā

¹²⁵ Imigrācijas likums, 51. panta trešā daļa.

¹²⁶ Imigrācijas likums, 51. panta ceturrtā daļa.

¹²⁷ Eiropas Parlamenta un Eiropas Padomes direktīvas 2008/115/EK par kopīgiem standartiem un procedūrām dalībvalstīs attiecībā uz to trešo valstu valstspiederīgo atgriešanu, kas dalībvalstī uzturas nelikumīgi, 15. panta pirmā daļa.

¹²⁸ Kriminālprocesa likums (pieņemts 21.04.2005., spēkā no 01.10.2005., ar grozījumiem līdz 11.08.2011.), 261. panta pirmā daļa. Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=107820>

veidojot nevienlīdzīgu piemērošanas praksi.¹²⁹ Nav arī minēts, ka lēmumā par alternatīvo līdzekli ir jānorāda sekas, kādas var rasties, ja uzliktie pienākumi netiek pildīti (piespiedu izraidīšana, ja ārzemnieks nav izpildījis pienākumu reģistrēties VR struktūrvienībā, kā noteikts Imigrācijas likumā).¹³⁰

Treškārt, aizturēšanas alternatīvu piemērošanai nav pietiekama normatīvā regulējuma (kas, pēc viena tiesneša domām, būtu nepieciešams¹³¹), kā arī nav nostādņu vai kritēriju katra alternatīvā līdzekļa piemērošanai. Imigrācijas likumā nav arī normu par alternatīvo līdzekļu pārsūdzēšanu tiesā. Tomēr lēmumu par aizturēšanai alternatīva līdzekļa piemērošanu var pārsūdzēt Administratīvā procesa likuma kārtībā, kas garantē fizisko personu tiesības apstrīdēt valsts iestāžu pieņemtos lēmumus.¹³²

Diskutabls ir jautājums, vai Imigrācijas likuma normas, kas nosaka aizturēšanas alternatīvu piemērošanas iespējas, ir piemērojamas arī attiecībā uz patvēruma meklētājiem patvēruma procedūras laikā (ņemot vērā, ka Patvēruma likums nosaka: “Patvēruma meklētāju aizturēšana notiek Imigrācijas likuma kārtībā”) vai tomēr tikai attiecībā uz ārzemniekiem izraidīšanas procesā, kā uzskata VR amatpersonas.¹³³ VR un PLMP pārstāvji uzskata, ka, lai skaidrāk noteiktu patvēruma meklētāju aizturēšanas procesu un aizturēšanas alternatīvu piemērošanu attiecībā uz viņiem, ir nepieciešami grozījumi Patvēruma likumā.¹³⁴

4.2. Aizturēšanas alternatīvu piemērošanas perspektīvas

Pēc VR sniegtās informācijas, 2011. gada septembrī aizturēšanas alternatīvas praksē piemērotas netika.¹³⁵ Tomēr 2011. gada oktobrī VR Rīgas pārvaldes pārstāvis minēja dažas lietas, kurās ārzemniekiem izraidīšanas procesā bija piemērots aizturēšanai alternatīvs līdzeklis – reģistrēšanās. Šīm personām Latvijā bija uzturēšanās vieta un nepieciešamie iztikas līdzekļi.¹³⁶

---

¹²⁹ LCC komentāri par likumprojektu “Grozījumi Imigrācijas likumā”, kuri iesniegti Saeimas Aizsardzības, iekšlietu un korupcijas novēršanas komisijā 21.02.2011.

¹³⁰ Imigrācijas likums, 51. panta otrās daļas 9. punkts.

¹³¹ Informācija iegūta nacionālajā seminārā “Patvēruma meklētāju aizturēšana un alternatīvas aizturēšanai”, ko organizēja LCC sadarbībā ar UNHCR 21.10.2011.

¹³² Administratīvā procesa likums (pieņemts 25.10.2001., spēkā no 01.02.2004., ar grozījumiem līdz 01.01.2009.). Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=55567>

¹³³ Informācija iegūta nacionālajā seminārā “Patvēruma meklētāju aizturēšana un alternatīvas aizturēšanai”, ko organizēja LCC sadarbībā ar UNHCR 21.10.2011.; informācija iegūta LCC monitoringa vizītē AĀPMIC “Daugavpils” 07.09.2011.

¹³⁴ Informācija iegūta nacionālajā seminārā “Patvēruma meklētāju aizturēšana un alternatīvas aizturēšanai”, ko organizēja LCC sadarbībā ar UNHCR 21.10.2011.

¹³⁵ Informācija iegūta no VR 14.09.2011.

¹³⁶ Informācija iegūta nacionālajā seminārā “Patvēruma meklētāju aizturēšana un alternatīvas aizturēšanai”, ko organizēja LCC sadarbībā ar UNHCR 21.10.2011.

Aizturēšanai alternatīvu līdzekļu piemērošana līdz šim nav tikusi plaši apspriesta. Kaut arī VR amatpersonas uzskata, ka patvēruma meklētājus nevajadzētu aizturēt, ja nav nepieciešamības, kopumā attieksme pret iespējam efektīvi ieviest aizturēšanas alternatīvas ir skeptiska. VR amatpersonas uzsver, ka Latvija ir tranzīta valsts daudziem patvēruma meklētājiem, kuri nereti pieprasa patvērumu pēc aizturēšanas,¹³⁷ un uzskata, ka vairums patvēruma meklētāju vēlas ļaunprātīgi izmantot patvēruma procedūru.¹³⁸

LCC uzskata, ka Imigrācijas likumā būtu jāievieš arī citas aizturēšanas alternatīvas, piemēram, drošības naudas iemaksa un uzturēšanās norādītajā dzīvesvietā.¹³⁹ Attiecībā uz patvēruma meklētājiem dokumentu nodošana VR pārstāvim nebūtu aizturēšanas alternatīva, jo tas ir patvēruma meklētāja pienākums.¹⁴⁰ VR amatpersona apšaubīja arī drošības naudas kā aizturēšanai alternatīva līdzekļa efektivitāti, jo daudziem ārzemniekiem nav finanšu līdzekļu.¹⁴¹ Aizturēšanas alternatīvu piemērošana tiek uzskatīta par apšaubāmu arī tāpēc, ka daudziem ārzemniekiem nav uzturēšanās vietas Latvijā, kā arī trūkst sociālā atbalsta no nevalstisko organizāciju puses.¹⁴² VR Daugavpils pārvaldes amatpersonas izteicās, ka vienīgā alternatīva aizturēšanai ir ievietošana PMIC “Mucenieki” un ka viņi neredz iespēju piemērot aizturēšanai alternatīvus līdzekļus Daugavpilī.¹⁴³ Savukārt PLMP amatpersona bija norūpējusies par ierobežoto PMIC “Mucenieki” ietilpību (100 cilvēku) un potenciālo nepieciešamību meklēt papildu vietas patvēruma meklētāju izmitināšanai sakarā ar viņu skaita pieaugumu.¹⁴⁴

Intervētie VR pārstāvji Rīgā norādīja uz lielo bēgšanas gadījumu skaitu no PMIC “Mucenieki”,¹⁴⁵ kā arī uz grūtībām nodrošināt stingru uzraudzību, ja tiek noteikta reģistrēšanās VR struktūrvienībā. Tomēr patvēruma lietās praktizējošs jurists uzskata, ka bēgšanas gadījumus var lielā mērā izskaidrot ar bailēm no negatīva lēmuma par patvēruma piešķiršanu, līdz ar to – no lēmuma par piespiedu

---

¹³⁷ Informācija iegūta LCC monitoringa vizītēs Olaines AĀIC 29.03.2011 un AĀPMIC “Daugavpils” 07.09.2011; Informācija iegūta nacionālajā seminārā “Patvēruma meklētāju aizturēšana un alternatīvas aizturēšanai”, ko organizēja LCC sadarbībā ar *UNHCR* 21.10.2011.

¹³⁸ Turpat.

¹³⁹ LCC komentāri par likumprojektu “Grozījumi Imigrācijas likumā”, kuri iesniegti Saeimas Aizsardzības, iekšlietu un korupcijas novēršanas komisijā 21.02.2011.

¹⁴⁰ Patvēruma likums, 7. panta pirmā daļa.

¹⁴¹ Informācija iegūta nacionālajā seminārā “Patvēruma meklētāju aizturēšana un alternatīvas aizturēšanai”, ko organizēja LCC sadarbībā ar *UNHCR* 21.10.2011.

¹⁴² Turpat.

¹⁴³ Informācija iegūta LCC monitoringa vizītē AĀPMIC “Daugavpils” 07.09.2011.

¹⁴⁴ Informācija iegūta nacionālajā seminārā “Patvēruma meklētāju aizturēšana un alternatīvas aizturēšanai”, ko organizēja LCC sadarbībā ar *UNHCR* 21.10.2011.

¹⁴⁵ Informācija iegūta LCC monitoringa vizītē AĀIC “Olaive” 29.03.2011. Pēc PMLP datiem, 2009. gadā bija 21 bēgļis, 2010. gadā – 10, un 2011. gada pirmajos astoņos mēnešos bija 100 bēgšanas gadījumu.

izraidīšanu un aizturēšanas. Patvēruma meklētāju bēgšanas motivāciju pastiprina sociālo garantiju trūkums, ja tiek piešķirta starptautiskā aizsardzība.¹⁴⁶

Intervētās aizturētās personas nebija informētas par likuma normu, kas paredz iespēju piemērot aizturēšanai alternatīvus līdzekļus. Viens aizturētais ar derīgu personu apliecinošu dokumentu, kurš mēnesi gaidīja izbraukšanai nepieciešamos dokumentus, sacīja: *“Es būtu ar mieru [..] gaidīt savu izraidīšanu, taču ne šeit, slēgtās telpās.”*

4.3. Secinājumi

Aizturēšanas alternatīvu piemērošana neregulārajiem imigrantiem, ko paredz Imigrācijas likums, ieskaitot regulāru reģistrēšanos, ir tikai attīstības sākumā. Nacionālie likumi neuzliek atbildīgajām institūcijām par pienākumu izvērtēt iespēju piemērot aizturēšanai alternatīvus līdzekļus, pirms pieņemt lēmumu par aizturēšanu. Vēl vairāk – Imigrācijas likums noteic, ka aizturēšanas alternatīvas piemērojamas tikai “humānu apsvērumu dēļ”.

Patvēruma meklētājiem aizturēšanas alternatīvas nav piemērotas, un likums skaidri nenosaka, vai tās ir piemērojamas personām, kuras lūgušas patvērumu. Dažas vadošas amatpersonas uzskata, ka normas par aizturēšanai alternatīvu līdzekļu piemērošanu patvēruma meklētājiem ir jāiestrādā Patvēruma likumā.

Daži eksperti uzskata, ka aizturēšanas alternatīvu piemērošanai nepieciešams detalizēts tiesiskais regulējums, kā arī būtu svarīgi gan likumā, gan praksē ieviest citas aizturēšanas alternatīvas, piemēram, drošības naudas iemaksu un uzturēšanos norādītajā dzīvesvietā. Tomēr aizturēšanai alternatīvu līdzekļu īstenošana ir saistīta ar problēmu, ka daudziem ārzemniekiem un patvēruma meklētājiem nav uzturēšanās vietas. Lai veicinātu efektīvu aizturēšanas alternatīvu piemērošanu, jāuzlabo patvēruma meklētāju izmitināšanas apstākļi un atgriešanas process. Būtiska ir nevalstisko organizāciju iesaistīšanās sociālā atbalsta sniegšanā patvēruma meklētājiem un aizturēšanas alternatīvu veicināšanā.

¹⁴⁶ LCC juristes Dženas Andersones sniegtā informācija, 16.09.2011.

5. PROCESUĀLĀS GARANTIJAS

5.1. Piekļuve informācijai par aizturēšanu

Aizturētajiem patvēruma meklētājiem un ārzemniekiem ir jāparaksta VR sastādīts aizturēšanas protokols, kurā minēti aizturēšanas iemesli.¹⁴⁷ Imigrācijas likums uzliek atbildīgajām iestādēm pienākumu informēt aizturētos par tiesībām pārsūdzēt tiesā lēmumus par aizturēšanu, sazināties ar savas valsts konsulāro iestādi un saņemt juridisko palīdzību, par tiesībām iepazīties ar aizturēšanas lietas materiāliem, par tiesībām sazināties valodā, kuru viņš/-a saprot vai kuru viņam/-ai pamatoti būtu jāsaprot, nepieciešamības gadījumā izmantojot tulka pakalpojumus.¹⁴⁸

Praksē aizturēšanas protokols tiek rakstīts latviešu valodā un patvēruma meklētājus un ārzemniekus par viņu tiesībām mutiski informē VR pārstāvis. Arī tiesas lēmumi aizturētajam tiek izsniegti latviešu valodā, taču tiesā tiek nodrošināts mutisks tulkojums.

Vairāki intervētie aizturētie apgalvoja, ka viņi saņēmuši nepilnīgu informāciju par aizturēšanas iemesliem. Dažas personas par aizturēšanas iemesliem informētas ļoti vispārīgā veidā (piemēram, “nelikumīga uzturēšanās”).¹⁴⁹ Daži aizturētie apgalvoja, ka pirmo reizi par savas aizturēšanas iemesliem uzzinājuši tiesā.¹⁵⁰ Patvēruma meklētāji, kas bija ievietoti AĀPMIC “Daugavpils”, nesaprata, kādēļ aizturēti, ja viņu identitāte jau bija noskaidrota. Bija arī sūdzības par to, ka VR darbinieki uzstājuši, lai aizturētie parakstītu dokumentus, kaut arī viņi tos nebija sapratuši.¹⁵¹ Daugavpilī problēma ir tulku trūkums dažās valodās (piemēram, dari, farsi un arābu), lai gan VR jau sākusī šī jautājuma risināšanu, vienojoties ar tulkošanas aģentūrām Rīgā.¹⁵² Informācija, kas iegūta sarunās

---

¹⁴⁷ Patvēruma likums, 9. pants; Imigrācijas likums, 52. pants.

¹⁴⁸ Imigrācijas likums, 56. pants.

¹⁴⁹ Informācija iegūta LCC monitoringa vizītē AĀIC “Olaine” 29.03.2011. un AĀPMIC “Daugavpils” 07.09.2011.

¹⁵⁰ Informācija iegūta LCC monitoringa vizītē AĀIC “Olaine” 29.03.2011.

¹⁵¹ Informācija iegūta LCC monitoringa vizītē AĀPMIC “Daugavpils” 07.09.2011.

¹⁵² Turpat.

ar patvēruma meklētājiem Daugavpilī, kā arī LCC darbā ar klientiem, apstiprina, ka iepriekš minētās problēmas pastāv, ieskaitot to, ka patvēruma meklētājiem netiek sniegta pilnīga informācija un tiesas sēdēs mēdz būt nekvalitatīvs tulkojums.¹⁵³ Saziņā ar valsts amatpersonām aizturēšanas centrā grūtības bieži radījusi valodas barjera.

5.2. Piekļuve tiesību aizsardzības līdzekļiem un juridiskajai palīdzībai aizturēšanas lietās

Aizturētais ārzemnieks un patvēruma meklētājs vai viņa/-as pārstāvis var pārsūdzēt tiesā tiesneša lēmumu par aizturēšanu 48 stundu laikā no brīža, kad aizturētā persona ir saņēmusi lēmumu.¹⁵⁴ 2011. gadā pieņemtie Imigrācijas likuma grozījumi paredz iespēju pārsūdzēt tiesā izbraukšanas rīkojumu un lēmumu par piespiedu izraidīšanu, ko pieņēmusi kompetenta valsts iestāde (PMLP vai VR) septiņu dienu laikā, t. sk. – Augstākajā tiesā, kas ir augstākās instances tiesa.¹⁵⁵ Iepriekšējā likuma redakcija neparedzēja iespēju pārsūdzēt lēmumu par piespiedu izraidīšanu. Tomēr šo lēmumu apstrīdēšana neaptur to darbību.¹⁵⁶ PMLP humānu apsvērumu dēļ var pieņemt lēmumu atļaut ārzemniekam noteiktu laiku, bet ne ilgāk kā gadu uzturēties Latvijā.¹⁵⁷ PMLP vai VR var atcelt vai apturēt savas iestādes amatpersonas izdotā izbraukšanas rīkojuma vai pieņemtā lēmuma par piespiedu izraidīšanu darbību, ja ir mainījušies apstākļi, kas bija par pamatu attiecīga administratīvā akta izdošanai, vai humānu apsvērumu dēļ.¹⁵⁸

Latvijas normatīvie akti neparedz patvēruma meklētāju un ārzemnieku tiesības uz valsts nodrošināto juridisko palīdzību, apstrīdot lēmumu par aizturēšanu vai aizturēšanas pagarināšanu. 2011. gada augustā Saeima pieņēma grozījumus Valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības likumā, kas garantē ārzemniekiem bezmaksas juridisko palīdzību, ja viņi pārsūdz izbraukšanas rīkojumu un lēmumu par piespiedu izraidīšanu.¹⁵⁹ Grozījumi stājās spēkā 2011. gada 23. decembrī.

Praksē daudzas aizturētās personas saskaras ar šķēršļiem piekļuvē efektīviem tiesību aizsardzības līdzekļiem. Patvēruma meklētājiem trūkst līdzekļu, lai algotu advokātu, trūkst arī informācijas par šajā jomā praktizējošiem juristiem (izņēmums ir

---

¹⁵³ Sk. EBF līdzfinansētā projekta “Juridiskā palīdzība patvēruma meklētājiem Latvijā” rezultātus: <http://www.humanrights.org.lv/html/30456.html>

¹⁵⁴ Imigrācijas likums, 55. panta sestā daļa.

¹⁵⁵ Imigrācijas likums, 50. panta pirmā daļa.

¹⁵⁶ Imigrācijas likums, 50. panta pirmā, otrā un trešā daļa.

¹⁵⁷ Imigrācijas likums, 42. panta trešā daļa.

¹⁵⁸ Imigrācijas likums, 49. pants

¹⁵⁹ Likums “Grozījumi Valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības likumā” (pieņemts 04.08.2011., spēkā no 07.09.2011.). Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=234863>

informācija par LCC).¹⁶⁰ Visos LCC analizētajos Daugavpils tiesas 2011. gada lēmumos (kopā 21) tikai vienu patvēruma meklētāju bija pārstāvējis advokāts, bet LCC jurists Daugavpils tiesā patvēruma meklētājus nebija pārstāvējis. Savukārt lielākajā daļā LCC analizēto tiesas lēmumu no 2009. un 2010. gada patvēruma meklētājus bija pārstāvējis LCC jurists.

Gandrīz visos LCC analizētajos Rīgas apgabaltiesas 2009. un 2010. gada lēmumos kā patvēruma meklētāja pārstāvis bija minēts jurists. Latgales apgabaltiesa līdz 2011. gada augusta beigām apelācijas instancē izskatīja tikai četras patvēruma meklētāju aizturēšanas lietas, un nevienā no tām patvēruma meklētājus nepārstāvēja jurists. Latgales apgabaltiesa šīs lietas skata rakstveidā, un LCC jurists dažās no tām ir iesniedzis rakstisku viedokli.

Pēdējā laikā lielākā daļa aizturēto patvēruma meklētāju ir vērsušies LCC pēc juridiskās palīdzības. Taču LCC juridiskās palīdzības sniegšana Daugavpilī bieži vien ir apgrūtināta lielā attāluma un resursu trūkuma dēļ, kas lielākoties saistīts ar tikai periodiski pieejamiem Eiropas Bēgļu fonda (turpmāk tekstā EBF) projektu līdzekļiem. Nodrošināt juridisko palīdzību patvēruma meklētājiem Daugavpilī kļūst arvien grūtāk arī tulkotāņu problēmu dēļ. Par tiesas sēdi patvēruma meklētāji parasti tiek informēti neilgi (vienu dienu vai pat tikai dažas stundas) pirms sēdes sākuma, kaut gan pēdējā laikā situācija AĀPMIC “Daugavpils” šajā ziņā ir uzlabojusies.¹⁶¹

5.3. Patvēruma procedūras pieejamība

5.3.1. Informācija par patvēruma procedūru

Patvēruma likums paredz patvēruma meklētāja tiesības saņemt no VR un PMLP informāciju par patvēruma procedūru tādā valodā, kuru viņam būtu jāsaprot un kurā viņš ir spējīgs sazināties.¹⁶² Patvēruma meklētājam ir tiesības saņemt skaidrojumu par PMLP izdoto lēmumu par patvērumu un tā pārsūdzēšanas kārtību tādā valodā, kuru viņš/-a saprot un kurā viņš/-a spēj sazināties, izņemot gadījumus, kad patvēruma meklētāju pārstāv pilnvarota persona vai viņam/-ai tiek sniegta bezmaksas juridiskā palīdzība.¹⁶³

Pēc VR sniegtajām ziņām, visiem patvēruma meklētājiem tūlīt pēc viņu ierašanās Latvijā rakstiskā veidā tiek izsniegta Patvēruma likumā iekļautā informācija

---

¹⁶⁰ Informācija iegūta LCC monitoringa vizītēs AĀIC “Olaive” 29.03.2011 un AĀPMIC “Daugavpils” 07.09.2011; Sk. arī EBF līdzfinansētā projekta “Juridiskā palīdzība patvēruma meklētājiem Latvijā” rezultātus: <http://www.humanrights.org.lv/html/30456.html>

¹⁶¹ Informācija iegūta LCC darbā ar klientiem 2009.–2011. gadā.

¹⁶² Patvēruma likums, 10. panta pirmās daļas 2. punkts.

¹⁶³ Patvēruma likums, 10. panta pirmās daļas 5. punkts.

par viņu tiesībām vairākās valodās.¹⁶⁴ Informatīvie PMLP bukleti par patvēruma procedūru ir pieejami PMIC “Mucenieki” un tiek izsniegti visiem patvēruma meklētājiem Daugavpilī. Tomēr patvēruma meklētāji visos centros, kur tika veiktas monitoringa vizītes, apgalvoja, ka viņiem ir maz informācijas vai nemaz nav informācijas par patvēruma procedūru un patvēruma meklētāju tiesībām. Daudzi no viņiem neko nezina par bukleta pieejamību vai neuzskatīja to par noderīgu.¹⁶⁵ Attiecībā uz informācijas pieejamību situācija AĀPMIC “Daugavpils” un PMIC “Mucenieki” ir visai līdzīga. Taču PMIC “Mucenieki” darbinieki sniedz patvēruma meklētājiem lielāku atbalstu, tulkojot latviešu valodā sastādītus dokumentus un informējot individuāli, nekā AĀPMIC “Daugavpils”.¹⁶⁶

Ir bijuši tikai daži gadījumi (deviņas personas laika posmā no 2008. gada līdz 2011. gada augustam), kad patvēruma meklētājiem piešķirts bēgļa vai alternatīvais statuss laikā, kamēr viņi bija aizturēti.¹⁶⁷ Lielākā daļa patvēruma meklētāju sagaida savas lietas iznākumu PMIC “Mucenieki”.

5.3.2. Efektīvu tiesību aizsardzības līdzekļu un juridiskās palīdzības pieejamība gadījumos, kad pieņemts negatīvs lēmums attiecībā uz patvēruma piešķiršanu

Patvēruma likumā ir atsauce uz Valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības likumu¹⁶⁸, kurš paredz patvēruma meklētāju tiesības uz valsts nodrošinātu juridisko palīdzību, pārsūdzot PMLP lēmumus tiesā.¹⁶⁹ UNHCR priekšlikums nodrošināt tiesības uz kvalitatīvu bezmaksas juridisko palīdzību patvēruma meklētājiem no brīža, kad iesniegts patvēruma iesniegums,¹⁷⁰ netika iekļauts likumā.

Laika posmā no 2009. līdz 2010. gadam tikai deviņi patvēruma meklētāji

---

¹⁶⁴ Informācija iegūta LCC monitoringa vizītēs AĀIC “Olaine” 29.03.2011 un AĀPMIC “Daugavpils” 07.09.2011.

¹⁶⁵ Informācija iegūta LCC monitoringa vizītēs AĀIC “Olaine” 29.03.2011, AĀPMIC “Daugavpils” 07.09.2011 un PMIC “Mucenieki” 31.03.2011.

¹⁶⁶ Sk. EBF līdzfinansētā projekta “Juridiskā palīdzība patvēruma meklētājiem Latvijā” rezultātus: <http://www.humanrights.org.lv/html/30456.html>

¹⁶⁷ Informācija iegūta no VR 13.04.2011., 19.09.2011.

¹⁶⁸ Valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības likums (17.03.2005., spēkā no 01.06.2005., ar grozījumiem līdz 07.09.2011.), 5. panta otrā daļa.

¹⁶⁹ Patvēruma likums, 10. panta trešā daļa.

¹⁷⁰ ANO Augstā komisāra bēgļu lietas biroja (UNHCR) paziņojums attiecībā uz Patvēruma likumprojektu, ar kuru Latvijas likumos tiek ieviesti ES patvēruma tiesību akti, Hans ten Feld – ANO Augstā komisāra bēgļu lietas pārstāvja Baltijas valstīs un Ziemeļvalstīs – runa Latvijas Republikas Saeimas Cilvēktiesību un sabiedrisko lietu komisijas sēdē, Rīga, Latvija, 2009. gada 12. maijā, 3. lpp.

saņēmuši valsts nodrošināto juridisko palīdzību.¹⁷¹ Savukārt LCC attiecīgajā laika periodā dažādu projektu ietvaros sniedzis juridisko palīdzību dažādās patvēruma procedūras stadijās 59 gadījumos (dažos no tiem patvēruma lietā bija vairāki ģimenes locekļi). LCC ir bijusi organizācija, kas pamatā vienīgā sniegusi juridisko palīdzību patvēruma lietās. Vairāki patvēruma meklētāji nav ticējuši lietas pozitīvam iznākumam, ja palīdzību sniedz valsts nodrošināts advokāts.¹⁷² Līdzīgi kā aizturēšanas gadījumos, tā arī patvēruma lietās sniegt juridisko palīdzību patvēruma meklētājiem AĀPMIC “Daugavpils” ir problemātiskāk nekā PMIC “Mucenieki” (sk. iepriekš).

5.4. Piekļuve UNHCR, Tiesībsarga birojam un nevalstiskajām organizācijām

Saskaņā ar likumu patvēruma meklētājiem, kuri atrodas aizturēšanas vai izmitināšanas centrā, ir tiesības sazināties ar nevalstiskajām organizācijām, *UNHCR*, kā arī citām starptautiskām organizācijām.¹⁷³ AĀPMIC “Daugavpils” ir pieejama informācija par *UNHCR* un LCC. Tomēr jāatzīmē, ka intervētajiem aizturētajiem patvēruma meklētājiem bija visai ierobežoti kontakti ar minētajām organizācijām, izņemot LCC. Lielākā daļa nebija kontaktējušies ar *UNHCR*, un viņiem praktiski nebija informācijas par Tiesībsarga biroju un nevalstiskajām organizācijām. Tomēr AĀPMIC “Daugavpils” darbinieki un daži patvēruma meklētāji minēja Tiesībsarga biroja un *UNHCR* pārstāvju vizītes šajā centrā.

Tiesībsarga biroja pārstāvji apmeklēja AĀIC “Olaine” vienu reizi 2008. gadā, trīs reizes 2009. gadā un vienu reizi – 2010. gadā.¹⁷⁴ Tiesībsarga birojs aizturēšanas centrā neatrada nopietnus pārkāpumus, izņemot problēmas, ko radīja valodas barjera saziņā ar centra darbiniekiem.¹⁷⁵ Tiesībsarga birojs laika posmā no 2008. gada līdz 2011. gada oktobrim septiņas reizes apmeklēja PMIC “Mucenieki”¹⁷⁶ un laika posmā no 2011. gada janvāra līdz septembrim – vienu reizi AĀPMIC “Daugavpils”.¹⁷⁷

Trūkst datu par Tiesībsarga biroja sniegto juridisko palīdzību patvēruma meklētājiem un neregulāriem imigrantiem.¹⁷⁸ Laika posmā no 2008. gada līdz 2011.

---

¹⁷¹ Informācija iegūta no Juridiskās palīdzības administrācijas 30.11.2011.

¹⁷² Sk. EBF līdzfinansētā projekta “Juridiskā palīdzība patvēruma meklētājiem Latvijā” rezultātus: <http://www.humanrights.org.lv/html/30456.html>

¹⁷³ Patvēruma likums, 4. panta pirmās daļas 1. punkts, 10. panta 7. punkts, Imigrācijas likums, 59.² panta otrās daļas 4. punkts.

¹⁷⁴ Informācija iegūta no Tiesībsarga biroja 29.09.2011.

¹⁷⁵ Tiesībsarga 2010. gada ziņojums, 2011, 52. punkts.

¹⁷⁶ Informācija iegūta no Tiesībsarga biroja 29.09.2011.

¹⁷⁷ Turpat.

¹⁷⁸ Informācija iegūta no Tiesībsarga biroja 29.09.2011.

gada oktobrim Tiesībsarga birojs kopumā saņēmis 20 rakstisku sūdzību no ārzemniekiem un desmit – no bēgļiem un patvēruma meklētājiem. Attiecīgajā periodā tika sniegtas 79 konsultācijas ārzemniekiem un 51 konsultācija – bēgļiem un patvēruma meklētājiem.¹⁷⁹

Saskaņā ar Imigrācijas likuma 2011. gada grozījumiem Tiesībsarga birojs kļuva par neatkarīgu institūciju, kas veic piespiedu izraidīšanas novērošanu atbilstoši Atgriešanas direktīvas normām.¹⁸⁰ Kaut arī Tiesībsarga birojs 2011. gadā apmeklēja AĀPMIC “Daugavpils”, tomēr projekts par piespiedu izraidīšanas novērošanu vēl arvien ir izveides stadijā. Pēc tā aprobēšanas tiks izvērtētas sadarbības iespējas ar nevalstiskajām organizācijām.¹⁸¹

5.5. Secinājumi

Nacionālie normatīvie akti nosaka aizturēto patvēruma meklētāju un ārzemnieku tiesības saņemt informāciju par aizturēšanas iemesliem un savas aizturēšanas lietas virzību. Tomēr patvēruma meklētāji pārsvarā ir slikti informēti par aizturēšanas iemesliem. Valodas barjera un nepilnības tulkojuma nodrošināšanā daudziem patvēruma meklētājiem apgrūtinā piekļuvi informācijai.

Juridiskās palīdzības pieejamība aizturēšanas lietās ir ierobežota, jo valsts nenodrošina bezmaksas juridisko palīdzību aizturēšanas lietās, kā arī ir citi šķēršļi (Daugavpils aizturēšanas centrā trūkst informācijas par advokātiem, daudzām aizturētajām personām nav līdzekļu, lai maksātu advokātam u. c.). LCC ir sarežģīti pārstāvēt personas tiesā lielā attāluma no Rīgas līdz Daugavpilij dēļ.

Piekļuve informācijai par patvēruma procedūru ir apgrūtināta, īpaši aizturēšanas centrā. Patvēruma lietās juridisko atbalstu pamatā nodrošina LCC. Patvēruma meklētājiem ir ierobežoti kontakti ar UNHCR un Tiesībsarga biroju; praktiski nav kontaktu ar nevalstiskajām organizācijām, izņemot LCC.

Ir svarīgi, lai aizturēšanas centrā tiktu nodrošināta informācija par aizturēšanu un patvēruma procedūru, kvalitatīva tulkošana, bezmaksas juridiskā palīdzība, kā arī kontakti ar nevalstiskajām organizācijām un Tiesībsarga biroju. Jāuzlabo patvēruma meklētāju informēšana par patvēruma procedūru PMIC “Mucenieki”.

¹⁷⁹ Informācija iegūta no Tiesībsarga biroja 29.09.2011.

¹⁸⁰ Imigrācijas likums, 50⁷. pants.

¹⁸¹ Tiesībsarga biroja pārstāvja sagatavotā informācija (sniegta elektroniskā veidā), 28.09.2011.

6. APSTĀKĻI AĀIC UN PMIC

6.1. AĀIC – pārceļšanās no Olaines uz Daugavpili

6.1.1. Vēsture

Līdz 2007. gadam nebija ārējo normatīvo aktu, kas noteiktu kārtību, kā aizturētās personas turamas apsardzībā, kā arī šo personu tiesības un pienākumus. Aizturēto ārzemnieku izmitināšanas centra “Olaive” darbību regulēja iekšējie normatīvie akti, un iekšējās kārtības noteikumi bija apstiprināti ar VR pavēli.¹⁸² Ar grozījumiem Imigrācijas likumā 2007. gadā tika paplašinātas aizturēto personu, t. sk. bērnu, tiesības.¹⁸³ 2008. gadā, pamatojoties uz Imigrācijas likumu, tika pieņemti vairāki Ministru kabineta noteikumi, kas reglamentē izmitināšanas centra iekārtošanas un aprīkošanas prasības, režīmu, centrā ievietoto ārzemnieku uzturēšanas normas.¹⁸⁴

---

¹⁸² I. Pūce un L. Grāvere, Nelegālo imigrantu uzturēšanas nometne “Olaive” un patvēruma meklētāju izmitināšanas centrs “Mucenieki”, 88. lpp.

¹⁸³ Likuma “Grozījumi Imigrācijas likumā” (pieņemts 21.06.2007., spēkā no 19.07.2007.), 7. pants. Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=159970>

¹⁸⁴ 15.09.2008. Ministru kabineta noteikumi Nr.742 “Izmitināšanas centra iekšējās kārtības noteikumi” (pieņemti 15.09.2008., spēkā no 20.09.2008..) Pieejami: http://www.likumi.lv/doc.php?id=181286&version_date=01.07.2009; 15.09.2008. Ministru kabineta noteikumi Nr. 434 “Noteikumi par izmitināšanas centrā ievietoto ārzemnieku uzturēšanas normām, kā arī garantēto veselības aprūpes pakalpojumu apjomu un saņemšanas kārtību” (pieņemti 17.06.2008., spēkā no 20.06.2008.). Pieejami: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=177015> ; 17.06.2008. Ministru kabineta noteikumi Nr. 435 “Noteikumi par izmitināšanas centra iekārtošanas un aprīkošanas prasībām” (pieņemti 17.06.2008., spēkā no 21.06.2008.). Pieejami: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=177095&from=off>

Savukārt 2010. gadā Ministru kabinets pieņēma vairākus noteikumus par to, kādiem jābūt patvēruma meklētāju aizturēšanas apstākļiem.¹⁸⁵

Sliktie sadzīves apstākļi AĀIC “Olaīne” (ietilpība 50 cilvēku), kas bija visai līdzīgi cietuma apstākļiem, pastāvīgi nokļuva cilvēktiesību organizāciju uzmanības lokā.¹⁸⁶ Faktiskie apstākļi, kādos atradās aizturētie, neatbilda MK izstrādātajiem standartiem attiecībā uz aizturēšanas telpām.¹⁸⁷ Pēc VR sniegtajiem datiem, aizturēšanas centra rekonstrukcijas projekts tika uzsākts 2002. gadā ar mērķi ievērot cilvēktiesību standartus, tomēr valdība nepiešķīra līdzekļus tā īstenošanai.¹⁸⁸ 2011. gada 31. maijā AĀIC “Olaīne” tika slēgts. Pēc VR sniegtās informācijas, tiks meklētas iespējas to rekonstruēt.¹⁸⁹

Galvenās problēmas Olaīnes AĀIC (1999. g. – 2011. g. maijs):

Veca ēka ar sliktu materiāli tehnisko bāzi;

Cietumam līdzīga vide;

Atbilstošu apstākļu trūkums mazaizsargātām personām ar īpašām vajadzībām, ieskaitot nepilngadīgos;

Stress, bezmiegs un depresija aizturētajām personām;

Slikti kontakti ar ārpusauli (papīra, bezmaksas aplokšņu un marku trūkums, ierobežotas iespējas izmantot tālruni);

Maz aktivitāšu;

Valodas barjera saziņā ar personālu.

Avots: Informācija iegūta LCC monitoringa vizītēs AĀIC “Olaīne” 26.06.2009. un 29.03.2011.

¹⁸⁵ 201.2010. Ministru kabineta noteikumi Nr.24 “Noteikumi par uztura, higiēnas un pirmās nepieciešamības preču iegādes izdevumu apmēru patvēruma meklētājam un šo izdevumu segšanas kārtību” (pieņemti 12.01.2010., spēkā no 16.01.2010.). Pieejami: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=203681>; 23.03.2010. Ministru kabineta noteikumi Nr. 276 “Valsts robežsardzes aizturēto patvēruma meklētāju izmitināšanas telpu iekārtošanas un aprīkošanas prasības” (pieņemti 23.03.2010., spēkā no 27.03.2010.), pieejami: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=207124>; 09.03.2010. Ministru kabineta noteikumi Nr. 222 “Patvēruma meklētāju izmitināšanas telpu iekšējās kārtības noteikumi” (pieņemti 09.03.2010., spēkā no 13.03.2010.). Pieejami: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=206465>

¹⁸⁶ Ziņojums Latvijas valdībai par vizīti Latvijā, ko veica Eiropas Padomes Spīdzināšanas novēršanas komiteja laika posmā no 2002. gada septembra līdz 2002. gada 4. oktobrim, CPT/Inf (2005) 8; I. Pūce un L. Grāvere, Nelegālo imigrantu uzturēšanas nometne “Olaīne” un patvēruma meklētāju izmitināšanas centrs “Mucenieki”, 89.–90. lpp.

¹⁸⁷ VR pārstāvja sniegtā informācija, 26.06.2009.

¹⁸⁸ VR informācija. Pieejama: <http://www.rs.gov.lv/index.php?id=1031&sa=&top=1031&rel=1781>

¹⁸⁹ VR informācija. Pieejama: <http://www.rs.gov.lv/index.php?id=1031&sa=&top=1031&rel=1677>

6.1.2. AĀPMIC “Daugavpils”: iestādes raksturojums

Atjaunošanas darbi VR telpās Daugavpilī (ēka būvēta 1870. gadā) sākās 2004. gadā,¹⁹⁰ bet ēkas rekonstrukcija ar EBF atbalstu tika veikta 2010. – 2011. gadā.¹⁹¹

Aizturēšanas centrs, kas spēj uzņemt 73 personas,¹⁹² ir divstāvu ēka Daugavpils VR struktūrvienības teritorijā. Centra teritorija ir iežogota, un ieeja iespējama vienīgi ar magnētisko karti. Ieeja apmeklētājiem atrodas ēkas otrā (ielas) pusē.

Patvēruma meklētāji tiek turēti atsevišķi no citiem ārzemniekiem. Vizītes laikā centrā bija 40 patvēruma meklētāju un viens ārzemnieks atgriešanas procedūras ietvaros. Atsevišķas telpas ir paredzētas sievietēm, vīriešiem un ģimenēm ar bērniem; ir īpaša nodaļa nepavadītiem nepilngadīgajiem. Līdz 2011. gada septembrim aizturēšanas centrā nebija tikuši ievietoti nepavadīti nepilngadīgie.¹⁹³

Iekšējās kārtības noteikumi centrā ir pieejami angļu, franču, krievu un vācu valodā. Imigrācijas likums paredz, ka aizturēto var ievietot speciāli aprīkotā telpā

¹⁹⁰ Informācija iegūta LCC monitoringa vizītē AĀIC “Olaine” 29.03.2011.

¹⁹¹ VR 2010. gada publiskais pārskats, 21. lpp.

¹⁹² LR Iekšlietu ministrijas informācija. Pieejama: http://www.iem.gov.lv/lat/aktualitates/informacija_medijiem/?doc=22800

¹⁹³ Informācija iegūta monitoringa vizītē AĀPMIC “Daugavpils” 07.09.2011.

(izolatorā), ja viņš ir pārkāpis iekšējās kārtības noteikumus, ja ir pamats uzskatīt, ka persona var pārkāpt iekšējās kārtības noteikumus, kā arī tad, ja aizturētā persona var apdraudēt pārējo aizturēto drošību.¹⁹⁴ Saskaņā ar MK noteikumiem personu ar centra priekšnieka rīkojumu var ievietot izolatorā uz laiku līdz desmit dienām; centrā ir divi izolatori.¹⁹⁵ AĀPMIC “Daugavpils” ir bijis gadījums, kad personas, kuras, protestējot pret aizturēšanu, demolēja savas istabas un to aprīkojumu, tikušas ievietotas izolatorā. Tūlīt pēc incidenta izsaukta policija.¹⁹⁶

Divvietīgās aizturēto personu istabas ir mēbelētas un aprīkotas ar dušu un tualeti. Logiem priekšā ir režģi. Ir koplietošanas telpas: apmeklētāju istaba, virtuve, lūgšanu telpa (tajā

¹⁹⁴ Imigrācijas likums, 59¹. pants, trešās daļas 4. punkts.

¹⁹⁵ 15.09.2008. Ministru kabineta noteikumi Nr.742 “Izmitināšanas centra iekšējās kārtības noteikumi”, 37., 38. punkts.

¹⁹⁶ Informācija iegūta monitoringa vizītē AĀPMIC “Daugavpils” 07.09.2011.

atrodas tikai sols), bibliotēka (datoriem, kas atrodas šajā telpā, nav interneta pieslēguma, kā arī pagaidām nav grāmatu), atpūtas telpa ar televizoru, dīvānu un galdu, sporta zāle (pieejama ar speciālu atļauju), telpa ar veļas mazgājamām mašīnām un smēķētava ar pastiprinātu ventilāciju. Koplietošanas telpās ir videonovērošanas kameras. Telpās ir aprīkojums personām ar īpašām vajadzībām. Ģimeņu blokā ir bērnu istaba. Pastaiģu teritorija ir apjota ar metāla žogu.

Atšķirībā no Olaines AĀIC, kur aizturētajām personām tika izsniegti pārtikas produkti un ēdiens bija jāgatavo pašiem, Daugavpils centrs sadarbībā ar sabiedriskās ēdināšanas uzņēmumu nodrošina visiem iemītniekiem ēdienu trīs reizes dienā. Ēdināšana katrai personai izmaksā apmēram 4,20 latus (6 eiro) dienā.¹⁹⁷ Aizturētie var lūgt, lai centra darbinieki par viņu personīgiem līdzekļiem iegādājas viņiem produktus, un gatavot papildu ēdienu virtuvē, kas atrodas katrā blokā. AĀPMIC "Daugavpils" teritorijā nav kioska vai veikala.

Aizturētajiem ir tiesības sūdzēties iestādes vadītājam par sadzīves apstākļiem. Sūdzības tiek reģistrētas speciālā žurnālā.¹⁹⁸

6.1.3. Veselības aprūpe

Aizturētajām personām ir tiesības saņemt valsts nodrošinātu neatliekamo medicīnisko palīdzību un primāro veselības aprūpi.¹⁹⁹ Ministru kabineta noteikumi, kas izdoti saskaņā ar Imigrācijas likumu, paredz aizturētajām tiesības arī uz sekundārajiem veselības aprūpes pakalpojumiem.²⁰⁰ Centrā ir medicīnas nodaļa, kurā ietilpst medicīnas darbinieka kabinets, procedūru istaba un divas telpas slimniekiem ar atsevišķu tualeti un dušu katrā. Aizturēšanas centrā nav ārsta, taču medicīnisko palīdzību nodrošina ārsta palīgs un medmāsa, kuru darba laiks ir no plkst. 9:00 līdz plkst. 21:00. VR ir vienošanās ar rajona slimnīcu un zobārstniecības klīniku par medicīnisko pakalpojumu sniegšanu. Nepieciešamības gadījumā aizturēto personu var nosūtīt uz bezmaksas konsultāciju pie ārsta speciālista. Kaut arī centrā ir paredzēts un izveidots psihologa kabinets, tomēr līdz 2011. gada septembrim psihologs centrā nestrādāja un psihologa pakalpojumi netika nodrošināti.²⁰¹

¹⁹⁷ Informācija iegūta LCC vizītē AĀPMIC "Daugavpils" 07.09.2011.

¹⁹⁸ Turpat.

¹⁹⁹ Patvēruma likums, 10. panta pirmās daļas 6. punkts; Imigrācijas likums, 59.² panta otrās daļas 7., 8. punkts.

²⁰⁰ 15.09.2008. Ministru kabineta noteikumi Nr. 434 "Noteikumi par izmitināšanas centrā ievietoto ārzemnieku uzturēšanas normām, kā arī garantēto veselības aprūpes pakalpojumu apjomu un saņemšanas kārtību", 16. punkts.

²⁰¹ Informācija iegūta LCC vizītē AĀPMIC "Daugavpils" 07.09.2011.

6.1.4. Kontakti ar ārpasauli

Aizturētajām personām ir pieejams maksas telefons (taksofons) ar iespēju zvanīt bez maksas, ja sarunu apmaksā zvana saņēmējs. Aizturētajiem ir aizliegts turēt istabās mobilos tālrunus.²⁰² Mobilie tālruni tiek glabāti dežurdaļā, un aizturētie tos drīkst izmantot vienreiz dienā.²⁰³

Likums neparedz aizturētajiem ārzemniekiem un patvēruma meklētājiem iespēju sūtīt vēstules bez maksas. Aizturētie atsevišķos gadījumos var izmantot VR amatpersonas (vecākā inspektora) faksu vai e-pastu (piemēram, lai nosūtītu tiesas lēmumu). Aizturēšanas centrā nav pastkastītes, un visa korespondence tiek sūtīta ar darbinieku starpniecību.

Visas aizturēto tikšanās ar apmeklētājiem ir jāsaskaņo ar centra vadību.²⁰⁴ Aizturētās personas drīkst tikt ar apmeklētājiem no plkst. 10:00 līdz plkst. 19:00, tikšanās ilgums ir līdz divām stundām.

6.1.5. Personāls

Aizturēto un personāla attiecībām lielākoties ir formāls raksturs, lai gan, piemēram, vecākais inspektors uztur ciešus sakarus ar aizturētajiem un regulāri tiek ar viņiem. Centra darbinieki runā angļu, franču, krievu un vācu valodā. Darbiniekiem ir bijuši valodu kursi. Centra vadība uzskata, ka personālam lietderīgi būtu arī kursi par kultūru daudzveidību.²⁰⁵

²⁰² 09.03.2010. Ministru kabineta noteikumi Nr. 222 "Patvēruma meklētāju izmitināšanas telpu iekšējās kārtības noteikumi" (pieņemti 09.03.2010., spēkā no 13.03.2010.), 5. pielikums.

²⁰³ Informācija iegūta LCC monitoringa vizītē AĀPMIC "Daugavpils" 07.09.2011.

²⁰⁴ 09.03.2010. Ministru kabineta noteikumi Nr. 222 "Patvēruma meklētāju izmitināšanas telpu iekšējās kārtības noteikumi" (pieņemti 09.03.2010., spēkā no 13.03.2010.), 11. punkts.

²⁰⁵ Informācija iegūta LCC monitoringa vizītē AĀPMIC "Daugavpils" 07.09.2011.

6.2. Patvēruma meklētāju izmitināšanas centrs “Mucenieki”

Patvēruma meklētāju izmitināšanas centrā “Mucenieki” pirmie iemītnieki tika ievietoti 1998. gadā. Oficiāli centrs tika atvērts 1999. gadā, tā ietilpība paredzēta 100 personām. PMIC atrodas Ropažu novada Muceniekos, kur savulaik bija padomju armijas bāze. Centrs tika remontēts EBF projektu ietvaros, ko īstenoja PMLP. Centrs izvietots trīsstāvu ēkā. Patvēruma meklētāji tiek izmitināti atsevišķi no personām, kurām ir piešķirts bēgļa vai alternatīvais statuss (šīm personām ir atļauts irēt istabu uz laiku līdz trim mēnešiem). Ir divvietīgas un ģimeņu istabas, taču vīriešiem, sievietēm un ģimenēm nav atsevišķu nodaļu.²⁰⁶

Centrā ir bijuši ievietoti arī nepavadīti nepilngadīgie (17 gadus veci), tomēr tajā nav speciāli apmācīta personāla darbam ar nepilngadīgajiem. Bāriņtiesa iecerē likumisko pārstāvi katram nepilngadīgajam bez pavadības. Atbilstoši darbinieku sniegtajai informācijai, nepilngadīgo pārstāvji apmeklē centru katru nedēļu.²⁰⁷ Tomēr nepilngadīgais intervijā apgalvoja, ka viņam ir reti kontakti ar pārstāvi un ka viņš nesaņem nekādu tīpašu palīdzību, turklāt nesaprot savu pārstāvi valodas barjeras dēļ. PMIC četri vecākie eksperti strādā maiņās pa 24 stundām, centrā ir arī divi policijas darbinieki, kas uzrauga

²⁰⁶ Informācija iegūta monitoringa vizītē PMIC “Mucenieki” 31.03.2011.

²⁰⁷ Turpat.

kārtību. Personāls centra iemītniekiem sniedz dažādu veidu informāciju un palīdz pārtulkot dokumentus, kas attiecas uz patvēruma procedūru. Daži patvēruma meklētāji, arī nepilngadīgie, monitoringa vizītes laikā apgalvoja, ka atsevišķi eksperti un policijas darbinieki izturas nepieklājīgi un agresīvi.

Patvēruma meklētāji tiek informēti par iekšējās kārtības noteikumiem tūlīt pēc ierašanās centrā. Vestibilā ir izvietots stends ar informāciju latviešu un angļu valodā. Patvēruma meklētāji nedrīkst atstāt centra teritoriju pēc plkst. 23:00. Ja kāds plāno atgriezties vēlāk, tad viņam par to jābrīdina centra amatpersonas. Centrā ir aizliegts lietot alkoholu un smēķēt, visiem iemītniekiem ir pienākums uzņemt savas istabas un koplietošanas telpas. Normatīvie akti neparedz sodus par noteikumu neievērošanu.

PMIC “Mucenieki” ir notikuši sadzīves konflikti starp iemītniekiem, lielākoties – atšķirīgo kultūru dēļ. Nopietnu konfliktu gadījumos, kas saistīti ar vardarbību, PMIC darbiniekiem ir jāizsauc policija. Viens šāds incidents ir noticis 2011. gada martā, taču policija nav tikusi izsaukta. Personai, kura draudēja pusaudzīm, netika pagarināts īres līgums ar centru.²⁰⁸

Istabas ir aprīkotas ar gultām, plauktiem, galdiem un krēsliem. Tualete un duša atrodas ārpus dzīvojamās telpas. Koplietošanas telpas ir virtuve, veļas mazgātava, TV telpa, sporta zāle, bibliotēka, datortelpa un bērnu istaba. Žurnālus un laikrakstus centrs neabonē. Apmeklētāji drīkst atrasties centrā no plkst. 9:00 līdz plkst. 21:00. Tikšanās ar iemītniekiem notiek speciāli iekārtotā telpā – apmeklētāju istabā.²⁰⁹ Kaut arī pēdējā laikā centrā uzturas pārstāvji no dažādām valstīm, grāmatas lielākoties pieejamas tikai krievu un angļu valodā. Daži patvēruma meklētāji ir apmeklējuši latviešu valodas kursus, ko organizēja firma “Datorzinību centrs” EBF projekta ietvaros. Nepilngadīgie patvēruma meklētāji ir apmeklējuši nodarbības īpašā sagatavošanas klasē vienā no Rīgas skolām.²¹⁰

Atbilstoši PMIC “Mucenieki” direktores sniegtajai informācijai, valsts nodrošinātā medicīniskā palīdzība centra iemītniekiem ir ierobežota, trūkst speciālo medikamentu; normatīvie akti attiecībā uz patvēruma meklētājiem garantē tikai neatliekamo un primāro medicīnisko aprūpi.²¹¹ Medicīnas pakalpojumi, medikamenti un ārsta vizītes tiek finansēti EBF projektu ietvaros, ko īsteno PMLP. Higiēnas preces arī pārsvarā tiek iegādātas par projekta līdzekļiem (ikviens patvēruma meklētājs katru mēnesi saņem tā saukto pamata paku). Kopš 2010. gada PMLP projekta ietvaros ir pieejama psihologa palīdzība.

---

²⁰⁸ Turpat.

²⁰⁹ 23.02.2010. Ministru kabineta noteikumi Nr. 173 “Patvēruma meklētāju izmitināšanas centra iekšējās kārtības noteikumi” (pieņemti 23.02.2010., 27.02.2010.), 22. punkts.

²¹⁰ Latvijas Cilvēktiesību centrs, “Pētījums par patvēruma meklētāju, bēgļu un personu, kurām piešķirts alternatīvais statuss, piekļuvi izglītībai Latvijā”, 2011. Pieejams <http://www.humanrights.org.lv/html/lv/aktual/publ/30459.html?yr=2011>

²¹¹ Informācija iegūta monitoringa vizītē PMIC “Mucenieki” 31.03.2011.

PMLP pienākums ir nodrošināt centru ar speciālām ierīcēm, kuras nepieciešamas cilvēkiem ar īpašām vajadzībām.²¹² Taču termins “īpašas vajadzības” normatīvajos aktos nav izskaidrots.

Patvēruma meklētāji saņem dienas naudu 1,5 latu (2,13 eiro) apmērā pārtikas, higiēnas priekšmetu un citu pirmās nepieciešamības preču iegādei.²¹³ Dažiem patvēruma meklētājiem, piemēram, nepilngadīgajiem, PMLP projekta ietvaros tiek izsniegtas elektroniskās biļetes sabiedriskajam transportam. Patvēruma meklētāji centrā netiek nodrošināti ar pārtiku.

Patvēruma meklētāju sūdzības par PMIC “Mucenieki”:

- Slikts vai vienveidīgs ēdiens nepietiekamā dienas naudas apmēra dēļ;
- Izolētības, nedrošības un nebrīves sajūta;
- Dažu apsargu nepieklājīga vai agresīva attieksme;
- Valodas barjera saziņā ar personālu;
- Ierobežota psiholoģiskā palīdzība (valodas barjera);
- Ierobežotas izglītības iespējas nepilngadīgajiem – valodas barjera skolā;
- Maz kontaktu, valodas barjera saziņā ar likumiskajiem pārstāvjiem (bāriņtiesu);
- Netiek nodrošinātas specifiskas medicīniskās vajadzības.

Avots: Intervijas ar centra iemītniekiem monitoringa vizītē 31.03.2011.

6.3. Secinājumi

Pēc aizturēšanas centra pārcelšanās no Olaines uz Daugavpili aizturēto patvēruma meklētāju un neregulāro imigrantu apstākļi ir ievērojami uzlabojušies. Materiālie apstākļi un pamatvajadzību apmierināšanas iespējas kopumā atbilst standartiem (pārtika, sanitārie apstākļi, apkure, mēbeles utt.). Tomēr vairākas problēmas joprojām ir saglabājušās, piemēram, valodas barjera saziņā ar valsts iestāžu pārstāvjiem. Sakari ar ārpasauli, kā arī pieeja juridiskajai palīdzībai ir visai ierobežoti (korespondences sūtīšana un tālruņa sarunas ir par maksu). Ir ierobežotas aktivitātes: nav pieejama bibliotēka, internets, izglītība u. c. Centrā nav psihologa, kaut gan tā palīdzība ir ļoti nepieciešama daudziem aizturētajiem.

²¹² 23.02.2010. Ministru kabineta noteikumi Nr. 173 “Patvēruma meklētāju izmitināšanas centra iekšējās kārtības noteikumi” (pieņemti 23.02.2010., 27.02.2010.), 8.2. punkts. Pieejami: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=205790>

²¹³ 12.01.2010. Ministru kabineta noteikumi Nr. 24 “Noteikumi par uzturu, higiēnu un pirmās nepieciešamības preču iegādes izdevumu apmēru patvēruma meklētājam un šo izdevumu segšanas kārtību”, 2. punkts.

PMIC "Mucenieki" kopumā nodrošināti labi sadzīves apstākļi. Tomēr medicīnas pakalpojumi un psiholoģiskā palīdzība tiek sniegti tikai projektu ietvaros, tādēļ nav garantijas, ka šie pakalpojumi pieejami starpprojektu periodā. Dienas naudas apmērs nav pietiekams pamatvajadzību apmierināšanai. Nav darbinieku, kas speciāli sagatavoti saskarei ar nepilngadīgajiem bez pavadības. PMIC "Mucenieki" izmitinātie patvēruma meklētāji kā problēmas bieži min valodas barjeru, nedrošības un izolētības sajūtu.

7. REKOMENDĀCIJAS

Valdībai:

1. **Izdarīt Patvēruma likumā šādus grozījumus un papildinājumus:**
  - 1.1. Iekļaut likumā patvēruma meklētāju aizturēšanas noteikumus, kā arī prezumpciju, ka patvēruma meklētāji netiek aizturēti, izņemot gadījumus, kad tas ir galēji nepieciešams.
  - 1.2. Paredzēt, ka maksimālais sākotnējais (pirmstiesas) patvēruma meklētāju aizturēšanas termiņš nepārsniedz 48 stundas.
  - 1.3. Pārskatīt likumā iekļautos aizturēšanas pamatus, izstrādājot tos detalizētāk atbilstoši starptautiskajiem un ES standartiem.
    - 1.3.1. Paredzēt, ka patvēruma meklētāju nenoskaidrotas identitātes dēļ var aizturēt vienīgi tad, ja identitāte nav noskaidrojama tāpēc, ka patvēruma meklētājs nesadarbojas, nevis tādu apstākļu dēļ, par kuriem patvēruma meklētājs nevar būt atbildīgs (piemēram, bezvalstnieka statuss vai neiespējamība iegūt jebkādas dokumentus u. tml.).
    - 1.3.2. Izskaidrot likumā jēdzienu “ļauņprātīgi izmantot patvēruma procedūru” atbilstoši starptautiskajiem un ES standartiem.
    - 1.3.3. Izskaidrot likumā jēdzienu “drauds nacionālajai drošībai vai sabiedriskajai kārtībai un drošībai” atbilstoši starptautiskajiem un ES standartiem.
    - 1.3.4. Iekļaut likumā formulējumu, ka aizturēšana pieļaujama vienīgi tad, ja ir nopietns pamats uzskatīt, ka patvēruma meklētājs cenšas ļauņprātīgi izmantot patvēruma procedūru vai viņš/-a rada draudu nacionālajai drošībai vai sabiedriskajai kārtībai un drošībai.
  - 1.4. Iekļaut likumā aizturēšanas alternatīvas un pienākumu atbildīgajām valsts iestādēm pirms lēmuma par aizturēšanu izvērtēt iespēju piemērot aizturēšanas alternatīvas.
  - 1.5. Izstrādāt kritērijus bēgšanas iespējamības izvērtēšanai.
  - 1.6. Iekļaut likumā prezumpciju, ka par 18 gadiem jaunākas personas netiek aizturētas, izņemot gadījumus, kad tas ir galēji nepieciešams. Paredzēt, ka aizturēšana piemērojama pēc iespējas īsāku laiku un, pieņemot lēmumu, primārais apsvēruma ir bērna intereses.

- 1.7. Izstrādāt mehānismus mazaizsargāto personu identificēšanai.
- 1.8. Paredzēt, ka pirms lēmuma par aizturēšanu jāvērtē lietas individuālie apstākļi, piemēram, piederība mazaizsargātai personu grupai, ģimenes saites u. tml.
- 1.9. Paredzēt pamatus patvēruma meklētāju atbrīvošanai no aizturēšanas.
- 1.10. Paredzēt patvēruma meklētāju tiesības saņemt valsts nodrošināto juridisko palīdzību jau no patvēruma procedūras sākuma.
- 1.11. Paredzēt patvēruma meklētāju tiesības saņemt valsts nodrošinātu sekundāro medicīnisko palīdzību un nepieciešamos medikamentus.

2. Izdarīt Imigrācijas likumā šādus grozījumus un papildinājumus:

- 2.1. Pārskatīt likumā iekļautos aizturēšanas pamatus, izstrādājot tos detalizētāk atbilstoši starptautiskajiem un ES standartiem.
- 2.2. Samazināt maksimālo sākotnējās (pirmstiesas) aizturēšanas termiņu no desmit dienām līdz 48 stundām.
- 2.3. Noteikt pienākumu atbildīgajām valsts iestādēm pirms lēmuma par aizturēšanu izvērtēt iespēju piemērot aizturēšanas alternatīvas un, ja konkrētajā gadījumā tas nav iespējams, lēmumā norādīt pamatojumu, kāpēc tas nav iespējams.
- 2.4. Izstrādāt kritērijus bēgšanas iespējamības izvērtēšanai.
- 2.5. Iekļaut prezumpciju, ka par 18 gadiem jaunākas personas netiek aizturētas, izņemot gadījumus, kad tas ir galēji nepieciešams. Paredzēt, ka aizturēšana piemērojama pēc iespējas īsāku laiku un, pieņemot lēmumu, primārais apsvēruma ir bērna intereses.
- 2.6. Paredzēt, ka pirms lēmuma par aizturēšanu jāizvērtē individuālie lietas apstākļi, piemēram, piederība mazaizsargātai personu grupai u. tml.
- 2.7. Izstrādāt un iekļaut likumā normas par legāla statusa piešķiršanu ārzemniekiem gadījumos, kad atgriešana nav iespējama.
- 2.8. Izslēgt no likuma 51. panta trešās daļas noteikumu, ka aizturēšanai alternatīvi līdzekļi var tikt piemēroti “humānu apsvērumu dēļ”.
- 2.9. Paredzēt maksimālo reģistrēšanās biežumu VR.
- 2.10. Izvērtēt iespēju iekļaut likumā citus aizturēšanai alternatīvus līdzekļus, piemēram, drošības naudu, uzturēšanos norādītajā dzīvesvietā, t. sk. izmitināšanas centrā u. c.
- 2.11. Pieņemt Ministru kabineta noteikumus par aizturēšanas alternatīvu piemērošanas kārtību.
- 2.12. Paredzēt, ka atbildīgo iestāžu pienākums ir nodrošināt aizturēšanas protokola un lēmuma par aizturēšanu, kas satur tā pārsūdzības tiesības, tulkojumu ārzemniekam saprotamā valodā.
- 2.13. Nodrošināt iespēju saņemt bezmaksas juridisko palīdzību, lai pārsūdzētu lēmumu par aizturēšanu.
- 2.14. Pagarināt termiņu lēmuma par aizturēšanu pārsūdzībai no 48 stundām līdz desmit darbdienām.

Valsts robežsardzei

1. Nodrošināt, ka praksē patvēruma meklētāji netiek automātiski aizturēti (attiecinot to arī uz sākotnējo aizturēšanu pirms tiesas lēmuma), ja tie ierodas bez dokumentiem un/vai derīgiem ceļošanas dokumentiem.
2. Ieviest aizturēšanas alternatīvu piemērošanu praksē gan patvēruma meklētājiem patvēruma procedūras laikā, gan noraidītajiem patvēruma meklētājiem izraidīšanas procedūras laikā.
3. Veicināt sadarbību un dialogu ar nevalstiskajām organizācijām, kas sniedz patvēruma meklētājiem un neregulārajiem imigrantiem juridisko un sociālo palīdzību.
4. Nodrošināt kvalitatīvu tulkojumu personai saprotamā valodā aizturēšanas lietās un patvēruma lietās.
5. Nodrošināt psihologa darbību AĀPMIC “Daugavpils”.
6. Nodrošināt patvēruma meklētājiem bezmaksas korespondences iespējas (markas, aploksnes un pastkastīti) AĀPMIC “Daugavpils”.
7. Apgādāt AĀPMIC “Daugavpils” bibliotēku ar grāmatām un piekļuvi internetam.
8. Nodrošināt AĀPMIC “Daugavpils” un citās aizturēšanas vietās informāciju par advokātiem.

Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldei

1. Nodrošināt patvēruma meklētājiem informāciju par patvēruma procedūru, sākot ar viņu ierašanās brīdi PMIC “Mucenieki”.
2. Izveidot atsevišķu nodaļu nepilngadīgajiem bez pavadības, nodrošinot to ar speciāli apmācītiem darbiniekiem.
3. Nodrošināt kvalitatīvus tulkošanas pakalpojumus PMIC “Mucenieki” izmitinātajiem patvēruma meklētājiem.
4. Veicināt sadarbību un dialogu ar nevalstiskajām organizācijām, kas sniedz juridisko un sociālo palīdzību patvēruma meklētājiem.
5. Apsvērt iespēju izmitināt patvēruma meklētājus un neregulāros imigrantus, kuriem piemērotas aizturēšanas alternatīvas (regulāra reģistrēšanās, dokumentu nodošana), PMIC “Mucenieki” un citās izmitināšanas vietās, kas varētu tikt izveidotas nākotnē.

Juridiskās palīdzības administrācijai

1. Celt juristu profesionālās kvalifikācijas līmeni darbā ar patvēruma meklētājiem un neregulārajiem imigrantiem.

2. Veicināt sadarbību ar Tiesībsarga biroju un nevalstiskajām organizācijām, kas sniedz juridisko palīdzību patvēruma meklētājiem un neregulārajiem imigrantiem.

Tiesībsarga birojam

1. Veikt regulāras monitoringa vizītes uz AĀPMIC “Daugavpils” un PMIC “Mucenieki”.
2. Veicināt dialogu ar nevalstiskajām organizācijām attiecībā uz piespiedu izraidīšanas novērošanu, un apsvērt iespēju šajā jomā veidot konsultatīvo padomi ar NVO līdzdalību.
3. Sniegt juridisko palīdzību patvēruma meklētājiem un neregulārajiem imigrantiem.

Nevalstiskajām organizācijām un juristiem

1. Paaugstināt zināšanu līmeni cilvēktiesību jomā darbam ar patvēruma meklētājiem un neregulārajiem imigrantiem.
2. Veikt neatkarīgu patvēruma meklētāju un imigrantu aizturēšanas monitoringu.
3. Sniegt juridisko palīdzību patvēruma meklētājiem un neregulārajiem imigrantiem.
4. Izstrādāt uz sadarbību starp valsts iestādēm un NVO balstītus modeļus, kā vislabāk piemērot aizturēšanas alternatīvas patvēruma meklētājiem un neregulārajiem imigrantiem.
5. Veicināt sadarbību starp nevalstiskajām organizācijām un juristu organizācijām dažādos Latvijas novados, īpaši Rīgā, Daugavpilī un Rēzeknē.

I pielikums

Metodoloģijas apraksts

Ziņojums balstīts uz metodoloģiju, ko izstrādāja projekta “Soļi uz brīvību. Patvēruma meklētāju aizturēšanas monitorings un aizturēšanas alternatīvu veicināšana Latvijā, Lietuvā, Igaunijā, Slovākijā un Čehijā” partneri pirmajā projekta koordinācijas sanāksmē Rīgā 2010. gada septembrī. Partnerorganizācijas vienojās par metodēm, kas izmantojamas aizturēšanas novērtēšanai, kā arī par analizējamo jautājumu sarakstu.

1. Juridiskā analīze

Juridiskā analīze balstīta uz normatīvo aktu un tiesu lēmumu analīzi. Tika ņemtas vērā arī aktuālas juridiska rakstura diskusijas par attiecīgajiem tematiem. Par lēmumu atlases kritērijiem sk. sīkāk 3.5.2. nodaļā. Analizēto tiesas lēmumu sarakstu sk. bibliogrāfijā.

2. Monitoringa vizītes

2011. gadā LCC darbinieki²¹⁴ apmeklēja AĀIC “Olaīne” (29.03.), PMIC “Mucenieki” (31.03.) un AĀPMIC “Daugavpils” (07.09.). Monitoringa vizīšu metodoloģija lielā mērā bija balstīta uz rokasgrāmatu “Aizturēšanas vietu monitorings: praktiska rokasgrāmata nevalstiskām organizācijām”, ko izdevusi Spīdzināšanas novēršanas asociācija,²¹⁵ un LCC izdotajiem materiāliem.

LCC nosūtīja vēstuli VR priekšniekam, informējot viņu par projektu un lūdzot atbalstu tā īstenošanā. Atsevišķas vēstules tika nosūtītas VR Rīgas pārvaldei (lai varētu veikt vizīti AĀIC “Olaīne”) un VR Daugavpils pārvaldei (par vizīti AĀPMIC “Daugavpils”). Sadarbība ar VR Daugavpils pārvaldes amatpersonām kopumā bija laba. AĀPMIC “Daugavpils” amatpersonu attieksme bija pretimnākoša, taču bija

---

²¹⁴ Monitoringa vizītē AĀPMIC “Daugavpils” piedalījās projekta vadītāja un pētniece Svetlana Djačkova, juriste Kristīne Laganovska un pētnieka palīdzē Jekaterina Kirjuhina. Monitoringa vizītē AĀIC “Olaīne” piedalījās arī LCC direktora p. i. Anhelita Kamenska.

²¹⁵ Sk.: http://idcoalition.org/wp-content/uploads/2009/06/mpd_guide_ngo_en.pdf

nepieciešamas papildu pūles, lai apmeklētu AĀIC "Olaine". LCC divas reizes saņēma atteikumu, atļauja tika saņemta tikai trešajā reizē. VR Rīgas pārvaldes amatpersonas uzskatīja, ka nebija piemērots monitoringam izvēlētais laiks, kā arī apšaubīja neatkarīgas nevalstiskas organizācijas tiesības veikt monitoringu valsts iestādē. LCC nācās veikt pārrunas un sniegt paskaidrojumus amatpersonām par projektu un monitoringa vizītes raksturu. PMIC "Mucenieki" personāla attieksmi var raksturot kā pretimnākošu.

Monitoringa vizītēs tika izmantotas šādas metodes:

Intervijas ar darbiniekiem

AĀIC "Olaine" tika intervēti AĀIC priekšnieks Raimonds Paļčevskis un priekšnieka vietnieks [Aigars Jefimovs].

PMIC "Mucenieki" LCC darbinieki intervēja centra priekšnieci Edīti Pavlovu un vienu no ekspertiem.

AĀPMIC "Daugavpils" tika intervēti VR Daugavpils pārvaldes priekšnieka vietnieks un AĀPMIC "Daugavpils" priekšnieka pienākumu izpildītājs Gunārs Liepiņš, vecākā inspektore Inese Vārna, kā arī medicīnas darbiniece un norīkojuma vecākais.

Intervijas ar patvēruma meklētājiem

LCC darbinieki veica intervijas ar pieciem patvēruma meklētājiem AĀIC "Olaine" (pieaugušiem vīriešiem, jaunākiem par 30 gadiem), sešiem patvēruma meklētājiem PMIC "Mucenieki" (diviem vīriešiem jaunākiem par 30 gadiem, divām sievietēm vecākām par 30 gadiem un diviem 17 gadus veciem nepilngadīgajiem bez pavadības), kā arī sešiem patvēruma meklētājiem AĀPMIC "Daugavpils" (ieskaitot vienu sievieti). Iespēju robežās tika intervēti dažādu vecumu, dzimumu un tautību cilvēki, arī mazaizsargātās personas.

Intervijas ar patvēruma meklētājiem notika konfidenciāli, saņemot viņu brīvprātīgu un informētu piekrišanu.

Novērojumi

LCC darbinieki apskatīja visas telpas abos aizturēšanas centros un patvēruma meklētāju izmitināšanas centrā kopā ar darbiniekiem, kuri atbildēja uz LCC pārstāvju jautājumiem.

3. Intervijas ar pārstāvjiem no citām atbildīgajām iestādēm un nevalstiskajām organizācijām

Monitoringa vizītēs AĀIC "Olaine" un AĀPMIC "Daugavpils" tika intervētas arī atsevišķas VR amatpersonas (VR Patvēruma meklētāju nodaļas inspektors Māris Krūmiņš un VR Daugavpils pārvaldes priekšnieks Oļegs Jemašovs). Tika intervēta LCC juriste Džena Andersone.

4. Cita informācija

Šajā ziņojumā tika izmantoti LCC materiāli par juridiskās palīdzības sniegšanu patvēruma meklētājiem 2009. – 2011. gadā.²¹⁶ Papildu informācija tika iegūta no iepriekšējiem pētījumiem un ziņojumiem, oficiāliem avotiem, kā arī secinājumiem, kuri tika izdarīti nacionālajā seminārā “Patvēruma meklētāju aizturēšana un aizturēšanai alternatīvi līdzekļi Latvijā”, ko organizēja LCC 2011. gada 21. oktobrī Rīgā.

II pielikums

Aizturēšanas alternatīvu veidi un labās prakses piemēri

1. Aizturēšanas alternatīvu veidi²¹⁷

- 1.1. Aizturēšanas nepiemērošana vai atbrīvošana bez nosacījumiem.
- 1.2. Atbrīvošana ar nosacījumiem (reģistrēšanās un/vai dokumentu nodošana).
- 1.3. Atbrīvošana pret drošības naudu vai galvojumu.
- 1.4. Sabiedrības uzraudzība (*community-based supervised release*) vai lietas vadīšana (*case management*).
  - 1.4.1. Nevalstisko organizāciju vadītie modeļi.
  - 1.4.2. Jaukti valsts-nevalstisko organizāciju sadarbības modeļi jeb partnerības modeļi.
  - 1.4.3. Valsts nodrošinātie modeļi.
- 1.5. Uzturēšanās norādītajā izmitināšanas centrā.
- 1.6. Elektroniskas aroces nēsāšana vai satelītnovērošana.
- 1.7. Uzturēšanās norādītajā dzīvesvietā noteiktā laikā.
- 1.8. Citi alternatīvie līdzekļi.

---

²¹⁶ LCC materiāli satur arī informāciju no EBF projektiem, kas īstenoti 2009. gadā (“Juridiskā palīdzība patvēruma meklētājiem Latvijā – priekšnosacījums patvēruma procedūras pilnveidošanai Latvijā”) un 2011. gadā (“Juridiskā palīdzība patvēruma meklētājiem Latvijā”) (sk. LCC projektu aprakstu LCC mājaslapā www.humanrights.org.lv).

²¹⁷ Aizturēšanai alternatīvo līdzekļu saraksts balstās uz tipoloģiju, kura izklāstīta: A. Edwards, *Back to Basics...*, 51.–81. lpp.

2. Labās prakses piemēri

2.1. Zviedrija: uzraudzība kā alternatīva aizturēšanai

Zviedrijā patvēruma meklētāji parasti netiek aizturēti.²¹⁸ Aptuveni 90% patvēruma meklētāju ierodas bez jebkādiem personu apliecinošiem dokumentiem.²¹⁹ Pēc ierašanās patvēruma meklētāji nedēļu tiek ievietoti tranzīta centrā, lai valsts iestādes varētu pārbaudīt datus, pirms viņi tiek uzņemti patvēruma programmā.²²⁰

Aizturēšanu var piemērot personām izraidīšanas procesā, ja tās nav izpildījušas galīgo lēmumu ar prasību atstāt valsts teritoriju.²²¹ Šādos gadījumos galvenais kritērijs, vērtējot aizturēšanas nepieciešamību, ir bēgšanas risks.²²²

Zviedrijā kā alternatīvu aizturēšanai izmanto uzraudzību jeb nosacītu atbrīvošanu (arī ar pienākumu regulāri reģistrēties, nodot pasi). 2010. gadā Zviedrijā tika aizturēti 3071 imigranti; 299 personām kā aizturēšanai alternatīvs līdzeklis tika piemērota uzraudzība.²²³

Gan patvēruma meklētājiem, gan personām izraidīšanas procesā tiek piesaistīts lietas vadītājs (*case worker*), kurš organizē patvēruma meklētāja izmitināšanu un aktivitātes no patvēruma procedūras sākuma, lai sagatavotu viņu lietas negatīvam vai pozitīvam iznākumam. Personas, kuras ir saņēmušas negatīvu atbildi patvēruma lietā, brīvprātīgās atgriešanas procesā vēl divus mēnešus saņem lietas vadītāja atbalstu.²²⁴ Pamatojoties uz individuālu izvērtējumu, lietas vadītājs sniedz rekomendāciju valsts iestādēm, vai ir nepieciešama aizturēšana vai arī var piemērot aizturēšanai alternatīvu līdzekli.²²⁵

Zviedrijas iestādes ir aprēķinājušas, ka aizturēšanas izmaksas – 320 eiro dienā – ir daudz augstākas nekā izmitināšanas centrā – 40 eiro dienā.²²⁶ Pēc Zviedrijas Migrācijas pārvaldes pārstāvja aptuvenām neoficiālām aplēsēm, piemērojot alternatīvo līdzekli – uzraudzību, bēgšana notiek apmēram 50 procentos gadījumu.²²⁷

---

²¹⁸ Informācija iegūta no Zviedrijas Migrācijas pārvaldes un nevalstiskajām organizācijām mācību vizītē Zviedrijā projekta “Soļi uz brīvību” ietvaros 19.–21.01.2011.

²¹⁹ Turpat.

²²⁰ *International Detention Coalition (IDC), La Trobe Refugee Research Centre, There are alternatives. A handbook for preventing unnecessary immigration detention*, 2011, 035. lpp.

²²¹ Turpat, 049. lpp.

²²² Informācija iegūta no Zviedrijas Migrācijas pārvaldes un nevalstiskajām organizācijām mācību vizītē Zviedrijā projekta “Soļi uz brīvību” ietvaros 19.–21.01.2011.

²²³ Turpat.

²²⁴ *International Detention Coalition (IDC), La Trobe Refugee Research Centre, There are alternatives. A handbook for preventing unnecessary immigration detention*, 2011, 035. lpp.

²²⁵ *EU_FRA, Detention of Third Party-Nationals in Return Procedures*, 27. lpp.

²²⁶ Informācija iegūta no Zviedrijas Migrācijas Pārvaldes darbinieka Niklasi Akselona (*Niclas Axelsson*) Globālajā apaļā galda diskusijā par aizturēšanai alternatīviem līdzekļiem attiecībā uz patvēruma meklētājiem, bēgļiem, migrantiem un bezvalstniekiem, Ženēva, 11.–12.05.2011.

²²⁷ Turpat.

2.2. Beļģija: Return Houses ģimenēm

Beļģijā kopš 2008. gada ģimenes ar bērniem izraidīšanas procesā netiek aizturētas, bet gan ievietotas tā sauktajā atpakaļceļa mājā (*Return House*), kur īpaši norīkots instruktors (*coach*) sagatavo viņus izceļošanai.²²⁸ Kopš 2009. gada programma ir paplašināta, iekļaujot tajā ģimenes ar bērniem, kuras pieprasa patvērumu uz robežas. Vispārējā kārtībā personas, kuras pieprasa patvērumu uz robežas, sākotnēji tiek ievietotas tranzīta centrā uz patvēruma procedūras laiku.²²⁹

Beļģijā ir trīs valsts uzturētas atpakaļceļa mājas: Zultē (*Zulte*) (3 ēkas), Tubicē (*Tubize*) (6 dzīvokļi daudzdzīvokļu namā) un Sintgilisvasā (*Sint-Gillis Waas*) (5 korpusi). Ģimenes dienas laikā var brīvi pamest šīs mājas un atgriezties tajās, bet no 22:00 līdz 8:00 ir jāatrodas telpās. Darbinieki atpakaļceļa mājās neuzturas 24 stundas diennaktī, bet viens instruktors vienmēr ir sazvānāms arī vakaros ārpus darbalaika.²³⁰

Katrai ģimenei ir savs instruktors, kura uzdevums ir sagatavot ģimeni jebkādam imigrācijas lietas iznākumam.²³¹ Instruktoru uzdevums ir izskaidrot ģimenēm izraidīšanas procesu un visus variantus, kā likumiski uzturēties valstī, kā arī uzraudzīt kārtību telpās, sadalīt preces, organizēt tikšanās ar juristiem un citām personām, ieskaitot valsts amatpersonas imigrācijas jomā un mediķus.²³²

Aizturēšanas alternatīvu izmaksas (izmitināšana sabiedrībā un aktīva lietas vadīšana) – 90 eiro dienā – ir daudz mazākas nekā aizturēšanas izmaksas – 185 eiro dienā personai.²³³ Bēgšanas mēģinājumi notiek aptuveni 20% gadījumu.²³⁴

Jaunākajā *UNHCR* pētījumā atpakaļceļa māju prakse atsevišķos aspektos tiek vērtēta kritiski.²³⁵ Galvenais jautājums ir, vai šīs mājas var uzskatīt par aizturēšanas alternatīvu ģimenēm, kuras meklē patvērumu. Cits jautājums ir, vai visām ģimenēm jānodrošina šāda veida uzraudzība, nevis jāizmitina tās vispārējos izmitināšanas centros.

2.3. Ungārija: patversmes nepilngadīgajiem bez pavadības

Ungārijas likumi²³⁶ nosaka, ka nepilngadīgos bez pavadības nedrīkst aizturēt. 14 – 18 gadus veci nepilngadīgie bez pavadības tiek ievietoti patversmē (*shelter house*).

---

²²⁸ A. Edwards, *Back to Basics...*, 69. lpp.

²²⁹ Turpat, 70. lpp.

²³⁰ Turpat.

²³¹ Turpat, 71. lpp.

²³² Turpat, 71.–72. lpp.

²³³ P. Stockmans, *Alternatives to detention and case management in the return context, Experiences from Belgium, Presentation at the Global Roundtable on Alternatives to Detention of Asylum Seekers, Refugees, Migrants and Stateless Persons, Geneva*, 11.–12.05.2011.

²³⁴ Turpat.

²³⁵ A. Edwards, *Back to Basics...*, 71. lpp.

²³⁶ 2007. gada likums II Par trešo valstu valstspiederīgo uzņemšanu un uzturēšanās tiesībām (*Act II of 2007 on the Admission and Rights of Residence of Third-Country Nationals*), 56. pants.

Šo projektu realizē vietējā nevalstiskā organizācija un finansē Eiropas Bēgļu fonds un Ungārijas valdība. Juridiskā palīdzība ir pieejama ar specializētas juristu organizācijas starpniecību. Patversme ir izveidojusi sadarbību ar vietējam skolām, lai nepilngadīgajiem bez pavadības nodrošinātu izglītības iespējas.²³⁷

2.4. Austrālija: sabiedrības uzraudzība

Austrālijā nesēn izveidotas divas valsts programmas, kas sadarbībā ar nevalstiskajām organizācijām nodarbojas ar neregulāro imigrantu jautājumiem: Sabiedrības pakalpojumi statusa nokārtošanai (*Community Status Resolution Service, CSRP*) un Sabiedrības palīdzības atbalsta programma (*Community Assistance Support Program, CASP*).

Sabiedrības palīdzības atbalsta programma nodarbojas ar vismazāk mazaizsargātiem klientiem īpašās situācijās.²³⁸ Programma ir paredzēta, piemēram, spīdzināšanas un vardarbības upuriem, personām ar smagiem garīgās veselības traucējumiem, personām ar īpašām medicīniskajām vajadzībām, kuras nespēj patstāvīgi rūpēties par sevi (veci cilvēki, personas ar invaliditāti u. tml.), personām, kurām ir nopietnas ģimenes problēmas (vardarbība pret bērniem, vardarbība ģimenē u. tml.).²³⁹ Lietas virzības dienests (*the case resolution service*) katram individuālam gadījumam norīko Imigrācijas un pilsonības departamenta (IPD) administratoru, kura uzdevums ir sagatavot imigrācijas lietu izskatīšanai un veicināt tās atrisināšanu.²⁴⁰ Administrators arī atbild par personas lietu un sociālajiem jautājumiem, juridisko palīdzību un/vai Starptautiskās migrācijas organizācijas (*IOM*) konsultācijām, lai palīdzētu organizēt brīvprātīgu atgriešanos.²⁴¹ Statistika par laika posmu no 2006. gada marta līdz 2009. gada janvārim liecina, ka 93% dalībnieku izpildīja programmas prasības. Programma izmaksā vismaz 38 Austrālijas dolārus dienā, bet aizturēšanas minimālās izmaksas ir 125 Austrālijas dolāri dienā. Gan Austrālijas valdība, gan Austrālijas Bēgļu departaments ir nonākuši pie secinājuma, ka šādu dienestu darbība sekmē personu brīvprātīgu atgriešanos.²⁴²

Sabiedrības pakalpojumi statusa nokārtošanai nodarbojas ar personām, kuras nepieder pie mazaizsargātām grupām. Šīs programmas ietvaros personas dzīvo sabiedrībā ar pagaidu vīzu E (*Bridging Visa E*) laikā, kad gaida galīgo lēmumu imigrācijas lietā vai gatavojas izceļošanai.²⁴³ Personas tiek atbrīvotas ar vairākiem nosacījumiem, piemēram,

---

²³⁷ *International Detention Coalition (IDC), La Trobe Refugee Research Centre, There are alternatives. A handbook for preventing unnecessary immigration detention*, 2011, 023. lpp.

²³⁸ A. Edwards, *Back to Basics...*, 67. lpp.

²³⁹ Turpat.

²⁴⁰ *International Detention Coalition (IDC), La Trobe Refugee Research Centre, There are alternatives. A handbook for preventing unnecessary immigration detention*, 2011, 040. lpp.

²⁴¹ Turpat.

²⁴² Turpat.

²⁴³ Turpat.

pienākumu reģistrēties, aktīvi risināt jautājumu par izceļošanu no Austrālijas vai iemaksāt drošības naudu. Austrālijas valdība uzskata, ka agrīni veikti pasākumi ļauj atbrīvot personas no aizturēšanas un ātrāk atrisināt jautājumu par viņu statusu.²⁴⁴

Ir arī nevalstisko organizāciju izveidotie modeļi, kad personas tiek atbrīvotas ar kādiem nosacījumiem un uzturas sabiedrībā. Piemēram, ir Patvēruma meklētāju atbalsta shēma (*Asylum-Seeker Assistance Scheme*), ko realizē Austrālijas Sarkanais Krusts. Uz šo programmu klienti parasti tiek nosūtīti no Imigrācijas un pilsonības departamenta, citām organizācijām vai arī pēc pašu cilvēku pieteikuma. Programma ir paredzēta patvēruma meklētājiem, kuri pieder pie mazaizsargātām grupām un kuriem piešķirta pagaidu speciālā vīza (*bridging visa*), kas ļauj dzīvot nenosīrti no sabiedrības. Programmā paredzēts iztikas pabalsts, primārā veselības aprūpe, subsidēti medikamenti, psiholoģiskā palīdzība tiem, kuri cietuši no spīdzināšanas un vardarbības. Programma tiek piemērota atkarībā no pieejamiem līdzekļiem un parasti sākas pēc sešiem mēnešiem, kopš sākusies klienta patvēruma procedūra; izņēmums, kam programma tiek piemērota ātrāk, ir nepilngadīgie bez pavadības, veci cilvēki un ģimenes ar bērniem, kuri nav sasnēguši 18 gadu vecumu, kā arī personas, kuras nav spējīgas strādāt invaliditātes, slimības vai spīdzināšanas un/vai traumas seku dēļ. Personu skaits, kas mēģina bēgt, ir visai neliels.²⁴⁵

III pielikums

Galvenie ES un starptautisko tiesību dokumenti attiecībā uz patvēruma meklētāju aizturēšanu

Eiropas Padomes normatīvie akti/iniciatīvas (http://ec.europa.eu/home-affairs/doc_centre/asylum/asylum_intro_en.htm)

1. Padomes 2003. gada 27. janvāra direktīva 2003/9/EK, ar ko nosaka obligātos standartus patvēruma meklētāju uzņemšanai. Pieejama: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:19:06:32003L0009:LV:PDF>
2. Padomes 2005. gada 1. decembra direktīva 2005/85/EC Par minimāliem standartiem attiecībā uz dalībvalstu procedūrām, ar kurām piešķir un atņem bēgļa statusu. Pieejama: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:326:0013:0034:LV:PDF>
3. Padomes 2004. gada 29. aprīļa direktīva 2004/83/EK Par obligātajiem standartiem, lai kvalificētu trešo valstu valstspiederīgos vai bezvalstniekus kā

²⁴⁴ A. Edwards, *Back to Basics...*, 79. lpp.

²⁴⁵ Turpat, 63.–64. lpp.

bēgļus vai kā personas, kam citādi nepieciešama starptautiska aizsardzība, šādu personu statusu un piešķirtās aizsardzības saturu. Pieejama: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32004L0083:LV:HTML>

4. Eiropas Parlamenta un Padomes 2008. gada 16. decembra direktīva 2008/115/EK par kopīgiem standartiem un procedūrām dalībvalstīs attiecībā uz to trešo valstu valstspiederīgo atgriešanu, kas dalībvalstī uzturas nelikumīgi. Pieejama: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:348:0098:0107:LV:PDF>
5. Eiropas Parlamenta 2009. gada 5. februāra rezolūcija par direktīvas 2003/9/EK, ar ko paredz patvēruma meklētāju un bēgļu uzņemšanas noteikumus, īstenošanu Eiropas Savienībā – LIBE komitejas 2005.–2008. gada vizītes (2008/2235(INI)). Pieejams: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=TA&reference=P6-TA-2009-0047&language=LV>

ES politikas dokumenti

6. Commission of the European Communities, Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the Economic and Social Committee and the Committee of Regions, *Policy Plan on Asylum. An integrated approach to protection across the EU*, Brussels, 17.06.2008, COM (2008) 360 final. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0360:FIN:EN:PDF>
7. *The Stockholm Programme – An open and secure Europe serving and protecting citizens*, 2010/C 115/01. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:115:0001:0038:en:PDF>
8. European Commission *Communication from the European Commission from the Commission to the European Parliament and the Council Action Plan on Unaccompanied Minors (2010 – 2014)*, Brussels, 6.5.2010, COM (2010) 213 final, 6 May 2010. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0213:FIN:EN:PDF>

ANO dokumenti

9. 10.12.1948. ANO Vispārēja Cilvēktiesību deklarācija. Pieejama: <http://www.humanrights.lv/doc/vispaar/vispcd.htm>
10. 28.07.1951. Konvencija par bēgļa statusu. Pieejama: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=210690>
11. 16.12.1966. Starptautiskais pakts par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām. Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=74040>
  - a. Vispārējais komentārs Nr. 3
  - b. Vispārējais komentārs Nr. 8

12. 16.12.1966. Starptautiskais pakts par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām. Pieejams: http://www.vvc.gov.lv/export/sites/default/docs/STA/Tulkojumi_no_anglju_val/Dazhaadi/International_Covenant_on_Economicx_Social_and_Cultural_Rights.doc
13. 10.12.1984. Konvencija pret spīdzināšanu un citiem nežēlīgas, necilvēcīgas vai pazemojošas izturēšanās vai sodīšanas veidiem. Pieejama: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=235131>
14. 20.11.1989. Konvencija par bērna tiesībām. Pieejama: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=85620&from=off>
15. UN General Assembly Body of Principles for the Protection of All Persons under Any Form of Detention or Imprisonment, 1988 (A/RES/43/173). Pieejams: <http://www.un.org/documents/ga/res/43/a43r173.htm>
16. UNHCR ExCom Conclusion No. 44, 1986.
17. UNHCR's Revised Guidelines on Applicable Criteria and Standards relating to the Detention of Asylum-Seekers, February 1999 (to be revised in 2011)
18. UNHCR ExCom Conclusion No. 97, 2002
19. United Nations High Commissioner For Human Rights Principles and Guidelines on Human Rights and Trafficking, 2002 (E/2002/68/Add.1).

Eiropas Padomes dokumenti

20. 04.11.1950. Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija. Pieejama: http://www.echr.coe.int/NR/rdonlyres/56D2C838-7133-4010-8D00-99BE58570B95/0/LVA_CONV.pdf
21. 26.11.1987. Eiropas konvencija par spīdzināšanas, antihumānas un personu pazemojošas izturēšanās vai soda novēršanu. Pieejama: http://www.tiesibsargs.lv/lat/tiesibu_akti/eiropas_padomes_dokumenti/?doc=252
22. CPT Standarti – Izvilums no Septītā vispārēja ziņojuma [CPT/Inf (97)10] “Ārvalstu pilsoņi, kas aizturēti saskaņā ar likumu par ārvalstniekiem” (2010) Pieejams: <http://www.cpt.coe.int/lang/lva/lva-standards.pdf>
23. Council of Europe Committee of Ministers Recommendation Rec(2003)5 of the Committee of Ministers to member states on measures of detention of asylum seekers (Adopted by the Committee of Ministers on 16 April 2003 at the 837th meeting of the Ministers' Deputies) Pieejams: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=2121&BackColorInternet=9999CC&BackColorIntranet=FFBB55&BackColorLogged=FFAC75>
24. Ad hoc Committee of Experts on the Legal Aspects of Territorial Asylum, Refugees and Stateless Persons (CAHAR) – Twenty Guidelines on forced return (CM(2005)40 final)

IV pielikums

Bibliogrāfija

Nacionālie tiesību akti

1. Likums “Par patvēruma meklētājiem un bēgļiem Latvijas Republikā” (pieņemts 19.06.1997., spēku zaudējis 01.09.2001.). Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=44221&from=off>
2. “Par ārvalstnieku un bezvalstnieku ieceļošanu un uzturēšanos Latvijas Republikā” (pieņemts 09.06.1992., zaudējis spēku 01.05.2003.). Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=73092>
3. Patvēruma likums (pieņemts 07.03.2002., spēku zaudējis 14.07.2009.). Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=60721&mode=KDOC>
4. Patvēruma likums (pieņemts 15.06.2009., spēkā no 14.07.2009.). Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=194029>
5. Imigrācijas likums (pieņemts 31.10.2002., spēkā no 01.05.2003., ar grozījumiem līdz 16.06.2011.) Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=68522>
6. Likums “Grozījumi Imigrācijas likumā” (pieņemts 26.05.2011., spēkā no 16.06.2011.). Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=231630>
7. Kriminālprocesa likums (pieņemts 21.04.2005., spēkā no 01.10.2005., ar grozījumiem līdz 11.08.2011.). Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=107820>
8. Valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības likums (pieņemts 17.03.2005., spēkā no 01.06.2005., ar grozījumiem līdz 07.09.2011.). Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=104831>
9. Likums “Grozījumi Valsts nodrošinātās palīdzības likumā” (pieņemts 04.08.2011., spēkā no 07.09.2011.). Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=234863>
10. Administratīvā procesa likums (pieņemts 25.10.2001., spēkā no 01.02.2004., ar grozījumiem līdz 01.01.2009.). Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=55567>
11. 15.09.2008. Ministru kabineta noteikumi Nr.742 “Izmitināšanas centra iekšējās kārtības noteikumi” (pieņemti 15.09.2008., spēkā no 20.09.2008., ar grozījumiem līdz 01.07.2009.). Pieejami: http://www.likumi.lv/doc.php?id=181286&version_date=01.07.2009
12. 17.06.2008. Ministru kabineta noteikumi Nr.434 “Noteikumi par izmitināšanas centrā ievietoto ārzemnieku uzturēšanas normām, kā arī garantēto veselības aprūpes pakalpojumu apjomu un saņemšanas kārtību” (pieņemti 17.06.2008., spēkā no 20.06.2008.). Pieejami: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=177015&from=off>
13. 17.06.2008. Ministru kabineta noteikumi Nr.435 “Noteikumi par izmitināšanas centra iekārtošanas un aprīkošanas prasībām” (pieņemti 17.06.2008., spēkā no

- 21.06.2008.). Pieejami: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=177095&from=off>
14. 26.01.2010. Ministru kabineta noteikumi Nr.73 "Noteikumi par Valsts robežsardzes patvēruma meklētāju izmitināšanas telpā izmitināta patvēruma meklētāja uzturēšanas normām, kā arī higiēnas un pirmās nepieciešamības preču apjomu" (pieņemti 26.01.2010., spēkā no 30.01.2010.). Pieejami: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=204325&from=off>)
  15. 23.03.2010. Ministru kabineta noteikumi Nr.276 "Valsts robežsardzes aizturēto patvēruma meklētāju izmitināšanas telpu iekārtošanas un aprīkošanas prasības" (pieņemti 23.03.2010., spēkā no 27.03.2010.). Pieejami: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=207124&from=off>
  16. 09.03.2010. Ministru kabineta noteikumi Nr.222 "Patvēruma meklētāju izmitināšanas telpu iekšējās kārtības noteikumi" (pieņemti 09.03.2010., spēkā no 13.03.2010.). Pieejami: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=206465>
  17. 23.02.2010. Ministru kabineta noteikumi Nr.173 "Patvēruma meklētāju izmitināšanas centra iekšējās kārtības noteikumi" (pieņemti 23.02.2010., spēkā no 27.02.2010.). Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=205790>
  18. 12.01.2010. Ministru kabineta noteikumi Nr.24 "Noteikumi par uztura, higiēnas un pirmās nepieciešamības preču iegādes izdevumu apmēru patvēruma meklētājam un šo izdevumu segšanas kārtību" (pieņemti 12.01.2010., spēkā no 16.01.2010.). Pieejami: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=203681&from=off>

Starptautisko tiesu spriedumi un starptautisko organizāciju informatīvie materiāli

1. EST, 2009. gada 30. novembra spriedums lietā "Kadzoev" (C-357/09 PPU). Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:024:0017:0017:LV:PDF>
2. EST, 2011. gada 28. aprīļa spriedums lietā "Hassen El Dridi" (C-61/11 PPU). Pieejams: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=82038&pageIndex=0&doclang=lv&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=699642>
3. ECT, 1996. gada 25. jūnija spriedums lietā "Amuur pret Franciju", iesniegums Nr. 19776/92. Pieejams: <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=2&portal=hbk&action=html&highlight=19776/92&sessionId=83367688&skin=hudoc-en>
4. ECT, 2008. gada 29. janvāra spriedums lietā "Saadi pret Lielbritāniju", iesniegums Nr. 13229/03. Pieejams: <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbk&action=html&highlight=13229/03&sessionId=83367688&skin=hudoc-en>
5. 2009. gada 21. jūnija spriedums lietā "S. D. pret Grieķiju", iesniegums Nr. 53541/07. Pieejams (franču valodā): <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbk&action=html&highlight=53541/07&sessionId=83367943&skin=hudoc-fr>

6. 2003. gada 27. novembra spriedums lietā “Shamsa pret Poliju”, iesniegums Nr. 45355/99 un 45357/. Pieejams (franču valodā): <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=45355/99&sessionid=83367943&skin=hudoc-fr>
7. ECT, 2010. gada 8. janvāra spriedums lietā “Mikolenko pret Igauniju”, iesniegums Nr. 10664/05. Pieejams: <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=10664/05&sessionid=83367746&skin=hudoc-en>
8. ECT, 2009.gada 19.februāra spriedums lietā “A un citi pret Lielbritāniju”, iesniegums Nr. 3455/05. Pieejams: <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=3455/05&sessionid=83367746&skin=hudoc-en>
9. UN Human Rights Committee, *van Alphen v The Netherlands*, communication n° 305/1988, 23 July 1990. Pieejams: <http://www1.umn.edu/humanrts/undocs/session39/305-1988.html>

Rīgas rajona tiesas lēmumi

1. Rīgas rajona tiesas 2008. gada 5. novembra lēmums Nr. 6-3/97
2. Rīgas rajona tiesas 2008. gada 30. decembra lēmums Nr. 6-3/97
3. Rīgas rajona tiesas 2008. gada 30. decembra lēmums Nr.6-3/110
4. Rīgas rajona tiesas 2009. gada 3. februāra lēmums Nr.6-3/3
5. Rīgas rajona tiesas 2009. gada 7. jūlija lēmums Nr.6-3/27
6. Rīgas rajona tiesas 2009. gada 27. jūlija lēmums Nr.6-3/6
7. Rīgas rajona tiesas 2009. gada 27. jūlija lēmums Nr.6-3/7
8. Rīgas rajona tiesas 2009. gada 16. septembra lēmums Nr.6-3/22
9. Rīgas rajona tiesas 2009. gada 24. septembra lēmums Nr.6-3/3
10. Rīgas rajona tiesas 2009. gada 16. novembra lēmums Nr.6-3/66
11. Rīgas rajona tiesas 2010. gada 5. februāra lēmums Nr.6-3/8
12. Rīgas rajona tiesas 2010. gada 29. aprīļa lēmums Nr.6-3/30
13. Rīgas rajona tiesas 2010. gada 18. maija lēmums Nr.6-3/33
14. Rīgas rajona tiesas 2010. gada 22. jūnija lēmums Nr.6-3/40
15. Rīgas rajona tiesas 2010. gada 22. jūnija lēmums Nr.6-3/30
16. Rīgas rajona tiesas 2010. gada 20. augusta lēmums Nr.6-3/40
17. Rīgas rajona tiesas 2010. gada 19. oktobra lēmums Nr.6-3/65
18. Rīgas rajona tiesas 2010. gada 19. oktobra lēmums Nr.6-3/40
19. Rīgas rajona tiesas 2010. gada 28. oktobra lēmums Nr.6-3/55
20. Rīgas rajona tiesas 2010. gada 29. oktobra lēmums Nr.6-3/68
21. Rīgas rajona tiesas 2010. gada 22. decembra lēmums Nr.6-3/78
22. Rīgas rajona tiesas 2011. gada 20. janvāra lēmums Nr.6-3/1
23. Rīgas rajona tiesas 2011. gada 18. februāra lēmums Nr.6-3/9
24. Rīgas rajona tiesas 2011. gada 18. februāra lēmums Nr.6-3/8
25. Rīgas rajona tiesas 2011. gada 17. marta lēmums Nr.6-3/1

Daugavpils rajona tiesas lēmumi

1. Daugavpils rajona tiesas 2011. gada 30. maija lēmums Nr. KPL 12-039911
2. Daugavpils rajona tiesas 2011. gada 31. maija lēmums Nr. KPL 12-040311
3. Daugavpils rajona tiesas 2011. gada 31. maija lēmums Nr. KPL 12-040011
4. Daugavpils rajona tiesas 2011. gada 6. jūnija lēmums Nr. KPL 12-041511
5. Daugavpils rajona tiesas 2011. gada 10. jūnija lēmums Nr. KPL 12-045011
6. Daugavpils rajona tiesas 2011. gada 10. jūnija lēmums Nr. KPL 12-044611
7. Daugavpils rajona tiesas 2011. gada 15. jūnija lēmums Nr. KPL 12-048711
8. Daugavpils rajona tiesas 2011. gada 17. jūnija lēmums Nr. KPL 12-049211
9. Daugavpils rajona tiesas 2011. gada 17. jūnija lēmums Nr. KPL 12-044811
10. Daugavpils rajona tiesas 2011. gada 27. jūnija lēmums Nr. KPL 12-050811
11. Daugavpils rajona tiesas 2011. gada 29. jūnija lēmums Nr. KPL 12-051411
12. Daugavpils rajona tiesas 2011. gada 13. jūlija lēmums Nr. KPL 12-053811
13. Daugavpils rajona tiesas 2011. gada 21. jūlija lēmums Nr. KPL 12-056011
14. Daugavpils rajona tiesas 2011. gada 25. jūlija lēmums Nr. KPL 12-056211
15. Daugavpils rajona tiesas 2011. gada 26. jūlija lēmums Nr. KPL 12-056611
16. Daugavpils rajona tiesas 2011. gada 28. jūlija lēmums Nr. KPL 12-058011
17. Daugavpils rajona tiesas 2011. gada 29. jūlija lēmums Nr. KPL 12-058411
18. Daugavpils rajona tiesas 2011. gada 29. jūlija lēmums Nr. KPL 12-041511
19. Daugavpils rajona tiesas 2011. gada 5. augusta lēmums Nr. KPL 12-061111
20. Daugavpils rajona tiesas 2011. gada 8. augusta lēmums Nr. KPL 12-045011
21. Daugavpils rajona tiesas 2011. gada 12. augusta lēmums Nr. KPL 12-048711

Rīgas apgabaltiesas lēmumi

1. Rīgas apgabaltiesas (Rīgā) 2009. gada 30. marta lēmums Nr.4-21/5/25
2. Rīgas apgabaltiesas (Rīgā) 2009. gada 19. jūnija lēmums Nr.4-21/10
3. Rīgas apgabaltiesas (Rīgā) 2009. gada 13. augusta lēmums Nr.4-21/15
4. Rīgas apgabaltiesas (Rīgā) 2009. gada 27. augusta lēmums Nr.4-21/17
5. Rīgas apgabaltiesas (Rīgā) 2009. gada 1. oktobra lēmums Nr.4-21/21/8
6. Rīgas apgabaltiesas (Rīgā) 2009. gada 14. oktobra lēmums Nr.4-21/23
7. Rīgas apgabaltiesas (Rīgā) 2009. gada 9. novembra lēmums Nr.4-21/25/27
8. Rīgas apgabaltiesas (Rīgā) 2009. gada 18. decembra lēmums Nr.4-21/30/17
9. Rīgas apgabaltiesas (Rīgā) 2010. gada 5. februāra lēmums Nr.4-21/3
10. Rīgas apgabaltiesas (Rīgā) 2010. gada 23. februāra lēmums Nr.4-21/4-9
11. Rīgas apgabaltiesas (Rīgā) 2010. gada 8. marta lēmums Nr.4-21/5-16
12. Rīgas apgabaltiesas (Rīgā) 2010. gada 30. augusta lēmums Nr.4-21/14-21
13. Rīgas apgabaltiesas (Rīgā) 2010. gada 12. novembra lēmums Nr.4-21/17
14. Rīgas apgabaltiesas (Rīgā) 2011. gada 3. janvāra lēmums Nr.4-21/19
15. Rīgas apgabaltiesas (Rīgā) 2011. gada 7. februāra lēmums Nr.4-21/2
16. Rīgas apgabaltiesas (Rīgā) 2011. gada 7. marta lēmums Nr.4-21/3

Latgales apgabaltiesas lēmumi

1. Latgales apgabaltiesas (Rēzeknē) 2011. gada 14. jūlija lēmums Nr. 12040311
2. Latgales apgabaltiesas (Rēzeknē) 2011. gada 25. jūlija lēmums Nr. KPL 1 2-047711
3. Latgales apgabaltiesas (Rēzeknē) 2011. gada 25. jūlija lēmums Nr. 12048711
4. Latgales apgabaltiesas (Rēzeknē) 2011. gada 25. jūlija lēmums Nr. 12044611

Publikācijas

1. A. Edwards, *Back to Basics: The Rights to Liberty and Security of Person and 'Alternatives to Detention' of Refugees, Asylum-Seekers, Stateless Persons and Other Migrants, Legal and Protection Policy Research Series*, UNHCR, Division of International Protection, PPLA/2011/01.Rev.1, April 2011
2. European Union Agency for Fundamental Rights (EU-FRA), *Detention of Third-Country Nationals in Return Procedures*, Thematic Report, September 2010
3. Human Rights Council, 13th session, Report of the Working Group on Arbitrary Detention, para 64, UN General assembly, A/HRC/13/30, 18 January 2010
4. I. Pūce. *Legal norms of detention and legal rights of detainees in Latvia*, Latvian Centre for Human Rights, 2005. Pieejams: <http://www.humanrights.org.lv/html/news/28289.html?yr=2005>
5. I. Pūce un L. Grāvere, *Nelegālo imigrantu uzturēšanas nometne "Olaine" un patvēruma meklētāju izmitināšanas centrs "Mucenieki"*, Monitoringa ziņojums par slēgtajām iestādēm Latvijā, Latvijas Cilvēktiesību centrs, 2006, 81.–93. lpp. Pieejams: <http://www.humanrights.org.lv/html/lv/aktual/publ/29038.html?yr=2006>.
6. International Detention Coalition (IDC), La Trobe Refugee Research Centre, *There are Alternatives. A handbook for preventing unnecessary immigration detention*, 2011
7. Jesuit Refugee Service-Europe (JRS-E), *Becoming Vulnerable in Detention*, Civil Society Report on the Detention of Vulnerable Asylum Seekers and Irregular Migrants in the European Union (The DEVAS Project), June 2010
8. Latvian Centre for Human Rights, *Human Rights in Latvia in 2005*
9. Latvijas Cilvēktiesību centrs, *Pētījums par patvēruma meklētāju, bēgļu un personu, kurām piešķirts alternatīvais statuss, piekļuvi izglītībai Latvijā*, 2011
10. O. Field, UNHCR, *Alternatives to Detention of Asylum Seekers and Refugees*,

Legal and Protection Policy Research Studies, POLAS/2006/03, April 2006.
Pieejams: <http://www.unhcr.org/refworld/pdfid/4472e8b84.pdf>

11. Report to the Latvian Government on the visit to Latvia carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 25 September to 4 October 2002, CPT/Inf (2005) 8
12. Tiesībsarga 2010. gada ziņojums, 2011
13. UNHCR, UNOHCR, *Global Roundtable on Alternatives to Detention of Asylum-Seekers, Refugees, Migrants and Stateless Persons*, Geneva, Switzerland, 11–12 May, 2011, Summary Conclusions
14. United Nations, Committee Against Torture, Conclusions and Recommendations of the Committee against Torture, Latvia, CAT/C/LVA/CO/2, 19 February 2008.
15. Universal Periodic Review: Latvia, Stakeholder Report. By Latvian Centre for Human Rights (NGO), 2010-11-08

Citi informācijas avoti

1. ANO Augstā komisāra bēgļu lietās biroja (*UNCHR*) paziņojums attiecībā uz Patvēruma likuma projektu, ar kuru Latvijas likumos tiek ieviesti ES patvēruma tiesību akti, Hans ten Feld – ANO augstā komisāra bēgļu lietās pārstāvja Baltijas valstīs un Ziemeļvalstīs – runa Latvijas Republikas Saeimas Cilvēktiesību un sabiedrisko lietu komisijas sēdē, Rīga, Latvija. 2009. gada 12. maijā
2. EBF līdzfinansētā projekta “Juridiskā palīdzība patvēruma meklētājiem Latvijā” rezultāti. Pieejami: <http://www.humanrights.org.lv/html/30456.html>
3. Iekšlietu Ministrijas informācija. Pieejama: http://www.iem.gov.lv/lat/aktualitates/informacija_medijiem/?doc=22800
4. Informācija iegūta elektroniski no Tiesībsarga biroja 28.09.2011.
5. Informācija iegūta LCC monitoringa vizītē PMIC “Mucenieki” 31.03.2011.
6. Informācija iegūta LCC monitoringa vizītē AĀIC “Olaine” 29.03.2011.
7. Informācija iegūta LCC monitoringa vizītē Daugavpils AĀPMIC 07.09.2011.
8. Informācija iegūta no Juridiskās palīdzības administrācijas 30.11.2011.
9. Informācija iegūta LCC darbā ar klientiem 2008.–2011. gadā
10. Informācija iegūta no LCC juristes Dženas Andersones 16.09.2011.
11. Informācija iegūta no LR Iekšlietu ministrijas 05.10.2011.
12. Informācija iegūta nacionālajā seminārā “Patvēruma meklētāju aizturēšana un alternatīvas aizturēšanai”, ko organizēja LCC sadarbībā ar *UNHCR*, 21.10.2011

13. Informācija iegūta no PLMP 15.09.2011.
14. Informācija iegūta no Tiesībsarga biroja 29.09.2011.
15. Informācija iegūta no VR 13.04.2011.
16. Informācija iegūta no Zviedrijas Migrācijas pārvaldes un nevalstiskajām organizācijām pētnieciskajā vizītē Zviedrijā projekta “*Steps to Freedom*” ietvaros 2011.gada 19.–21. janvārī.
17. Informācija iegūta no PLMP 29.03.2011.
18. Informācija iegūta no VR 14.09.2011.
19. Informāciju sniedza VR pārstāvis 26.06.2009.
20. Informāciju sniedza Zviedrijas Migrācijas pārvaldes pārstāvis Niklass Akselsons (*Niclas Axelsson*) Globālajā apaļā galda diskusijā par alternatīvām patvēruma meklētāju, bēgļu, migrantu un bezvalstnieku aizturēšanai, Ženēva, 2011. gada 11.–12.maijs.
21. LCC komentāri likumprojektam “Grozījumi Imigrācijas likumā”, kuri tika iesniegti Saeimas Aizsardzības, iekšlietu un korupcijas novēršanas komisijai 21.02.2011.
22. LCC komentāri Patvēruma likuma projektam, kuri tika iesniegti Saeimas Cilvēktiesību un sabiedrisko lietu komisijai 16.02.2009.
23. P. Stockmans, Alternatives to detention and case management in the return context, Experiences from Belgium, Presentation at the Global Roundtable on Alternatives to Detention of Asylum Seekers, Refugees, Migrants and Stateless Persons, Geneva, 11–12 May 2011
24. UNCHR, Comments by the UNHCR Regional Office for the Baltic and Nordic Countries on the Draft Asylum Law of the Republic of Latvia, ROBNC/005/08, 21 January 2008
25. UNHCR, Draft Law with detailed preliminary comments. Asylum Law, 2008
26. Valsts Robežsardzes 2010. gada publiskais pārskats
27. VR informācija. Pieejama: <http://www.rs.gov.lv/index.php?id=1031&sa=&top=1031&rel=1781>
28. VR informācija. Pieejama: <http://www.rs.gov.lv/index.php?id=1031&sa=&top=1031&rel=1677>

